ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

Немачка 3.00 DEM. САД 1.25 USD. Швајцарска 2.50 CHF.
Шведска 13.00 SEK. Аустрија 20.00 ATS.
Грчка 230 GRD. Енглеска 1.00 GBP

17. V 1991. ● ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ ● ГОДИНА LIII ● 30 ДИН. ● БРОЈ 2055

ВЕЛИКА НАГРАДНА ИГРА АМЕРИКА 4. КОЛО

DISNEYLAND

ЛУТРИЈА ВОЈВОДИНЕ

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

AMERIKA

ROMA
PARIS
BEOGRAD
NEW YORK

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

HAWAI
EUROPE
AUSTRALIA
SOUTH AM.

Веровали или не!

Ђирџеч

ученице

У НЕКИМ КРАЈЕВИМА ЈАПАНА У ШКОЛУ НА ЛЕЂИМА НОСЕ СВОЈУ МЛАЂУ БРАЋУ ИЛИ СЕСТРЕ.

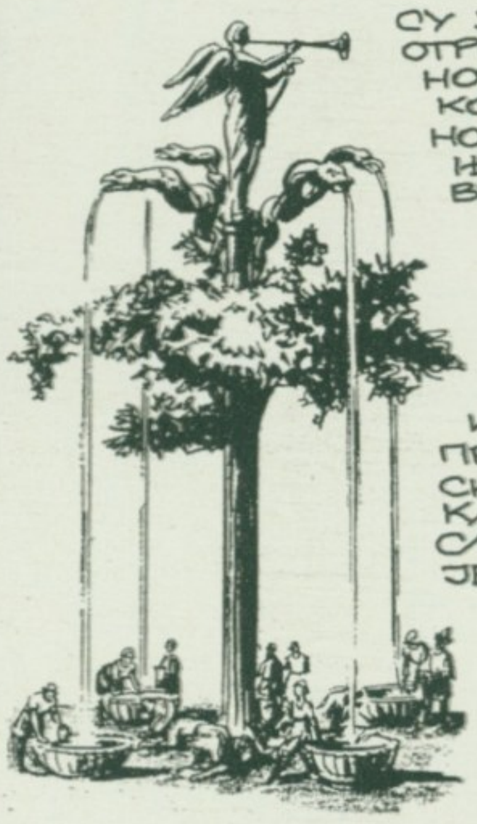

КЛОУНАРИ

СУ ЈЕДИНИ ПОЗНАТИ ОТРОВНИ СИСАРИ. НА НОГАМА ИМАЈУ ЖЛЕЗДУ КОЈА ЛУМИ ОТРОВ СМРТОНОСАН ЗА МАЛЕ ЖИВОТИЊЕ, А КОД ЧОВЕКА ИЗАЗИВА ВЕОМА ЈАКЕ БОЛОВЕ.

ВЕЛИКА СРЕБРНА ФОНТАНА

ИЗ XIII ВЕКА, НАПРАВЉЕНА ЗА МОНГОЛСКОГ ПРИНЦА МАНГУ КАНА, ИМАЛА ЈЕ 4 СЛАВИНЕ, А ИЗ СВАКЕ ЈЕ ТЕКЛО РАЗЛИЧИТО АЛКОХОЛНО ПИЋЕ.

ОГРОМНЕ ВЕШТАЧКЕ ВИЛИЦЕ КОЈЕ СТОЈЕ ПРЕД РАДИЊОМ ЗУБАРСКЕ ОПРЕМЕ У РАВАЛПИНДИЈУ, У ПАКИСТАНУ, НАПРАВЉЕНЕ СУ ОД ХАРТИЈЕ И ТУТКАЛА.

НАЈВЕЋИ СТРИП НА СВЕТУ

ДУЖИНА ЈЕ 6 МЕТАРА И ШИРОК 2. НАЦРТАН ЈЕ НА ЗИДУ ДУЖ ЈЕДНОГ ШЕТАЛИШТА У ИТНТАУНУ (ДРЖ. ЊУ ЏЕРСИ, САД).

ЖЕНЕ ПЛЕМЕНА МАЈА

У ГВАТЕМАЛИ СКУПЉАЛЕ СУ СВАКУ ВЛАС КОСЕ КОЈА БИ ИМ ОПАЛА. ОД ЊИХ СУ ПРАВИЛЕ РЕП И НОСИЛЕ ГА НА ПОТИЛЈКУ ЈЕР СУ ВЕРОВАЛЕ ДА ИХ ШТИТИ ОД СВАКОГ ЗЛА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА ●●●

●●● најмањи камелеон на свету Bookesia peyrieresi живи на Мадагаскару и цео може да стане на врх људског палца, али по веровању тамошњих житеља баш тај мајушни створ наговештава крупне неприлике ономе ко га спази.

●●● већ шездесет одсто немачких шума је оболело и неће оздравити што значи да све дрвеће које је превалило шездесету годину живота увелико испољава знаке умирања од загађености. Највећи кривац за ово стање су аутомобили и уопште друмски саобраћај, дика и понос Немаца, чега нису спремни да се одрекну ни по цену зеленила.

●●● да ли је Тутанкамон волео пиво с пеном или без? На то питање, а и на оно главно: какво су пиво правили древни Египћани, покушава да одговори једна шкотска пивара у сарадњи са најстаријим британским археолошким друштвом. Они се налазе на лицу места, то јест копају под руинама Тутанкамонове краљевске пивнице, а у близини Нефретитиног храма, око 300 километара јужно од Каира. Историчари верују да се пиво, омиљено пиће фараонових поданика, у то време правило од једне врсте згњеченог хлеба, уз додатак урми и маслиновог уља. Археолози сада покушавају да то потврде и открију прави рецепт.

●●● холандски истраживачи из „Друштва Делта Конзалт" смислили су једноставан и прилично изненађујући начин за мерење чистоће (или загађености) мора који примењују на неколико места на ушћу Рајне. Они су поставили групе од по осам дагњи – за мање упућене то су оне црне шкољке омиљене код свих љубитеља хране из мора – а сваку су електронски повезали с компјутером. Пошто дагње, кад им је све потаман, држе свој оклоп полуотворен, а чврсто га затварају чим понестане кисеоника (основни знак загађености), довољно је да шест од осам дагњи стисне оклоп па да компјутер „звони" на узбуну.

●●● јабука спада у младе биљке, сматра се да је настала отприлике кад и човек, дакле пре два, три или четири милиона година. Ако се узме да је планета Земља већ превалила четири и по милијарде година, испада да је јабука заиста млада.

Илустровао: Зоран Петканић – Петко

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

УЖАС! ИЗ МЕСЕЦА У МЕСЕЦ РАЧУНИ ЗА ТЕЛЕФОН СВЕ СУ ВЕЋИ!

ПОШТА

ЗНАМ ШТА ЋУ! КУПИЋУ ЈЕДНОГ ПАПАГАЈА-ГЛАСОНОШУ!

ПОШТА

НЕЋЕ ВИШЕ МЕНЕ ПОШТА ДА ДЕРЕ!

НОВО!

ПАПАГАЈ -ГЛАСОНОША, НАСЛЕДНИК ГОЛУБА -ПИСМОНОШЕ,

Distributed by King Features Syndicate.

СВЕ ВРСТЕ ЖИ

ЧУО САМ ДА СИ КУПИО ПАПАГАЈА -ГЛАСОНОШУ!

АХА... ТО ЈЕ ЈЕФТИНИЈЕ ОД ТЕЛЕФОНА!

ПОСЛ'О САМ ГА ЈУТРОС У ГРАД... ЈОШ СЕ НИЈЕ ВРАТИО!

БЗЗЗ! БЗЗЗ!

НЕКИ ШОФЕР ЖЕЛИ ДО ВАС!

?

ЈА НИСАМ ЗВАО КОЛА!

КЛИК!

ВАША ПТИЦА?

ДА, ХВАЛА ВАМ!

ПЕТНАЕС' ХИЉАДАРКИ, СТАРИ!

А ЗАШТО?

КАД САМ СЕ ВРАБАО ИЗГЛЕДАЛО ЈЕ ДА ЋЕ КИША, ПА САМ УЗЕО ТАКСИ!

Copyright © 1974 Walt Disney Productions World Rights Reserved

ГРЕШКА КОЈЕ НИЈЕ БИЛО ЈУРЊАВА ЗА ЛЕТЕЋИМ СРБИМА

Чувати крило српској војсци био је задатак од највеће важности. Није ни чудо што се траљаво извршава, размишљао је генерал Фаре, кад су га поверили једном артиљерцу!

Већ од зоре 18. септембра генерал Леон Фаре био је на ногама, нерасположенији него последњих дана. То је просто невероватно, беснео је, да се тај човек данима не јавља. Где ли је и како се само усуђује да га доводи у овакве неприлике? Шта да он, Фаре, јави штабу пробоја Солунског фронта? Да каже: Извините господо, али ја немам појма где је моја 122. дивизија на челу са командантом. А то је, на жалост, била истина. Ако боље размисли, Транијеово ћутање је ипак нешто значило: да није тамо где је требало да буде. Њега то, заправо, и није претерано чудило: то је, мање-више, била природна последица одлуке генерала Франше д'Епереа, главнокомандујућег Солунског фронта, да за команданта 122. дивизије која је требало да осигурава бок српској војсци постави једног артиљерца! По његовом дубоком уверењу које се, ево, и потврдило, артиљерци се уопште нису разумели у тактику. Само, шта су му вредела уверења – није могао да их понуди уместо вести о напредовању.

Смркнут, грицкајући нервозно врх оловке, Фаре је одлучио да напише писмо команданту 122. дивизије Шарлу Огисту Транијеу, да га добро изгрди и нареди му да се сместа јави. Писмо је предао официру за везу. Сада се већ осећао много боље.

Ћутање као „поуздан" знак

Прошла су скоро два дана пре него што је писмо Леона Фареа стигло до човека који га је толико једио. Шарл Огист Траније гледао је у оних неколико редака искрено зачуђен: какав Бешички Вис, па он је давно остао за његовим одредом! И уопште, шта су све значиле те грдње? Од тренутка када је, у свитање 15. септембра, његова дивизија кренула ка масиву Доброг поља и првим борбеним линијама Бугара, стално је напредовала. Додуше, не тако брзо као Срби. Они као да су имали крила. То га је и довело у незгодан положај. Истина, сенегалски стрелци под командом мајора Монтегјуа силовито су јуришали и пркошавали трчећим кораком да сустигну Србе и обезбеде им

Генерал Траније улази у Свилајнац

бок, али су зато остале јединице споро напредовале. Потпуковник који им је командовао опрезно их је померао и Траније је неколико пута морао да захтева да пожури. С места на коме је био тешко је могао да утврди колико се то наређење поштује. Одговори на његове поруке стизали су са великим закашњењем. Једини излаз био је да штаб помери што ближе трупама, али у томе се крила и једна опасност: прићи ближе јединицама значило је сувише се удаљити од генерала Леона Фареа коме је био потчињен. Фаре је остао далеко позади и да би били у сталној вези требало је развући километре телефонске жице и поставити неколико предајника. Међутим, то је било готово неизводљиво. Земљиште које их је делило не само што је било ужасно изровано већ је на многим местима и горело. Повлачећи се, Бугари су дизали у ваздух своју муницију, а ватра је брзо захватала суву траву и шипражје и топила постављене жице. Узалуд су избезумљени телефонисти покушавали да успоставе везу. Писмо које је Траније држао у рукама најбоље је говорило да нису успели у томе. Било је више него очигледно да генерал Фаре његове поруке или уопште не прима или оне ужасно касне. Да је тако, говорило је наређење о освајању Бешичког виса.

Разговор глувих

У недељу 22. септембра генерал Траније је прешао Црну реку и осетио неописиву радост кад је у подне налетео на двојицу телефониста који су постављали везе у рупи коју је направила граната. Најзад је имао прилику да се јави Фареу. Из слушалице се зачуло крчање и далек, једва чујан глас Леона Фареа. Узалуд је Траније урлао покушавајући да објасни да му наређења касне у односу на оно што је већ постигнуто. Извикивао је имена врхова, кланаца, река и села кроз која су прошли. Фаре га није разумео. Схвативши да води разговор „глувих", прекинуо је везу. У свом штабу Фаре је био убеђен да се Траније са целом 122. дивизијом налази богзна где. Да је у праву, показала је извиђачка патрола која га је известила да на северу, где би Траније требало да буде, нема никога. Необјашњиво, бар за Фареа коме ни на крај памети није било да је његов потчињени много даље него што је он то очекивао. Зато је предузео једино што му се у том тренутку чинило исправним: лишио га је командовања 122. дивизијом топло се надајући да ће ово последње наређење стићи до артиљерца много пре него ранија.

Стицајем околности Фареова жеља је била испуњена 24. септембра. Чим је Шарл Огист Траније ушао у Прилеп, саопштена му је одлука његовог команданта. Шта то треба да значи, питао се Траније. Није спадао у људе који су очекивали тапшање по рамену, похвале и награде, али ни то да ће га казнити за успех који је постигао. Шта ли ће мислити људи којима је командовао и који су са толико воље и упорности освајали сваку стопу земље којом су газили као да је њихова?

Кажњен па награђен

Вероватно Шарл Огист никада не би добио одговор на питања која је себи постављао и објашњење необичног Фареовог наређења да истог дана у Прилеп није стигао и генерал Франше д'Епере, главнокомандујући савезничких снага. За разлику од Фареа, он је имао потпуну слику онога што се догађало претходних дана и није био нимало незадовољан: непријатељ се свуда повлачио, морал му је био озбиљно уздрман а губици у људству и наоружању велики. Требало га је спречити да се опорави и у том случају до победе је остало још мало. У даљим борбама једно од кључних места намењо је Транијеу и био је искрено запрепашћен кад је дознао да је Фареовом одлуком његов одред распуштен!

Срећом, ствар није била непоправљива, Д'Епере је наредио да се оснује нови одред и команда повери Транијеу. Тако је Шарл Огист за непуна 24 часа био кажњен и похваљен!

Неспоразум са Фареом због лоших веза није био једини који је овај генерал имао са претпостављенима. Десило се то још много пута наредних дана. Ипак, успевао је да задатак који му је поверен обави на најбољи начин упркос томе што у међувремену киша није престајала и што су његови пешаци гацали по блату 20 до 30 километара дневно. Био је врло поносан на њих, али је своје дивљење задржао за, како је говорио, „најбоље на свету", српске војнике, који су и његове јединице остављали далеко за собом.

●●●

Генерал Шарл Огист Траније је човек који је, борећи се против заједничког непријатеља, постао и део историје наших народа. Легенда о њему почела је да се ствара и пре него што је рат завршен. Ослободио је Приштину заједно са целим Косовом, молио своју жену да брижљиво негује српске рањенике које јој је послао и о српској деци која су јој одлазила на школовање брине као о својој.

– О својим заслугама, о одушевљеном дочеку који су му приређивали – прича данас његов син, седамдесетдеветогодишњи Андре – никада ни реч није рекао. Ни једну једину. Једино што сам као дете, па и касније, успевао из њега да извучем јесте да му је била част да се бори уз српске јунаке. О томе шта је и колико учинио за Србију сазнао сам тек када сам први пут, а то је било 1964. године, дошао у Београд.

О. Вукадиновић

Илустровао: Брана Јовановић

ПОЉЕ СРПСКО ЗВЕЗДИЦЕ АМЕРИЧКЕ

Са Косова је Одред Транијe упућен ка Дунаву. Борби више није било јер је непријатељ у журби одступао пред Првом српском армијом која је била већ далеко на северу. На том путу ка Дунаву Французи су наилазили на тако топао пријем да се он урезао у сећање не само ратника који су га доживели, него и њихове деце и унучади која сваке године, на годишњицу пробоја Фронта, долазе да одају почаст палим војницима. О дочеку на улазу у Ниш генерал је записао: „Целокупно становништво нас је очекивало. Чим сам изишао из аутомобила да бих се попео на коња и ставио на чело трупа, стари сељаци који су стајали на ивици пута сјурили су се према мени плачући, љубећи ми руке, уста, као сина и ослободиоца њихове земље. Ушли смо у град праћени клицањем, под кишом букета, венаца, поклона сваке врсте".

Слично се догађало у свим градовима кроз које је Одред прошао. Међутим, у Свилајнцу се десило нешто што је дубоко дирнуло генерала. Мало пре уласка у град Французе је дочекао народ испред кога се налазила група девојака које су знале француски. Јелена, Даница, Вида, Љубица и Милица предале су генералу заставу коју су тајно, по цену живота, везле за време бугарске окупације. Застава је била бела, са сребрним ресама, а на њој су, на умецима од штофа у боји, биле насликане заставе савезника. Како ниједна од девојака није тачно знала како изгледа америчка застава, замислиле су је као српску са мноштвом звездица у једном углу. На дну заставе златним концем било је извезено: „Ослободиоцима Србије. Свилајнац 1918. Девојке Ресаве".

Ову заставу генерал Траније је, као највећу драгоценост, однео у Француску. Њега одавно нема, умро је 1931, али застава и даље стоји на најистакнутијем месту у кући, сада у салону Андреа Транијеа. Као доказ и залог пријатељства старог седам деценија.

НОВА КОМПЈУТЕРСКА ИГРА

ДАН КАД СЕ СТВАРАО СВЕТ

Како се човек осећа кад је у прилици да постане творац живота на Земљи?

На почетку беше хаос. Притиском на дугме настаде ред. Тако изгледа мини опис стварања света, додуше у компјутерској верзији нове игре „Мекинтош" рачунара под називом „Сим(улирана) Земља – планета која живи".

Творац ове нове компјутерске забаве Вил Рајт оставља могућност сваком појединцу да за 69.95 долара ужива у улози Свемогућег.

Убациш игру у рачунар и на екрану пратиш директан пренос еволуције на Земљи. Читав се процес, наравно, убрзава јер ко би чекао милијарде година да се од Земљине масе раздвоје континенти, настану океани, мора! Тај део „преноса" лако се скрати на неколико минута пошто долази оно најзанимљивије. Стварање живота.

Док трепнеш, свет су ти преплавили једноћелијски организми, армије бескичмењака, мекушаца, љускара. Упоредо са стварањем живота одвијају се и велики природни процеси који су узајамно повезани. Уколико се утиче на развој вегетације, неминовно долази и до промена у климатским и геолошким условима. Планета се, на пример, сувише загрева? Сместа мора да се укључи дејство стаклене баше да би се атмосферски омотач око Земље уравнотежио.

Компјутерска игра која имитира живот? Не мора да значи. Кад дође тренутак да се одређена бића по интелигенцији одвоје од осталих, играч може да одлучи да то неће бити људи. У томе и јесте драж „Сим Земље". Прогласиш, рецимо, гуштере, делфине или пауке за интелигентну расу. А онда ти „паметни" гуштери оснивају насеља, подижу градове и пролазе кроз различите фазе друштвеног развитка.

Једно је важно: ма која врста преузела улогу главне, треба да се штити и правилно развија. Превидиш улогу медицине. Твоју расу напада епидемија куге и милиони умиру у мукама. Ниси подстицао филозофску мисао, уметност. Људи (или пауци, делфини...) ратују, међусобно се уништавају. Твоје друштво сувише дуго остаје у индустријском добу? Планета је ускоро толико загађена да јој прети пропаст.

Ако се определиш за бржи развој и све ставиш на карту врхунске технологије, тоталне компјутеризације, опет грешиш. Твоја бића напуштају Земљу, укрцавају се у свемирске бродове и одлазе у потрази за новим стаништем. То би био и могући крај игре, али недовољно изазован, зар не? Најлакше је уништити планету, оставити је и – отићи.

– Ова игра може да се схвати само као забава – каже Вил Рајт. – Али, можда ће то звучати нескромно, ми смо желели много више. Оног тренутка кад човек, макар и за тастатуром рачунара, преузме улогу Творца, можда ће се замислити над судбином ове, за сада, једине планете на којој сви живимо.

В. С.

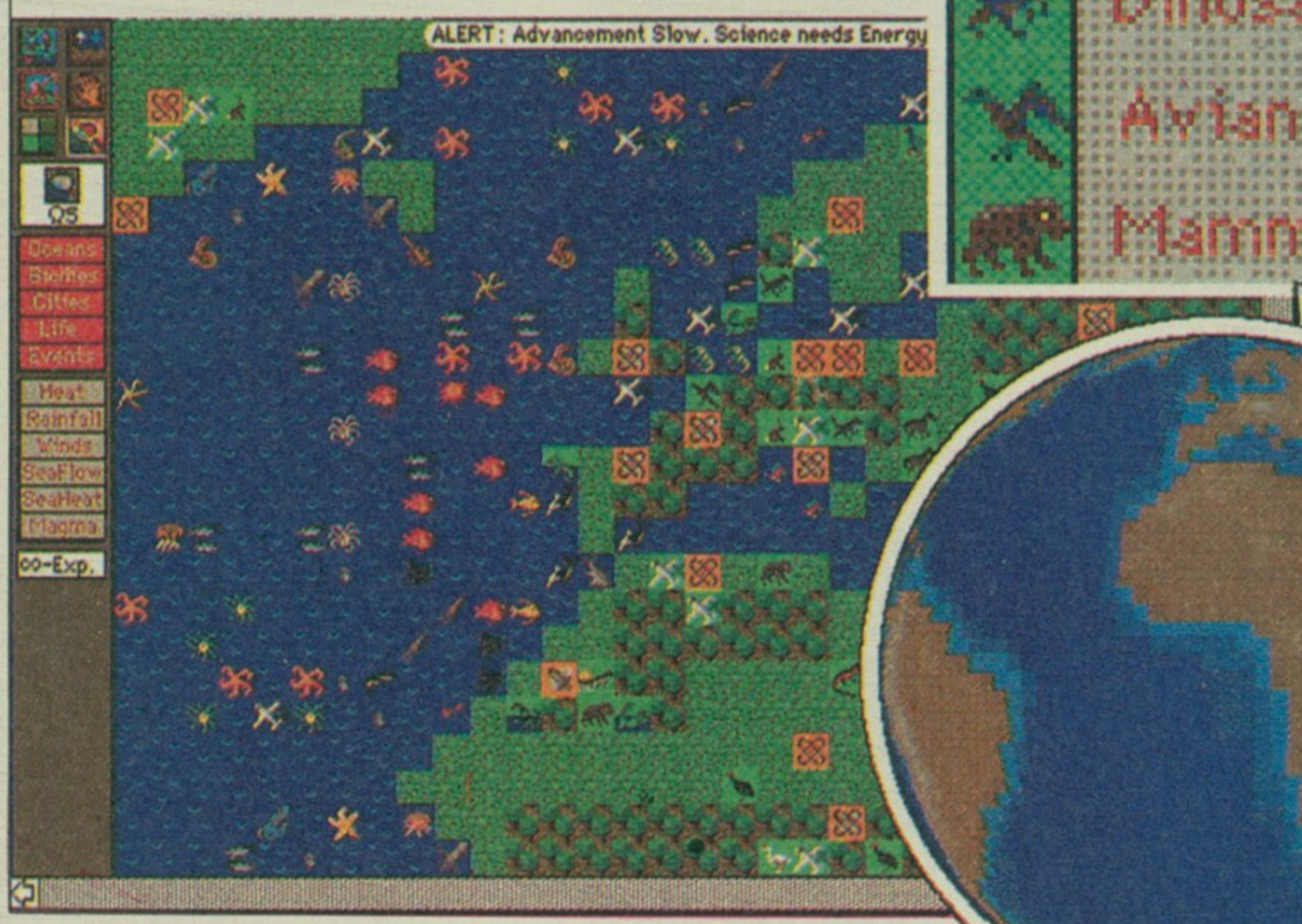

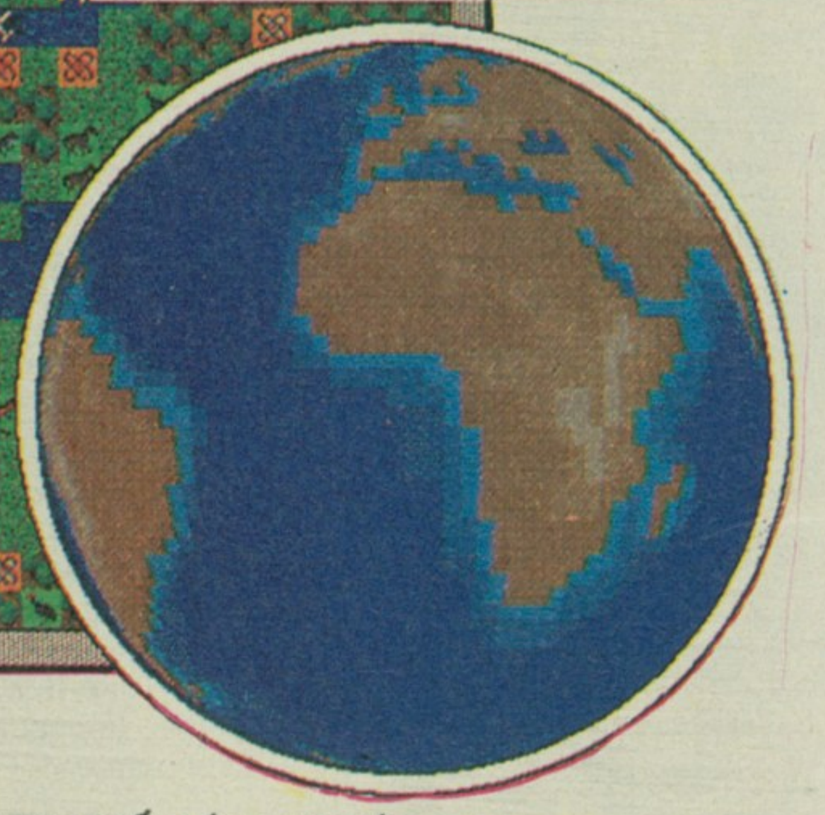

Са листе животиња (представљене здесна) играч бира организме којима ће населити планету. Компјутер га опомиње (у горњем углу) да много не жури, развоју науке потребна је енергија. Земља, митолошки Геа, мршти се и опомиње да је загађеност на њој велика.

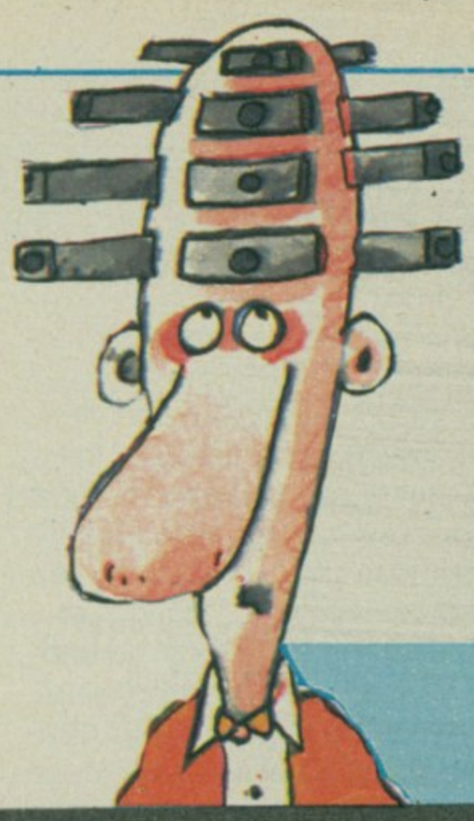

ОВО НИСТЕ ЗНАЛИ

КОНЗЕРВЕ КАО ЦИГЛЕ

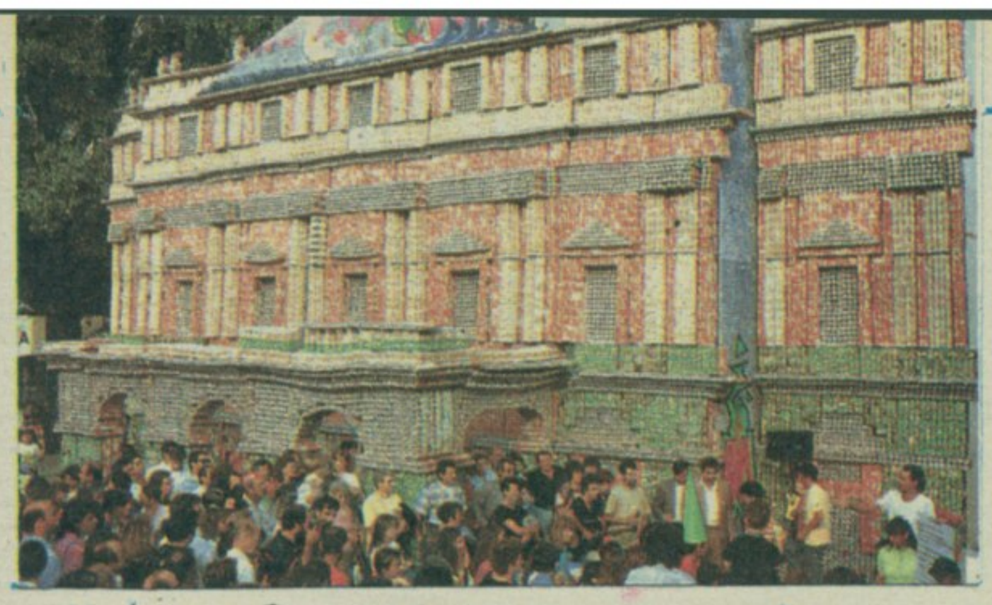

Миланска Скала од конзерви

Копија Арене и Вероне смештена је у здање по чијем је узору направљена

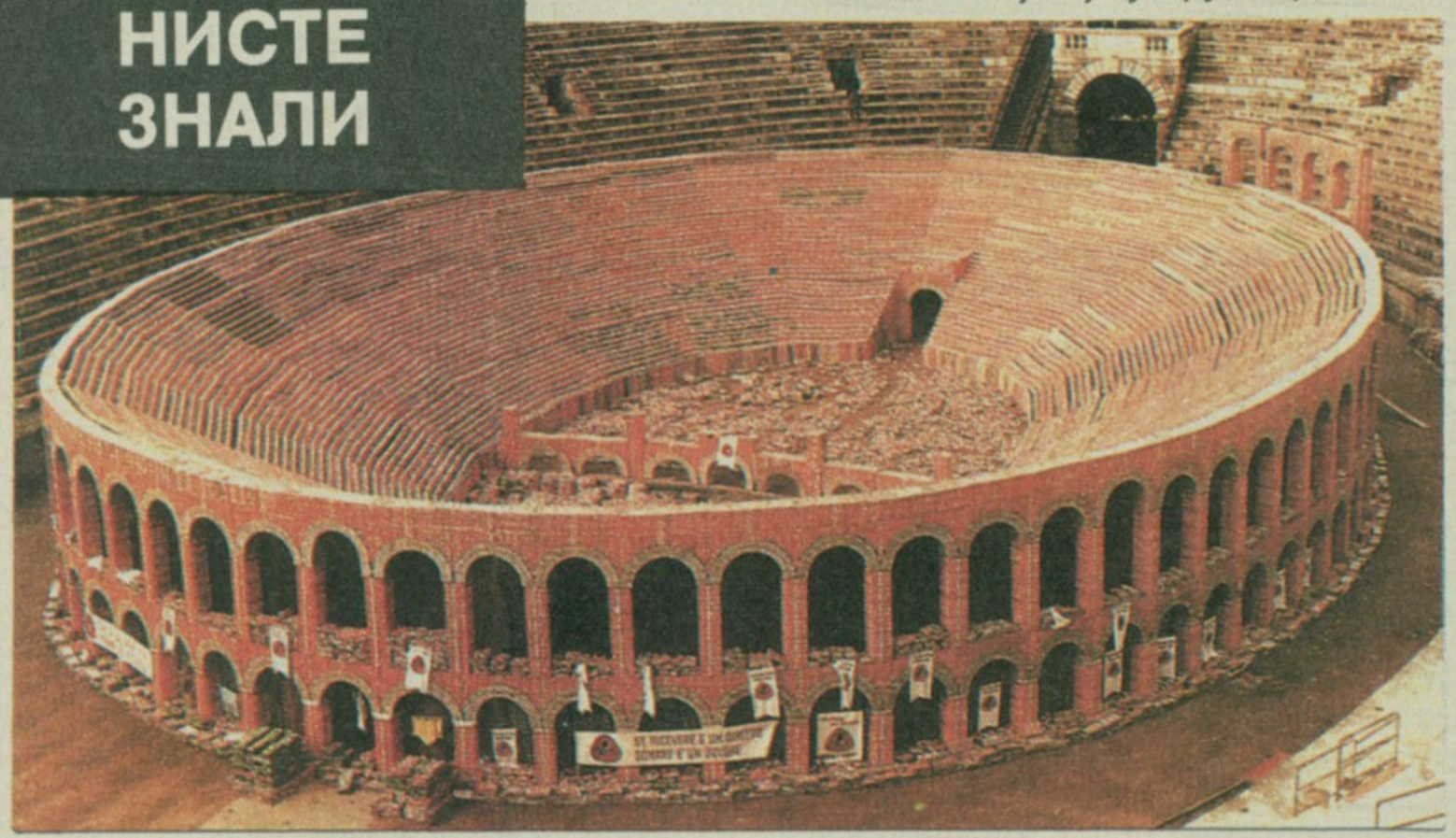

У многим земљама света многи се баве сакупљањем и прерадом алуминијумских конзерви, оних шарених за паковање разних безалкохолних напитака. Да прикупљене количине нису мале, показује, рецимо, податак из САД. Тамо је израчунато да сваки грађанин годишње купи 360 напитака у конзерви. Кад би се све оне скупиле, била би то гомила од чак осамсто милијарди комада. За Сједињеним Државама не заостају много ни друге развијене земље света као што су Аустралија, Канада или Шведска, где се прикупи од 50 до 90 одсто конзерви и преради у плоче из којих се опет праве конзерве, и тако унедоглед.

Прерада ове амбалаже доноси велике уштеде у електричној енергији. Познато је да се при електролизи боксита, из кога се добија алуминијум, троше велике количине енергије. При изради алуминијумских плоча од шарених конзерви утрошак је мањи за чак 95 одсто.

Наши суседи Италијани далеко се мање освежавају напицима из конзерви.

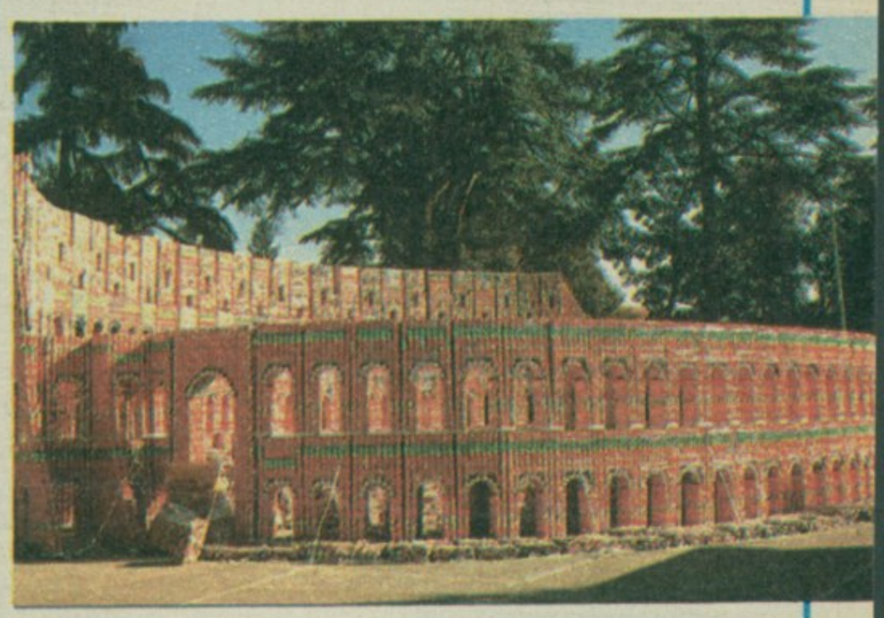

Римска Арена

Али, и поред тога што се тамо годишње потроши свега милијарду и по конзерви, конзорцијум RAIL не одустаје од посла. У акцију сакупљања укључена су и нека добротворна друштва. Њихови чланови успели су да прикупе на хиљаде конзерви, а онда су дошли на идеју да од њих створе необична градитељска ремек-дела. Конзерва по конзерва и – никле су савршене копије миланске Скале, римског Амфитеатра и веронске Арене. А када су фотографи обавили свој посао и посетиоци се надивили чуду, све конзерве су продате. Прикупљени новац (за сваки килограм, или 50 конзерви, добије се 1000 лира) биће употребљен за истраживања у области медицине.

СУНЦЕМ ДО ЧИСТЕ ВОДЕ

У врелој пустињи Новог Мексика (САД), на осамдесет километара од Албукерка, тамо где влада суша а температура достиже рекордне подеоке, већ неколико месеци ради експериментална сунчана лабораторија за пречишћавање загађених отпадних вода. Она се састоји само од 180 метара дугачких овалних металних огледала у исто толико дугачке провидне цеви којом протиче вода. Она је на почетку мутна и прљава, а што се више ближи крају огледала, све је бистрија тако да најзад истиче чиста, као дестилована. Читав процес не траје више од пет минута.

Од загађене до питке воде: централа у Новом Мексику

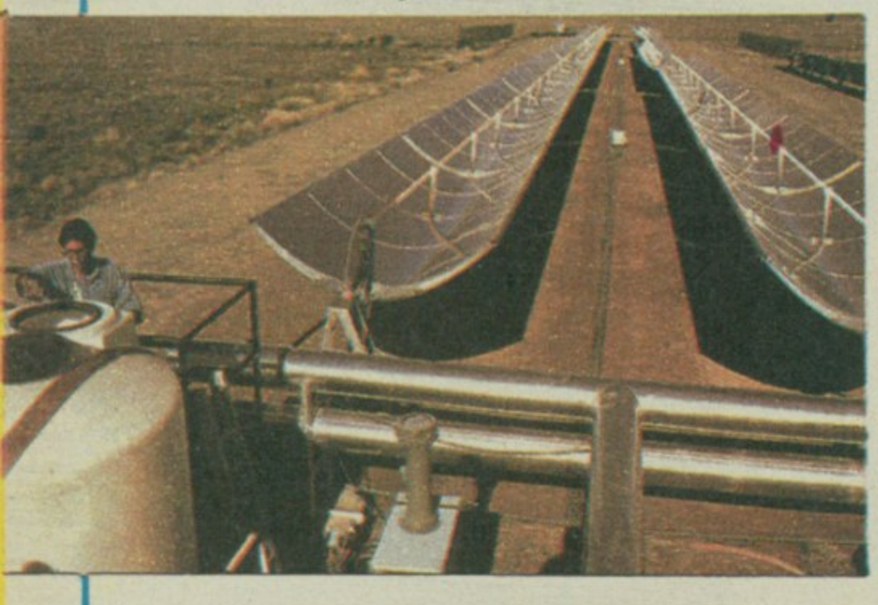

На овом пројекту већ месецима раде стручњаци окупљени око Грега Тинера, научника из Лабораторије Сандиа у Албукерку. Њихов задатак је да отпадне воде пуне отровних материја пречисте користећи оно чега у овој области има у изобиљу – Сунчеве енергије. Отрови при том не смеју да се издвајају механички, помоћу филтера, већ само хемијским путем треба да се претворе у једињења која нису штетна. На почетку истраживања то није било нимало једноставно постићи јер су загађивачи воде веома различитог састава: од пестицида, рецимо, па до боја.

Прво је, након бројних опита, пронађен одговарајући катализатор (твар која убрзава хемијски процес) – титан-диоксид. Од тада се пречишћавање одвија више него једноставно. Ултраљубичасти зраци падају на метална огледала, одбијају светлост и топлоту и подстичу катализу у цеви. Оксидационим процесима уништавају се отровне материје или се претварају у једноставнија једињења као што се, рецимо, догађа са неким киселинама које се неутрализују. Помоћу мале централе, као што је ова у пустињи Новог Мексика, само у току једног дана може да се пречисти на стотине хектолитара загађене воде. Научник Грej је убеђен да, ако би се капацитет удесетостручио или чак устостручио, она би била у стању да пречисти отпадне воде градова са преко десет хиљада становника. Једини услов је да се налазе у областима са много сунчаних дана.

Предност оваквог начина пречишћавања воде, у односу на оне који се сада користе у свету, у сваком случају је у томе што је најјевтинији.

ПРОЈЕКАТ МИКРО-ВЕНЕРА

ИНТЕРГАЛАКТИЧКЕ Б

Најновији предлог како да коначно ступимо у везу са ванземаљцима: лансираћемо у свемир буљук бактерија са шифрованим генетским порукама

Астрономи већ деценијама покушавају да ухвате радио-поруке ванземаљског порекла, али од порука ништа. За то су могућа разна објашњења. Можда ванземаљаца нема. Можда их има, али им није до међугалактичког ћаскања. Можда астрономи у нечему греше.

Од последње претпоставке кренуо је Џо Дејвис, уметник који ради у Центру за савремена визуелна истраживања Масачусетског технолошког института.. Уместо да чекамо на њихово, право решење било би да ми ванземаљцима пошаљемо сопствене поруке. А Дејвис је мишљења да би у ту сврху најбоље послужиле – бактерије. Лансирали бисмо их у свемир у буљуцима да их тамо ванземаљци похватају и затим „прочитају" шта ове у наше име имају да им поруче.

Скица за препаметног итијевца

Дејвис предлаже да се у оквиру пројекта који је назвао „Микро-Венера" у ДНК (дезоксирибонуклеинска киселина, носилац наследних генетских особина) једне врсте изузетно отпорних бактерија усаде шифроване поруке намењене ванземаљцима. Бактерије би се, сходно својој природи, множиле и ширile свемиром и на крају кад-тад допрле и до интелигентних итијеваца.

Изгледи да пројекат пропадне су, сматра Дејвис, тако рећи никакви, разуме се под претпоставком да тамо негде доиста има разумних бића јер бисмо у космос лансирали сој бактерија које би у тамошњим условима опстале милијарду година и успут још сваких неколико сати производиле на стотине милијарди нових копија.

Дејвисов главни сарадник у овом пројекту је генетичар Дена Бојд са Харварда која је синтетизовала један краћи сегмент ДНК који се састоји од 47 парова нуклетоида, носилаца шифрованих порука.

ЖИВОТИЊСКА ЛИЛИПУТАНИЈА

На тридесетак километара од Тулуза налази се фарма чији се власници Жозеф и Режина Морето баве узгојем домаћих животиња. Питаћете се – шта је ту необично. Па, можда ни издалека не бисте приметили ништа јер ту су сви које можете и да очекујете: краве, магарци, коњи, свиње, козе... Међутим, како им се више приближавате, они постају све мањи и мањи.

Господин Морето већ 20 година чува патуљке животињског рода и рачуна да на својој фарми има преко 400 оваквих становника. Главна звезда Водка, коњ висок „чак" 60 центиметара, његов је најуспелији подухват у који је уложио 10 година рада и труда.

– Да – објашњава господин Морето – бирам најмање могуће животиње и затим их укрштам. – Такозвана игра са законима генетског наслеђивања. – Нисам научник – каже овај љубитељ животиња – не користим никаква биолошка средства. Затим, што су животиње мање, то су и лукавије, а и веће мазе. Иако нежнији на рођењу,

НАЈВЕЋИ БРОЈЕВИ НА СВЕТУ И ЈОШ ДАЉЕ

ГУГОЛ И ГУГО

Први има јединицу и сто нула, други јединицу и милијарду милијарди нула. За исписивање овог другог не би било довољно места ни ако би се од најудаљеније познате звезде пошло најдужим и највијугавијим путем назад на Земљу непрекидно пишући нуле

Илустровао: Растко Ћирић

(Када се дотична порука пренесе на координатну мрежу бинарних бројева, добија се скица женских репродуктивних органа.) При последњем пребројавању Дејвис и Бојдова произвели су око 100 милиона копија шифрованих ДНК-порука које тренутно чувају у једној епрувети у лабораторији Дене Бојд.

Дејвис и Бојдова не намеравају да колико ових дана распрше генетски дотеране бактерије широм свемира. „За сада је то само нешто о чему вреди размишљати и разговарати", каже Бојдова.

Следећа фаза пројекта састојала би се у стварању далеко дуже шифроване генетске поруке која би се састојала од две хиљаде парова нуклетоида, с тим што се уметник и научница још нису договорили око тачног садржаја. (Од толиких могућности, шта поручити неземаљцима?)

А да се они већ нису досетили?

Дејвису је, иначе, најближи предлог да се у бактерије усади геном људског организма, тачније он је зато да у свемир пошаљемо скуп свих наследних особина људског организма. „То би можда био једини начин да људи макар посредно истраже космос", каже.

Колико је замисао да у свемир лансирамо гомиле генетичких ДНК шифри занимљива, исто толико је, ако не и узбудљивија, једна друга могућност.

Наиме, Џо Дејвис и његови сарадници сада се питају није ли можда нека друга, ванземаљска, цивилизација већ остварила оно што ми тек покушавамо да урадимо. Другим речима, не крије ли се у нашим генима нека шифрована галактичка порука која само чека да се појави неко довољно интелигентан да је одгонетне?

М. И.

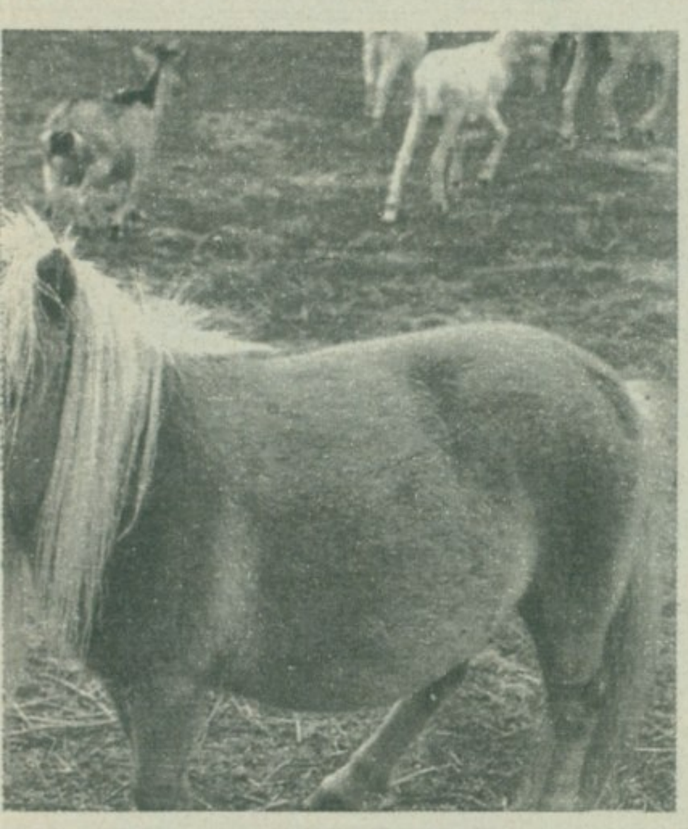

ови минијатурни мезимци постају касније отпорнији. Штавише, мали коњи живе и два пута дуже од своје велике браће, а разлог је иста развијеност мозга и срчаног мишића.

За заинтересоване, цена коња креће се од 10.000 до 40.000 FF, а за само 2000 FF можете добити малу козу, не већу од пудлице. Као што можете и да претпоставите, тешко ћете наћи веће лилипутанце од ових. Верујте, и Гинисова књига рекорда то потврђује. Адреса фарме је R. N. 117, Le Fanga, 31410 NOÉ FRANCE.

ГЉИВИ ХВАЛА!

Године 1867, док су на Цејлону (данашња Шри Ланка) гајили кафу, појавила се једна паразитска гљивица која је уништила те плантаже. Један нестрпљиви плантажер, пореклом Шкотланђанин, одлучио је тада да пређе на узгајање чаја. И тако је данас, после више од једног века, Шри Ланка један од најзначајнијих извозника чаја.

Илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

ГУГОЛПЛЕКС

Колико зрна песка има на плажи Кони Ајленда у Њујорку? Колико капи кише падне на Лондон за годину дана? Колико је речи изговорено у читавој историји човечанства? Колико има електрона у честици ваздуха?

Да би се добио одговор на ова и слична питања, математичари су морали да се муче с веома великим бројевима. Помоћ је стигла када је амерички математичар Едвард Каснер смислио заиста огроман број, а његов деветогодишњи нећак том џиновском броју дао име гугол. Гугол износи десет милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, милијарди, и пише се као 1 иза кога стоји 100 нула или 10^{100}.

Колики је гугол у стварном животу? То се може отприлике схватити помоћу неких поређења. Израчунато је да на плажи Кони Ајленда има око 100.000.000.000.000.000.000 зрна песка, односно 1 и 20 нула што је неупоредиво мање од гугола.

И број капљица кише који падне на Лондон не само за једну већ за сто година и више мањи је од гугола. Укупан број речи изговорених од када је света и века такође је далеко мањи од гугола, свега 10.000.000.000.000.000.000, то јест 1 и 16 нула.

Што се тиче броја електрона у честици ваздуха, ствари стоје мало другачије. Електрони су тако сићушни да је број оних који за само један минут прођу кроз танушну нит обичне сијалице од 40 вати раван броју капљица воде које се стропоштавају низ Нијагарине водопаде током целог столећа.

Према овом поређењу дало би се очекивати да се број електрона у честици ваздуха може изразити у гуголима. Али, не може, далеко од тога.

Теорија релативности Алберта Ајнштајна омогућила је астрофизичарима да процене број електрона у читавом свемиру. Па, и то је мање од гугола, само 1 са 79 нула!

Али, ни гугол није највећи број на свету. Од њега је страшно много већи гуголплекс: јединица иза које следи милијарда милијарди нула!!!

Тешко је и замислити колико би простора било потребно да се напише један гуголплекс. Примера ради: за исписивање тог броја не би било довољно места ни ако би се од најудаљеније познате звезде пошло најдужим и највијугавијим путем натраг на Земљу непрекидно пишући нуле.

Договорено је да се за њега користи скраћеница $10^{\text{гугол}}$. Из праксе дуге више од четврт века математичари кажу да такви бројеви могу да се користе у сложеним комбинаторичким математичким задацима.

Припремила: **Б. Дожић**

Илустровао: Зоран Петканић – Петко

10, 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000
000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000
000 000 000 000

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

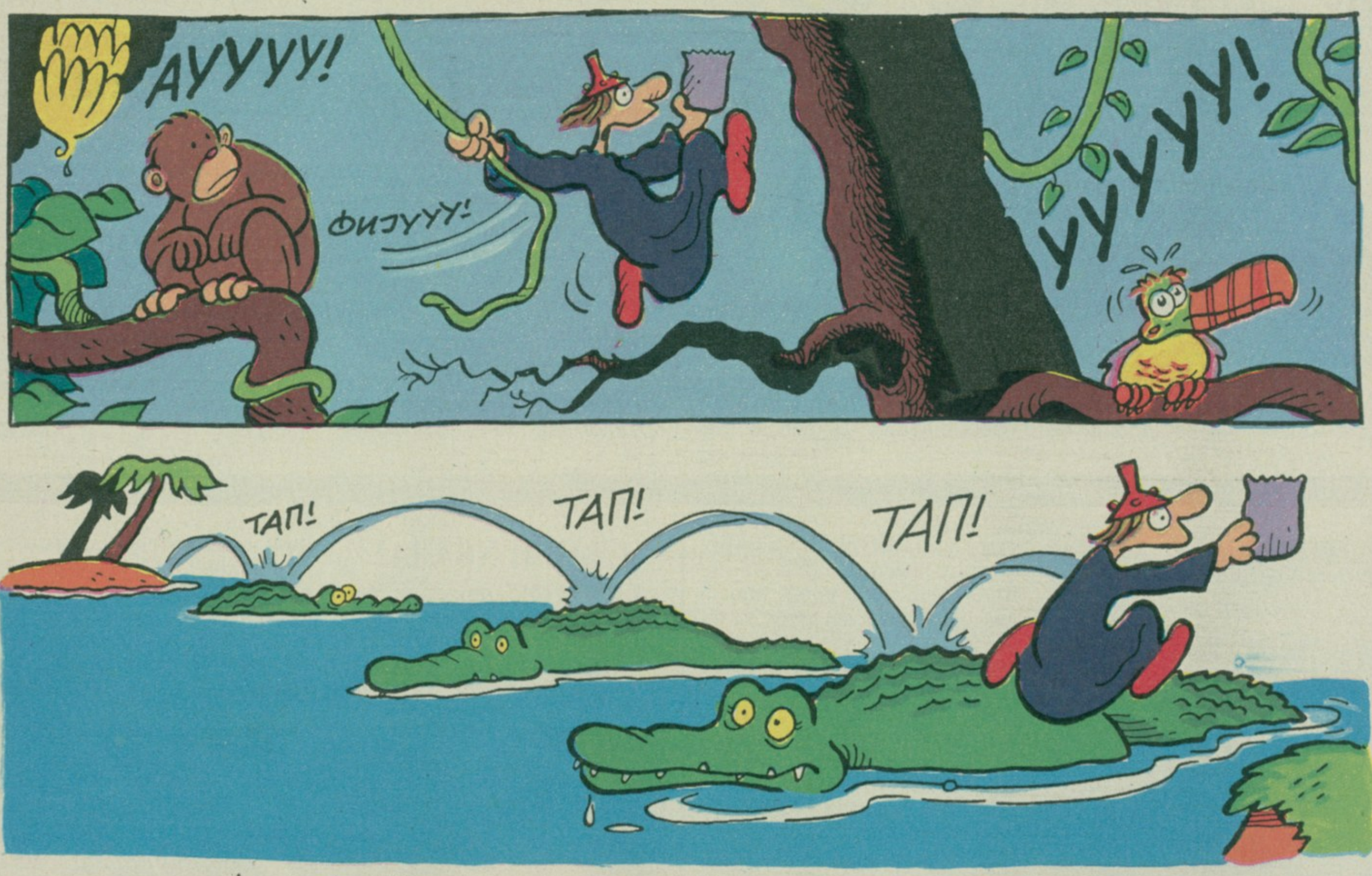

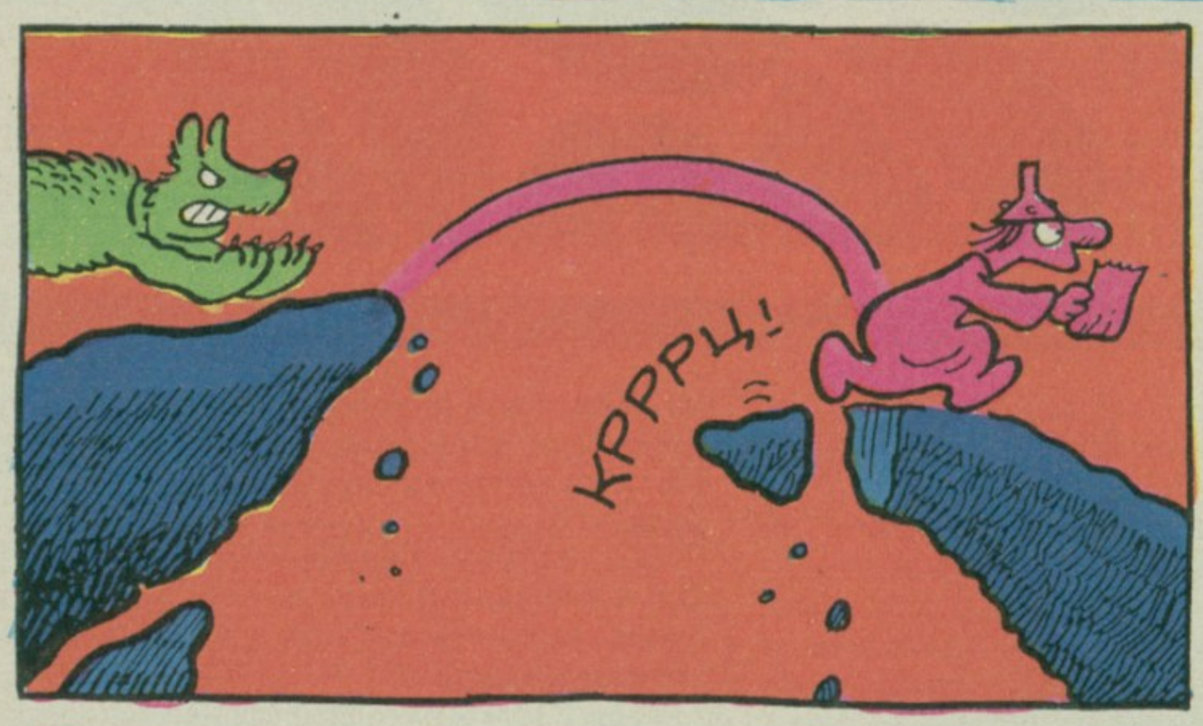

ИЗУМИ ЗАМИШЉЕНИ ПРЕ ПОЛА ВЕКА

ТРАЖИ СЕ УЉУТКИВАЧ ПАСА

Од „3100 неопходних проналазака" из 1953. године многи одавно постоје. На жалост, они најлепши и најпривлачнији још чекају изузетно довитљиву и маштовиту особу да их претвори у јаву

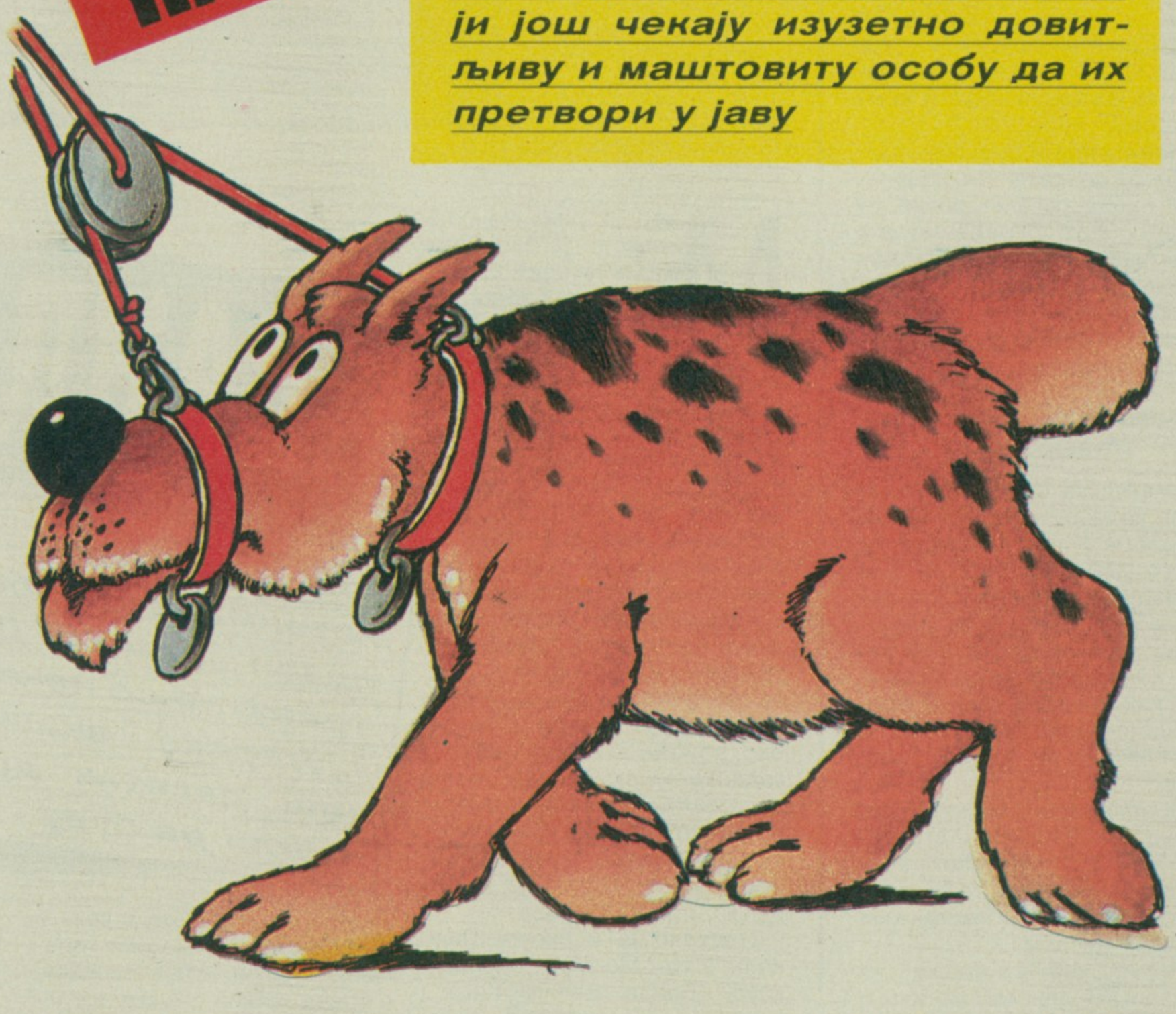

Илустровао: Љубомир Милојевић – Љубац

Године 1933. Британски институт за патенте понудио је надахнуће свим умним главама објавивши књигу „Шта се тражи", користан списак од 895 потребних нових изума. Сви су спадали у оне за које је Институт закључио да су тражени, али још нису измишљени.

У Сједињеним Америчким Државама тринаест година касније Рејмонд Френсис Јеиц, пророк будућих изума, штампао је књигу „2100 неопходних проналазака", а 1953. „3100 неопходних проналазака."

Оба дела, и британско и америчко, предлагала су невероватан избор и веома корисних и потпуно бесмислених ствари, од једноставних помагала за домаћинство до сложених индустријских машина.

Већ на први поглед бачен на спискове постаје јасно да су неки од „неопходних изума" били или савршено неупотребљиви или да су их превазишли догађаји који су уследили.

Буђење, бријање, купање и облачење

Тако је, на пример, „јединствени метод за оштрење употребљених игала за инјекције" постао излишан чим су измишљене јевтине игле за једнократну употребу. Слично се догодило и „распршивачу облака за потребе пилота" када су тридесетих година у употребу уведени радари и аутоматски систем пилотирања.

Мамац лансиран „Неопходним изумима" ипак су прогутали многи проналазачи са обе стране Атлантског океана па је доста од тих „траженых" и направљено. И то прилично брзо: велики број изума који су део наше свакодневице нису били чак ни у главама а камоли у нацртима у годинама око Другог светског рата.

Неки од изума с листе тражених још се нису појавили: или зато што су откачени или што још нема начина да се направе. Тешко је и замислити да је некоме био потребан „стробоскоп отпоран на метке" или „светлеће дугме на оковратнику".

Неки други, мада веома пожељни и привлачни, нису могли да буду схваћени озбиљно. У такве, између осталих, спадају „показатељ женииног можданог склопа када се касно врати с посла"; „уређај за буђење, бријање, купање и облачење човека који ујутру жури на посао; „начин за лако богаћење"...

Чак ни данас чувени нож Швајцарске армије не може да понуди оно што се од њега првобитно захтевало: пенкало, оловка, пероpез, гумица за брисање, четкица за бојење, лењир, компас, магнет, четкица за зубе, турпија за нокте, машиница за бријање, муштикла, аутоматски упаљач, вадичеп, печат с монограмом, чачкалица и клипс којим би се такав нож прикачињао за џеп на прслуку.

Наочаре за читање у мраку

Од предмета с Јеицовог списка потребних домаћинству силни су постали стварност: рукавице за прање суђа у које не улази вода, машина за прање посуђа, лепљиви завој отпоран на воду, провидна врата на пећници, тостер који аутоматски избацује препечени хлеб.

Свет с нестрпљењем још чека на апарат за љуштење банана и справу за чишћење и сецкање лука која неће терати сузе на очи. Затим, на корнет из кога истопљени сладолед неће да цури, мишоловку која ће сама некако да се отресе свог плена, начин за отварање острига електричним шоком.

На видику, такође, нема ни столице-лежаљке на којој може да се седи-лежи и постранце, кућног апарата за претварање нежељених књига и папира у кашасту смесу, као ни кревета са отвором на средини да би онај ко лежи у њега спустио ноге и у таквом седећем положају обедовао.

„Јевтина замена за свилене и вунене чарапе", веома тражена 1933. године, пронађена је четири године касније када је патентиран најлон. Али, „руж за усне који се не отире о тканину", „наочаре за читање у мрклом мраку" и „цигарете које не испуштају дим са упаљеног краја" већ више од педесет година одолевају напорима изумитеља.

Да се аутомобил претвори у авион

Уређај који ће возачу показивати куда и како да вози већ постоји код неких скупих аутомобила, а могу се набавити и справице осетљиве на светлост које пале и гасе фарове као и аутоматски перачи шофер-шајбни. И то се налазило на оном чувеном списку.

Али, „аутомобил који се по жељи претвара у авион" и „авион тако једноставан да њиме може да пилотира и дете" још звуче као научна фантастика.

Добро опремљена канцеларија данас би тешко обављала послове да није уређаја који су се налазили на листи „тражених". Рецимо, типка за брисање на писаћој машини и телефонска секретарица. „Метод да прсти остану чисти када се мења трака на писаћој машини" решен је касетом за траку а „метод за штампање више копија неког документа" срећен је апаратом за фотокопирање и компјутером.

Нови извори енергије развили су се са листе „тражених" предлога: електрични генератор који покреће ветар и практичан метод за употребу снаге плиме. Чак је и „ново гориво које ће заменити угаљ" остварено у виду нуклеарне енергије.

Како се заштитити од гравитације?

„Метод за спречавање судара на мору тако што ће се на време утврдити присуство друге лађе" постао је јава проналаском радара. Измишљени су и прслуци за спасавање који се надувавају сами, дечија колица на склапање, јевтине фотографије у боји, инстант фотографије у боји и машине за аутоматску мужу крава.

Предложене „грамофонске плоче које ће трајати сто одсто дуже од постојећих" надмашене су пре пар година готово неуништивим ласерским компакт-диском.

Изума „који се траже" из првобитног списка има још и то напретек. Изумитељи нису ни за центиметар ближе него што су тада били направама као што су „електрични брисач школске табле" или „тиха пнеуматска бушилица".

„Ућуткивач паса" још не постоји, а на хоризонту нема ни „делотворне замене за кишобран" као ни „кишобрана који није могуће изгубити".

И „уређај за заштиту од гравитације" тек очекује свог мудрог творца.

Припремила ***Бојана Дожић***

Ко је стварно био Били Кид?

БАНДА ЧУВА

Још није утврђено која је од две истоимене особе, рођене 1859, прави „демон" Дивљег запада, а тренутно се чекају резултати компјутерске анализе фотографија још десетак других који би то могли да буду

Мало је оних који не знају ко је био Били Кид – младић који је у двадесет првој години већ имао четрдесетак убистава за собом. За неке је он само крадљивац стоке који је водио живот недостојан човека, док је за друге био јунак попут Робина Худа који је, окружен корупцијом и похлепом, створио сопствена правила понашања. Сматрали су га још и романтичним, сјајним стрелцем, добрим играчем, миљеником жена, напраситим простаком, леворуким, деснoруким... Да ли је тачно да му се живот угасио у 21. години – негде око поноћи 14. јула 1881. у градићу Форт Самнер – или он уопште није убијен, већ је пребегао у Њу Мексико и тамо 1937. умро као ранчер у поодмаклим годинама и далеко од света? Или...

Недавно је у округу Линколн, у Њу Мексику, основан клуб „Банда Билија Кида". Има 800 чланова и циљ му је да сачува успомену на тог напраситог и немилосрдног младића који је хладнокрвно уништавао људске животе. Многи се питају како то да држава Њу Мексико дозволи оснивање оваквог друштва које велича једног одметника и убицу? Разлог је сасвим једноставан – Били Кид је и даље популаран међу Американцима и све оно што има везе с њим добро се продаје, чак и данас када се слика о Дивљем западу, каубојима и Индијанцима умногоме променила. Били остаје да живи, а права истина о њему изгледа да се никада неће сазнати, пре свега захваљујући миту који је о њему створен непосредно после његове смрти. Писци и новинари као да су се утркивали ко ће дати што крвавију слику о Дивљем западу и „младом демону", како су називали Кида.

Бег кроз димњак

О Билију Киду данас знамо доста захваљујући историчару Атлију и његовој недавно објављеној књизи „Били Кид: кратак и суров живот".

Младић чије је право име Хенри Макарти први пут је дошао у сукоб са законом 1875. кад му је било петнаест година. (Његова мајка Кетрин умрла је рано од туберкулозе.) Хенрија су ухватили како краде одећу у једној кинеској перионици, али је врло брзо побегао из затвора и то кроз димњак! Две године касније обрео се у Аризони где је научио да јаше коња и барата револвером. Ту је учествовао у некој мањој крађи коња и том приликом убио власника.

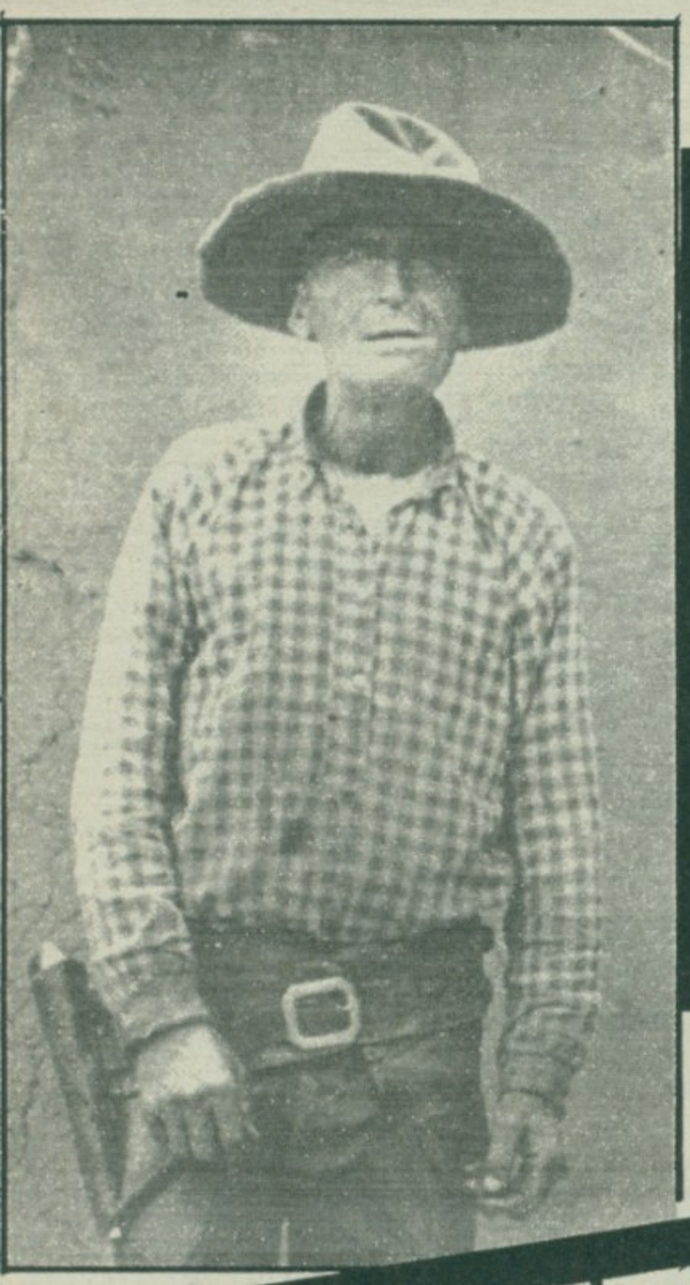

Особа на фотографији сасвим десно је извесни Џон Милер – човек који је тврдио да је он прави Били Кид. У средини – Милерова фотографија стављена преко Кидове. Сличност је заиста изненађујућа. Компјутер треба да да завршну реч.

УСПОМЕНУ

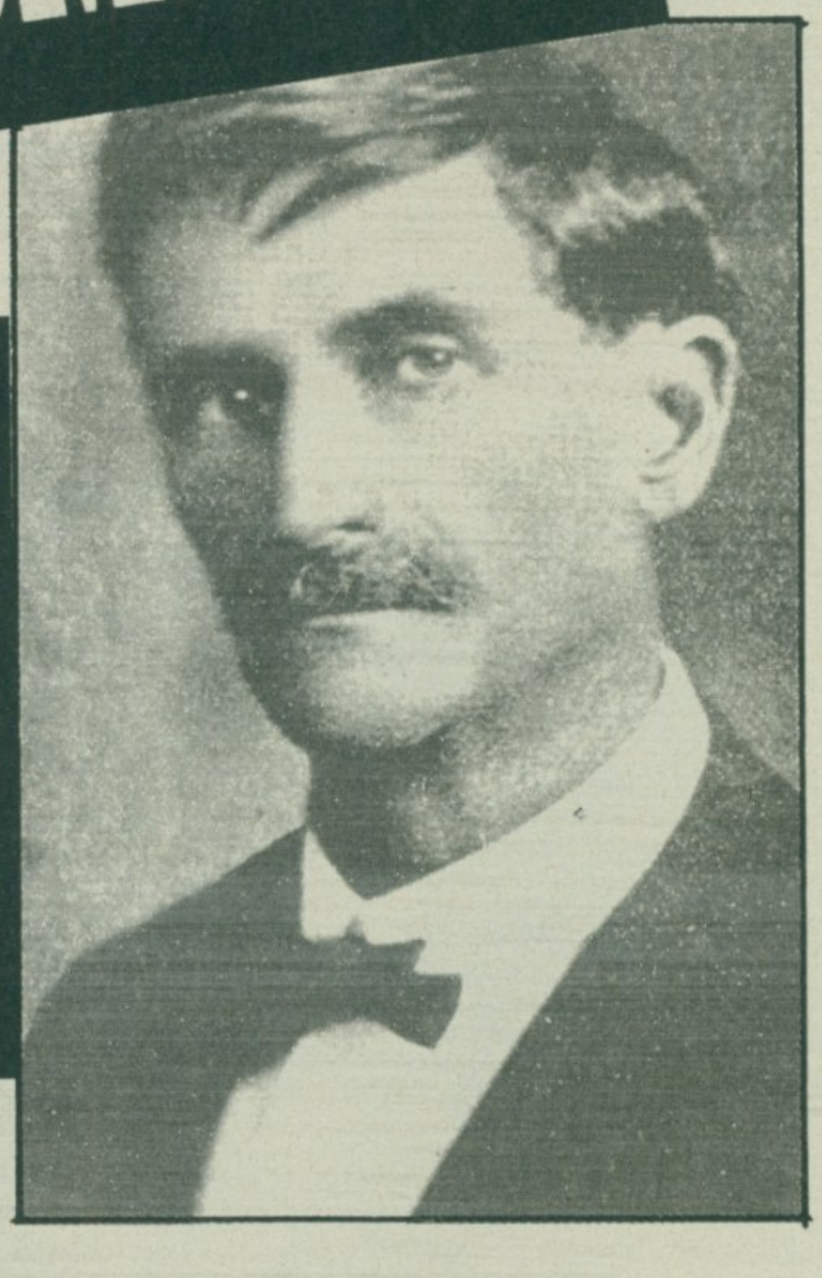

Тврди се да је шериф Пет Гарет убио Билија 1881. године

Под именом Виљем Бони пребегао је у Њу Мексико, у округ Линколн, где је монопол над куповином стоке и пољопривредних производа од тамошњих ранчера и продајом влади, држала банда предвођена Џејмсоном Доланом. Њих је угрожавао млади Енглез Џон Танстол који је тек стигао у Линколн, али је желео да се што пре обогати... Било је то време, како каже Атли, када се на двобој изазивало и за најмању увреду, када људски живот није много вредео, када се од револвера нису одвајали ни у кревету и када је сваки мушкарац читав дан био мамуран или мртав-пијан.

Млади Хенри, односно Виљем Бони, није пио, али је као већина младића тог доба покушавао у свему другом да подражава одрасле. Чим је стигао у Линколн, пришао је Танстоловој банди која је себе називала Регулаторима и одмах био уплетен у такозвани „рат сточара" у коме је свака страна тврдила да се придржава закона. Регулатори су намамили у заседу шерифа округа Линколн и убили више људи. Онда су њих опколили у кући Танстоловог адвоката Мексвина. Опсада је трајала неколико дана, али Бони је сковао савршен план бекства због чега почиње да га бије глас паметног и сналажљивог момка. Учествује у још једном окршају када је убијено петоро људи и бежи, а за њим се расписује потерница...

Бони мења име у Били Кид и вешто се скрива од представника закона. Везивао се за ову или ону банду, крао стоку и продавао је или зарађивао за живот тако што је имао среће за карташким столом. У том периоду убио је у кафани још једног бандита, Џоа Гранта, који је био пијан и изазивао све присутне. Забележено је да је ороз први повукао Грант, али да никог није погодио. Да ли је Били пуцао у самоодбрани или је у питању била сујета, не зна се.

Нема умрлице

Локалне власти су све више узнемирене због насиља које влада у округу Линколн. Пет Гарет, бивши ловац на бизоне и некадашњи пријатељ Билија Кида, изабран је за шерифа овог округа и главни задатак му је био да очисти крај од преступника. Тако Били и мања група крадљиваца стоке упадају у клопку коју им је он припремио... После дуготрајне пуцњаве један од Билијевих пријатеља је убијен, а сам Били ухваћен и затворен.

Можда је најпознатији (и највероватнији) догађај у Кидовом животу било управо бекство из затвора у Линколну. С лисицама на рукама и оковима на ногама успео је да се докопа чувареве пушке и убије га. Исту судбину доживео је и други чувар чим се појавио. Били се затим ослободио својих окова и на коњу побегао из града.

Али, уместо да уточиште нађе у Мексику или неком још удаљенијем и сигурнијем месту, Били одлази код свог пријатеља Питера Максвела у Форт Самнеру. Четрнаестог јула 1881. одлучио је да изађе из собе. У мраку је приметио силуету неке особе и на шпанском упитао: „Ко је?". Уместо одговора, добио је (наводно) метак у чело.

Међутим, многи који су познавали Билија Кида тврдили су да је он био сувише вешт и обазрив да би упао у замку Пета Гарета. У прилог овој тврдњи иде и чињеница да нико никада није видео Кидову умрлицу и не зна се где је сахрањен.

Јунак 40 филмова

Године 1950. човек по имену Оли Робертс, познатији као Сурови Били, из Тексаса, тврдио је да је он Били Кид. Међутим, Сурови Били је био неписмен и није знао шпански, за разлику од Билија Кида. А и поређењем једине Кидове фотографије коју је начинио непознати путујући фотограф у Форт Самнеру 1879. са фотографијом Суровог Била, уз помоћ компјутера, откривено је да се не ради о истој особи.

У међувремену се и Хелен Ери, издавач из Албукерка, појавила с некаквим доказима који говоре да Билија Кида није погодио метак Пета Гарета већ да је умакао и под именом Џон Милер наставио да живи на ранчу у близини Рама, у Њу Мексику, све до своје смрти 1937. Хелен Ери поседује две слике Џона Милера и послала их је Универзитету Илиноис у Чикагу где такође анализом помоћу компјутера треба да се утврди истина. На одговор чека још десетак других за које се такође тврди да би могли да буду Били Кид.

Међутим, постоји још једно питање на које, највероватније, никада нећемо добити одговор. Зна се да су 1859. године у Њујорку рођена два Хенрија Макартија у размаку од само неколико месеци, али се не зна који је од њих прави Били Кид. Осим тога, ни једном ни другом не зна се име оца.

* * *

Били Кид је са само двадесет година постао највећи криминалац америчког југозапада, али је занимљиво да Американци никада у њему нису видели злочинца. Од 1881. до данас објављено је више књига у којима је он главни јунак; а снимљено је и преко 40 филмова у којима играју и такви великани као што су Пол Њумен и Џон Вејн.

Припремила
Светлана Ивановић

ЈЕДИНСТВЕН ПОДВИГ – ПОРТРЕТ НАШЕ ПЛАНЕТЕ

Гео-сфера из четири угла:

Северна и Јужна Америка

Северни део Атлантског океана и Северни пол

ЗЕМЉО, Ј

Како би било (кад би било) удаљити се на трен од ове наше планете и снимити је из свих углова? То је Тому Ван Санту пошло за руком мада се није шеткао по васиони

У забаченом делу јужнокалифорнијске обале, у оронулој згради у којој је некада био рибљи ресторан, десило се чудо. Том Ван Сант освојио је свет. У његовом случају за то постоји и сасвим опипљив доказ. Глобус од стаклених влакана који представља потпуно нову слику планете на којој живимо.

Нови Меркатор?

Да ли ће рад Тома Ван Санта бити прекретница у картографији? То је тешко рећи, посебно кад се има у виду да се Ван Сант не служи познатим (и признатим) методама ове науке о изради и састављању географских карата.

Познато је да се Герхард Кремер Меркатор (1512 – 1594) сматра оснивачем модерне, научне картографије. Овај чувени фламански географ и математичар начинио је карту света, небески и земаљски глобус, атлас... После Меркатора мапе су се, развојем науке, све више усавршавале па се за протекла два века појавило око 200 нових. Ипак, те географске карте и глобуси имају нешто заједничко – све су то само цртежи наше планете.

Томова географска карта и глобус, односно Гео-сфера како га он назива, представља Земљу фотографском тачношћу.

Педесетдеветогодишњи Том Ван Сант дошао је крајем осамдесетих на идеју како да поправи свој и наш свет. До тада је био запослен као дизајнер у великој фирми која је тржиште снабдевала уметничким предметима за широку употребу. Када му је, како каже, досадило да ствара „купатилско сликарство", обрео се у Наси у потрази за сателитским снимцима Земље.

Данима је обијао прагове разних одељења. Слали су га од једног до другог шефа. Свуда је добијао уобичајен, бирократски одговор: На жалост, не можемо да вам помогнемо. Обратите се...

Можда би Ван Сант још лутао да, у међувремену, није налетео на праву особу – Лојда Ван Варена. Насин стручњак за млазњаке Ван Варен је, независно од Ван Санта, смислио да од сателитских снимака начини компјутерски програм. Тај програм требало је да омогући сагледавање Земље из свих могућих углова.

– Једног дана јавио ми се Том и изложио ми своју идеју о Гео-сфери – каже Лојд Ван Варен. – Помислио сам на оне гомиле снимака који се, неупотребљени, вуку по магацинима и схватио да један другом можемо да помогнемо.

Слагалица од милион делова

Два Вана – Сант и Варен – почела су да раде у априлу 1989. За почетак, набавили су графички суперкомпјутер „стардент GS 10000" вредан 200 хиљада долара. Тај рачунар био им је неопходан зато што може да се „изборе" са милионима појединачних слика.

Први део посла углавном је обављао Ван Варен.

Индијски океан, Азија и Аустралија.

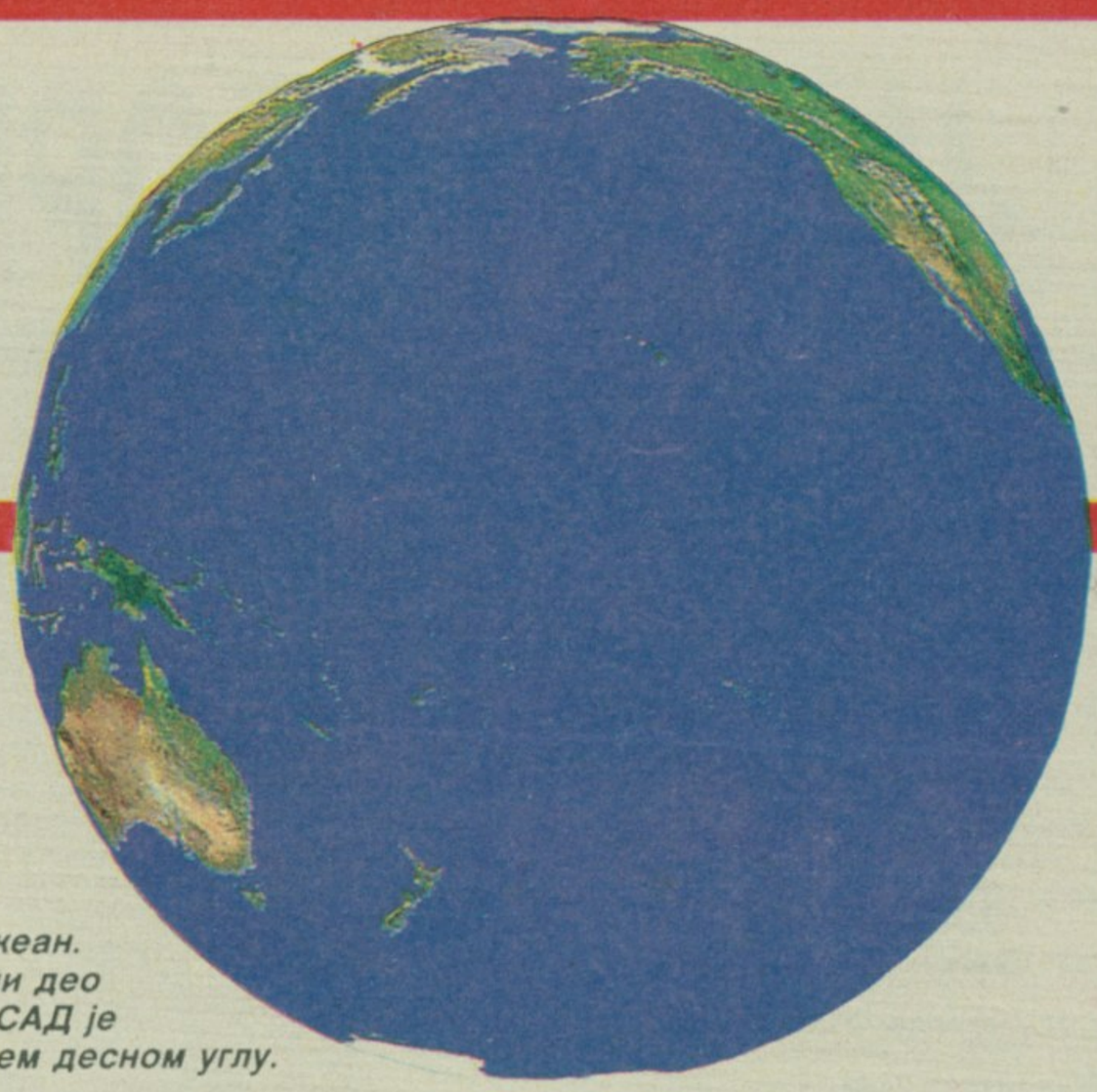

Тихи океан. Западни део обале САД је у горњем десном углу.

НАСМЕШИ СЕ!

Том Ван Сант окончава јединствен подухват – глобус на коме је Земља први пут представљена фотографском тачношћу.

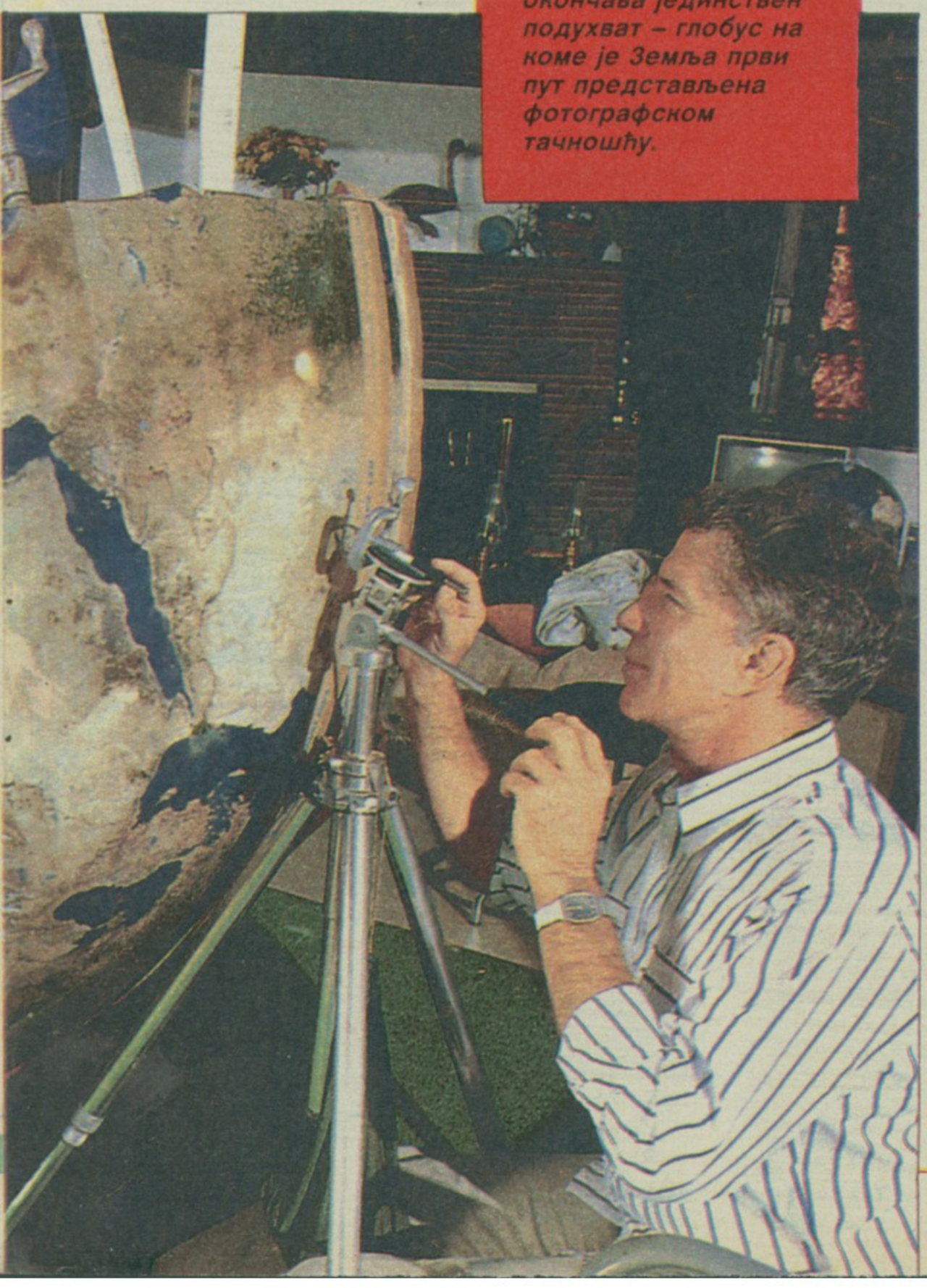

Сателит прави снимке и на Земљу шаљу податке у виду низова бројева. Ти бројеви се компјутерски обрађују и претварају прво у делове снимака (pixel = picture, елемент) од којих се, потом, добијају веће фотографије.

Ван Варен је морао да обради милијарде компјутерских података да би дошао до неопходних чинилаца од којих је могао да добије снимке за географску карту и Гео-сферу.

Почетком 1990. Том Ван Сант и Лојд Ван Варен почели су на изглед немогућ посао. Као у некој слагалици састављали су милионе појединачних снимака и коначно добили јединствену фотографију наше планете. Та дугачка, синемаскоп, фотографија била је само основ за Ван Сантову географску карту.

С обзиром да се на сателитским снимцима Земља види неулепшана, што ће рећи – бележе се све атмосферске промене над северном и јужном хемисфером, сав тај мрак и облаке требало је „очистити".

Ван Сант је, поред основне фотографије, за сваки делић наше планете користио и друге снимке трудећи се да нађе оне који су Земљу снимили по што ведријем дану. Ипак, за подручја изнад северног Сибира и Новог Зеланда није могао да се нађе ниједан сателитски снимак без облака.

Први Земљин портрет завршен је у пролеће 1990. године. Био је то подухват у који је уложено 2400 сати рада и употребљено 37.324.800 појединачних снимака од којих сваки обухвата подручје од 25 km².

Још док су радили на географској карти, и Ван Сант и Ван Варен били су свесни да ће, по завршетку тог обимног посла, морати да се одуже човечанству и јединственим глобусом, односно Гео-сфером.

Том Ван Сант сада проводи и по 14 сати дневно преносећи фотографије наше лепе планете на глобус висок два метра. А кад оконча тај посао, намера му је да отпочне са стварањем нове Гео-сфере на стакленој „лопти" високој четири метра.

Кад глобус буде завршен, око њега ће се поставити још једна лопта, заправо екран на коме ће моћи да се виде све промене које бележе сателити док круже око наше планете. Седећи у просторији моћи ћемо да гледамо директан пренос, рецимо, сеобе китова или уништавања шума у амазонским пустињама.

Онога часа кад човек „зароби" планету и види на које се све начине она уништава, можда ће се замислити и потрудити да нађе начина за њен спас.

Земљо, насмеши се! Можда за тебе наступају бољи дани.

В. С.

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

ЈА САМ ОБОРИО ЈАМАМОТА

Америчка влада је до самог краја Другог светског рата ћутала о појединостима у вези с погибијом чувеног заповедника Јапанске флоте и то из два разлога... Први је био војне, други сасвим личне природе

Мајка, отац, мој брат Џим и ја стајали смо на гробљу Арлингтон у Вашингтону крај ковчега покривеног заставом. Сахрањивали смо нашег најмлађег брата Чарлија. Други светски рат завршио се четири године раније, али је Чарлијево тело тек сада послато с Јужног Пацифика. Размишљао сам...

Када је нападом на Перл Харбур Јапан увукао Сједињене Америчке Државе у рат, Чарли и ја ступили смо у Америчко ратно ваздухопловство. Чарли је још похађао курс за морничког пилота када су мене послали на острво Гвадалканал са Армијском ваздухопловном ескадрилом P-38.

Касно поподне 17. априла 1943. добио сам наређење да се јавим штабу у Хендерсон Филду. Тамо сам стигао с мајором Џоном Мичелом, заповедником 339. ловачке ескадриле, најбољим пилотом на Гвадалканалу. Догађало се нешто веома важно, то смо видели по напетим лицима високих официра окупљених у штабу. Морнарички мајор дао нам је телеграм са ознаком строго поверљиво.

Заповедник Јапанске флоте на Пацифику адмирал Јамамото са својим највишим сарадницима стиже 18. априла авионом на острво Бугенвил у Соломоновом архипелагу. Ескадрила 339 P-38 мора по сваку цену да пресретне његов авион и уништи га. Председник САД издао је то наређење, писало је у телеграму.

Стајало је и да ће Јамамото и његови адмирали летети у два бомбардера у пратњи шест ловаца „зеро" и био је приложен детаљан план њиховог пута.

Никакво чудо што је атмосфера у штабу била наелектрисана. Исороху Јамамото није био само главни заповедник Јапанске пацифичке флоте већ и човек који је замислио и извео изненадни напад на Перл Харбур који је обогаљио Америчку пацифичку флоту и однео две хиљаде живота.

Мозак јапанске војске

Адмирал Јамамото, тада педесетдеветогодишњак,био је творац модерне јапанске морнарице. Он је усавршио ноћну борбу и торпедну технику која је разнела толико америчких бродова. Као професионални авијатичар помогао је да се конструише опасни ловачки авион „зеро". Први је у борбу увео и носаче авиона и тиме направио револуцију у морничком ратовању.

Иронијом судбине Јамамото се дивио Америци у којој је, као најбољи студент, дипломирао на чувеном универзитету „Харвард" а затим био јапански војни аташе у Вашингтону. Течно је говорио енглески, волео да игра покер и безбол и био веома популаран у америчком високом друштву.

Упркос свему томе, када је Јапан ушао у рат са Америком, Јамамото је заповедао морнарицом вешто као ђаво и свим својим војничким срцем.

Одлука да се нападне авион којим је долазио на Бугенвил није донета лако. Сама прилика указала се као резултат једне од најстроже чуваних војних тајни Другог светског рата: амерички стручњаци провалили су јапански код и тако успевали да дешифрују њихове поруке.

Када се, на тај начин, сазнало да Јамамото стиже тако рећи на тањиру, одлуку о акцији

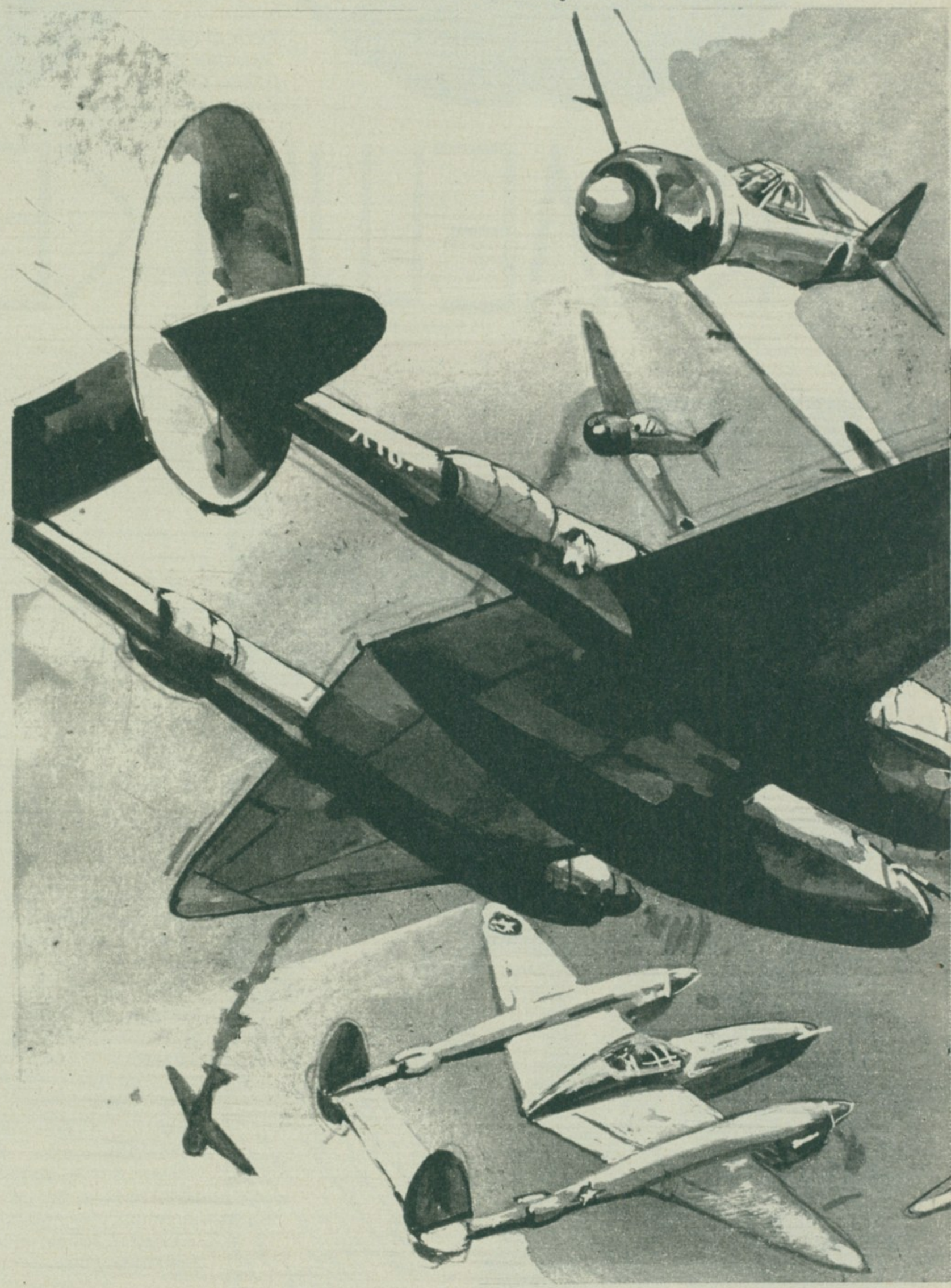

морали су да донесу председник САД Френклин Делано Рузвелт и адмирал Ернест Кинг, заповедник Америчке ратне морнарице. Поставило се кључно питање: да ли је то ратна потреба или убиство?

Недоумицу је решио адмирал Честер Нимиц једном једином упитном реченицом: „Постоји ли неко у Јапану ко може да замени Јамамота?" Сви су се сложили да човека његовог калибра нема, и пошто је он непријатељско главно оружје, мора да буде одстрањен.

Састанак у 9.35 h

Према плану лета Јамамото, пословично тачан, требало је да слети на писту Кахили у 9.45 h 18. априла, то јест, сутра пре подне. Бугенвил се налазио на око петсто километара од нас. „Локиди лајтнинг" били су наши једини авиони с толиким долетом.

Договорено је да Јамамотов авион пресретнемо у 9.35 h на тачки удаљеној педесет шест километара северно од Бугенвила. Била је то велика лутрија. За мисију смо имали само осамнаест авиона док су Јапанци на Бугенвилу држали најмање стотину ловаца „зеро".

Осим тога, наши авиони, чак ни с додатним резервоарима, нису могли да понесу довољно горива. Другим речима, морали смо да будемо прецизни као штоперице да бисмо имали икакву шансу да задатак обавимо.

Мајор Џон Мичел нас је окупио и рекао: „Полећемо ујутру у 7.25 h. Моја група од четрнаест авиона биће на 20.000 стопа (6.000 метара) као заштита од ловаца са Кахилија. Ленфајерова (моја) од четири авиона на 10.000 стопа извршиће пресретање и напад."

У недељу 18. априла 1943. на Гвадалканалу је освануло ведро влажно јутро. Тачно у 7.25 h мајор Мичел протутњао је пистом и узлетео. Поручник Рекс Барбер и ја за њим. Али, трећем од мојих авиона пукла је гума на писти, а код четвртог нису радили трбушни резервоари.

Илустровао: Брана Јовановић

Томас Ленфајер је из рата изишао са чином пуковника Америчког ратног ваздухопловства. На Пацифику је оборио седам јапанских авиона. Одликован је Морничким крстом, Сребрним крстом и Крстом за ваздухопловне заслуге.

Мичел је дао знак пилотима из своје групе Безбију Холмсу и Рејмонду Хајнију да ми се придруже уместо она два и сви смо полетели на север готово дотичући море да нас не би открили јапански радари. Из истих разлога нисмо одржавали никакву радио-везу.

Барбер и ја сами

Из искуства тешког око стотину ратних задатака знао сам да постоје разни степени храбрости: неких дана пилот је спремнији да ризикује живот, неких је за то мање расположен. Осећао сам да смо тог дана сви били спремни да све ставимо на коцку.

После пуна два сата лета без копна на видику угледао сам групицу Острва с благом на северозападном хоризонту. Иза њих помаљао се Бугенвил, велико острво чија је густа џунгла допирала до самог мора.

Мичел је усправио свој „локид лајтнинг" и, предводећи групу, почео да се диже према висини од 20.000 стопа. Ми смо га следили до 10.000 стопа. Погледао сам на сат – 9.33 h. Још два минута до састанка с Јамамотом.

Прошао је још један минут. Био сам сигуран да ће нас сваког часа приметити јапански ловци који су се врзмали по небу изнад Кахилија. Онда сам у даљини угледао тамне тачкице у „V" формацији.

Када су се приближиле, разазнао сам их: два зелено камуфлирана двомоторна бомбардера „бети" у пратњи шест ловаца „зеро". Мој сат је показивао 9.35 h. Адмирал Јамамото био је тачан. А и ми. И сада је све зависило од нас.

Испустио сам гломазне доње резервоаре и спремио се за напад. Јапанска формација летела је према нама изнад нас савршено несвесна нашег присуства.

А онда нам је срећа окренула леђа. Холмс, предводник два ловца иза мене, никако није успевао да се отараси својих резервоара. Најзад је одустао и спустио се а пилот Хајни, у авиону до његовог, морао је да се повуче за њим.

Барбер и ја смо остали да посао обавимо сами.

Један од гусана је паун

Када смо се нашли на километар и по од јапанске формације, приметили су нас њихови пратећи ловци „зеро". Одмах су испустили своје доње резервоаре и кренули да нас одбију. Водећи бомбардер почео је да понире у правцу џунгле Бугенвила. Онај други летео је право према нама.

Ја сам се стуштио за првим бомбардером а за мном три ловца „зеро". Извео сам брзи мали маневар и уперио митраљезе према водећем ловцу. Мало је фалило да се чеоно сударимо. Рафал из мојих митраљеза откинуо му је једно крило и „зеро" је почео да пада остављајући за собом траг пламена и дима.

Окренуо сам свој апарат на леђа тражећи бомбардер који сам изгубио у гужви. Погледом сам ухватио Барбера како се надмудрује с неколико „зероа" док су два ишла на мене. Тада сам угледао зелену сенку како вијуга доле изнад џунгле. Мој бомбардер!

Обрушио сам се за њим отворивши ватру. Чинило ми се да мој авион дотиче врхове дрвећа. Погодио сам га! Његов десни мотор и десно крило су букнули. Крило је отпало и бомбардер је пао у џунглу. У то исто време Барбер је онај други бомбардер оборио у море.

Задатак завршен, крајње време да бежимо одатле.

Ваздух је био пун прашине коју је подигло јато јапанских ловаца узлећући с писте Кахили. Летео сам право, преко луке на отворено море. Брзо сам се пењао, за то је „лајтнинг" као створен, отресавши се „зероа".

У базу на Гвадалканалу стигао сам последњи. Кад сам се зауставио, резервоар за гориво био је празан. Изишао сам и сви су ме тапшали и честитали ми. Осећао сам се као стрелац који је дао одлучујући гол. И Барбер је имао свој дан: осим оног другог бомбардера оборио је и два ловца „зеро". Изгубили смо само једног човека. Реимонда Хајнија, одличног друга и врхунског пилота.

Те исте вечери стигла је порука заповедника Америчке морнарице на Јужном Пацифику адмирала Холзија: „Честитке мајору Мичелу и његовим ловцима. Изгледа да је један од гусана које су одстрелили био паун!"

Због шифре и Чарлија

Тек када се Други светски рат завршио, сазнали смо тачан исход наше мисије. Из олупине бомбардера кога је оборио Барбер спасени су, тешко рањени, адмирали Угаки и Китамура. У бомбардеру који сам оборио ја над џунглом нађен је леш адмирала Јамамота с церемонијалном сабљом у руци.

Његов пепео пренет је у Токио и милиони Јапанаца поклонили су се његовим сенима. Ниједан војник није изазвао такву националну жалост још од времена када је британски адмирал Нелсон погинуо у бици код Трафалгара.

Тек месец дана касније Радио-Токио је објавио да адмирал Јамамото није умро већ да је убијен. Сједињене Америчке Државе нису изнеле ни једну једину појединост о околностима те погибије све до самог краја рата. И то из два разлога.

Први, да Јапанци не би посумњали да је непријатељ провалио њихове шифре које су нам биле од непроцењиве користи. Други је био сасвим личне природе.

Два месеца после Јамамотове погибије мој брат Чарли оборен је док је предводио један напад на онај исти аеродром Кахили. Оборио је четири „зероа" и пао сасвим близу места где сам ја оборио Јамамотов бомбардер.

Чарли је преживео и послат је у затворски логор на Рабаулу. Наша влада није објавила ко је оборио Јамамота у страху да Јапанци не искале бес на Чарлију. Чарли је умро од гангрене само две недеље пре него што су наши маринци ослободили Рабаул.

Док сам с породицом стајао на киши поред Чарлијевог ковчега, схватио сам јасније и болније него икада трагедију и узалудност рата.

Томас Ленфајер

ДЕН КУПЕР

Невидљиви авион

II ДЕО

АЛБЕРТ ВАЈНБЕРГ

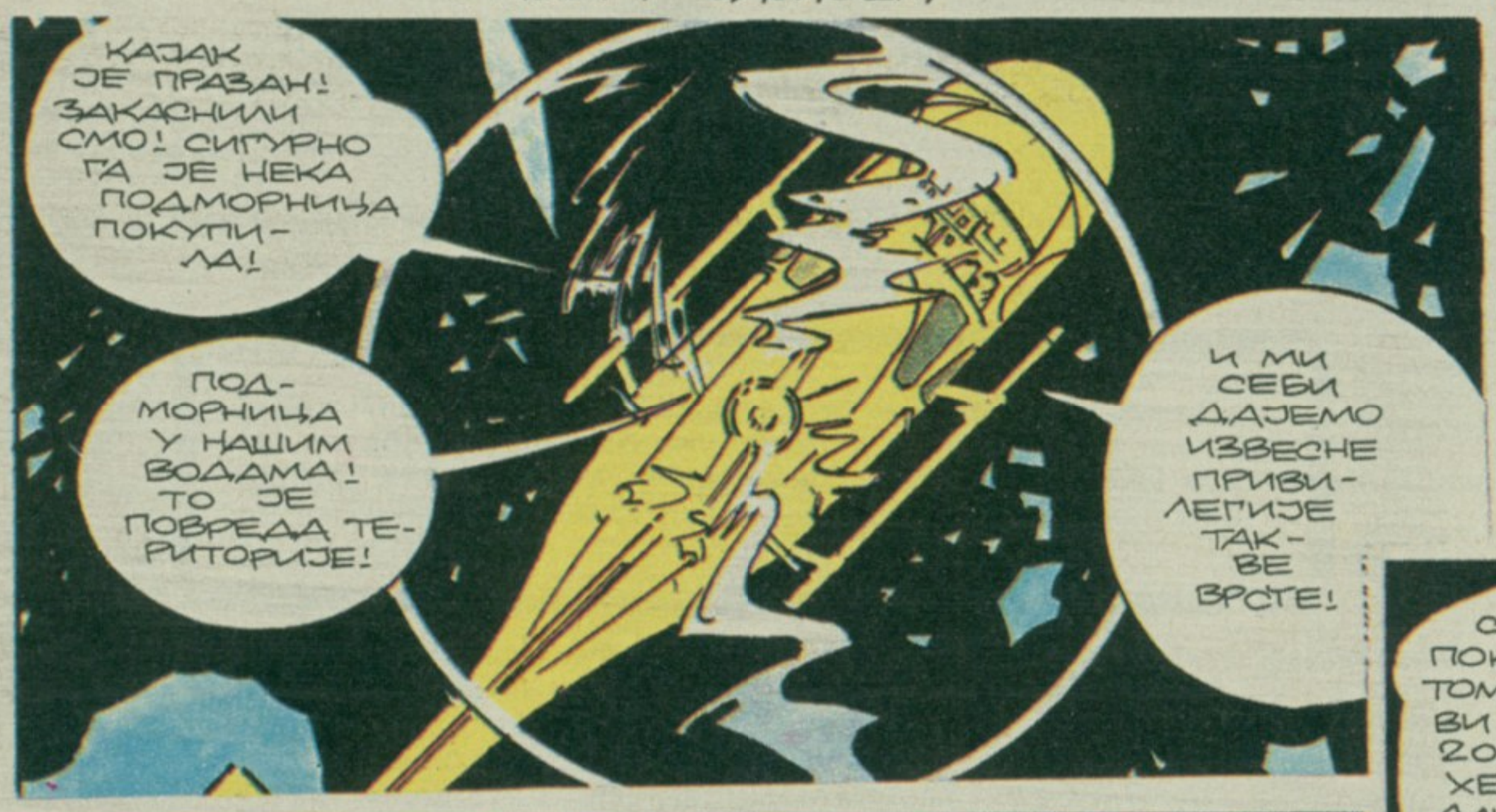

ГРУ*– ОБАВЕШТАЈНА СЛУЖБА СОВЈЕТСКЕ ВОЈСКЕ

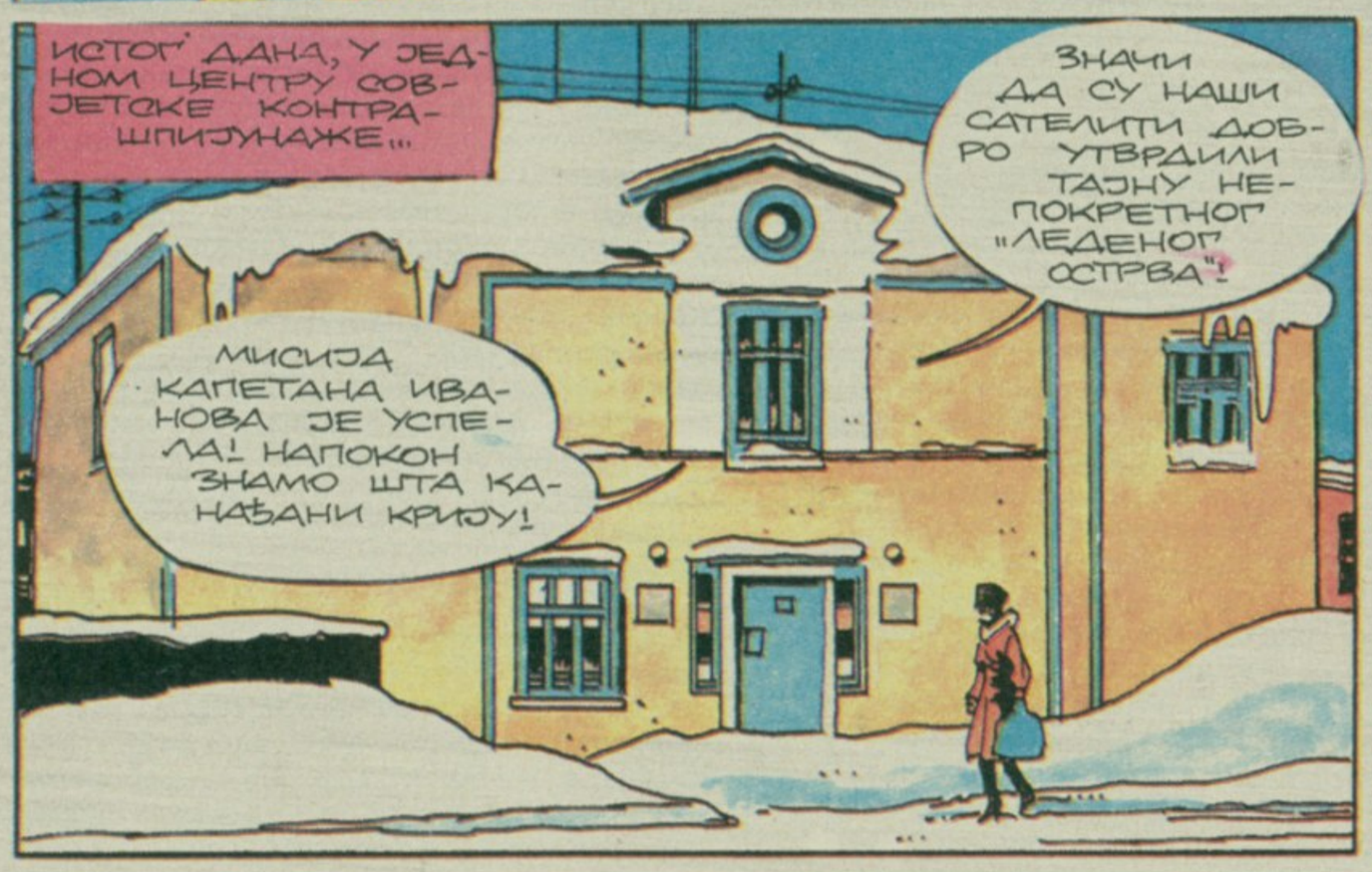

НАША ИНФРАЦРВЕНО ТАЛАСНА КАМЕРА ЈЕ СНИМИЛА СВЕ ОНО ШТО СМО НАДЛЕТЕЛИ! АКО ЈЕ НЕКА ПОДМОРНИЦА БИЛА НА ПОВРШИНИ, БРЗО ЋЕМО САЗНАТИ!

СЛАБА УТЕХА У ОВОМ МОМЕНТУ!

КАСНИЈЕ...

НЕМА НИШТА „ВРУЋЕ" НА СНИМЦИМА КОЈЕ СТЕ ДОНЕЛИ!

АЛИ НЕМА НИ ДРУГОГ ОБЈАШЊЕЊА ОСИМ ПОДМОРНИЦЕ! САД РУСИ ЗНАЈУ СВЕ! СТАЛНО СУ НАС ШПИЈУНИРАЛИ САТЕЛИТИМА, ИЗВИЂАЧКИМ АВИОНИМА!

АЛИ, СА СВОМ ТОМ ЕЛЕКТРОНСКОМ ОПРЕМОМ КОЈОМ АВИОН РАСПОЛАЖЕ ВИ ЋЕТЕ НАСТАВИТИ С ВАШИМ ЛЕТОВИМА, КУПЕР!

МОРАМО ПО СВАКУ ЦЕНУ ОТКРИТИ ИМАЈУ ЛИ РУСИ ЛАСЕРСКЕ ТОПОВЕ!

ЕЛЕКТРОНИКА КОЈА ОТКАЗУЈЕ ПРЕ НЕГО ШТО ПРИМЕТИМ РУСКЕ ЛЕТЕЛИЦЕ! АЊЕЛА, ЈЕСУ ЛИ ОТКРИЛИ НЕКУ НЕПРАВИЛНОСТ?

НИШТА, ДЕНЕ! ЈЕДИНО ОБЈАШЊЕЊЕ ЈЕ УТИЦАЈ НЕКОГ СПОЉНОГ ФАКТОРА! АЛИ КОГ?

ВИДИТЕ ЛИ, КУПЕРУ, ДА САМ У ПРАВУ! ПОНАВЉАМ: ЛЕТЕЋЕТЕ ЛИНИЈОМ СОВЈЕТСКИХ ТЕРИТОРИЈАЛНИХ ВОДА!

ЕЈ, ИЗАЗИВАТЕ ИНЦИДЕНТ! ИМАЈУ БРОЈНЕ ПРЕСРЕТАЧЕ!

УПРАВО ЗБОГ ТОГА! ОНИ ХОЋЕ ДА ТЕСТИРАЈУ СВОЈЕ КАПАЦИТЕТЕ! ВАШИ ДЕТЕКТОРИ ЋЕ НАС ОБАВЕСТИТИ!

ОСИМ АКО НИСТЕ ВИШЕ ДОБРОВОЉАЦ ЗА ПРОБНЕ ЛЕТОВЕ!

НЕЋЕ ОДБИТИ!

ДЕН НИЈЕ ТАКАВ!

САМО ДА ПРИХВАТИ, И ДА... ОХ, НЕ!

?

ИДЕМ ЈЕР САМ УБЕЂЕН У НЕВИНОСТ РУСА! РАЗЈАСНИЋУ ОВУ МИСТЕРИЈУ!

БРАВО!

УПАО ЈЕ У КЛОПКУ!

СУТРАДАН, АМЕРИЧКИ ВОЈНИ ИЗВИЂАЧКИ АВИОН НАДЗИРАО ЈЕ ТЕРИТОРИЈУ ОКО БОФОРСКОГ И ЧУКЧИ-МОРА...

У СТАЛНОМ ЈЕ КОНТАКТУ СА БРОЈНИМ ПРЕСРЕТАЧИМА У ИСТОЈ ЗОНИ... ИЗМЕЂУ ОСТАЛИХ И СА ПАРОМ АМЕРИЧКИХ „ОРЛОВА „Ф-15 КОЈИ СУ ПОЛЕТЕЛИ ИЗ БАЗЕ НА АЉАСЦИ...

ЧУЈЕШ ЛИ, БАК? ЦЕЛЕ НОЋИ СЕ ЧУЈУ ГЛАСОВИ НА СВИМ ФРЕКВЕНЦИЈАМА! БАШ ЈЕ ГУЖВА!

СИГУРНО СЕ НЕШТО СПРЕМА, ЧИ!

ИЗГЛЕДА ДА СЕ РАДИ О НЕКОМ НЕВИДЉИВОМ АВИОНУ!

НЕВИДЉИВОМ АВИОНУ? БОЉЕ ДА ТО НЕ ПОМИЊЕМО!

НЕМА ШАНСЕ ДА НАЂЕМО АВИОН -ФАНТОМ!

НИ КАНАЂАНИ НЕ ЗНАЈУ ВИШЕ!

ПАТРОЛИРАЈТЕ И БУДИТЕ СПРЕМНИ ЗА АКЦИЈУ!

ПУКОВНИК НИЈЕ ОБЈАШЊАВАО, АЛИ ПО МОМ МИШЉЕЊУ, УЗБУНА ЈЕ ОЗБИЉНА!

МЕЂУТИМ, ИГРАЈУЋИ СЕ СА СВИМА ОНИМА КОЈИ ГА ТРАЖЕ, ИЛИ ГА ШТИТЕ, ЛЕТЕЛИЦА БОЈЕ НОЋИ, НЕВИДЉИВА, БИЛА ЈЕ НА НЕБУ...

ЛЕТЕЋИ НА СВИМ ВИСИНАМА, ДЕН ЈЕ ИСПРОБАО ВАО ДЕТЕКТОРЕ, АЛИ...

КВАР ПРОУЗРОКОВАН СПОЉНИМ ФАКТОРОМ! АЊЕЛИНА ХИПОТЕЗА ЈЕ ЛОГИЧНА! ЈОШ ТРЕБА ОДРЕДИТИ КОЈИ ЈЕ ТО ФАКТОР!

ЛАСЕРСКО ОРУЖЈЕ? ПРЕТПОСТАВИМО ДА ГАТЛАНД...

ПРЕВИШЕ ЈЕ ОПСЕДНУТ СОВЈЕТСКИМ ТЕХНОЛОШКИМ НАПРЕТКОМ!

ОПСЕСИВНА ЗАБРИНУТОСТ ТОГ ДОБРОГ ПУКОВНИКА! ДОКЛЕ СУ СТИГЛА ИСПИТИВАЊА У ТОМ ДОМЕНУ?

ПРЕТЕРАНА ДИСКРЕЦИЈА И АМЕРИКАНАЦА И РУСА!

АКО ПРЕТПОСТАВИМО ДА СУ СОВЈЕТСКИ ПРЕСРЕТАЧИ БИЛИ НАОРУЖАНИ ТАКВИМ ОРУЖЈЕМ, ЈА СЕ НЕ БИХ ВРАТИО У БАЗУ!

СУПЕРОМЕТАЧИ? МОГУЋЕ! СНАГА ДЕЈСТВА ТАЛАСА ЈЕ МОЖДА БИЛА ТОЛИКА ДА САМ СЕ НАШАО СА ПОЛУДЕЛОМ ЕЛЕКТРОНИКОМ!

ХЕЈ!?

!? ПОТРЕСИ!? ИНСТРУМЕНТИ!?

ПОНОВО ЈЕ ПОЧЕЛО! КАКВА БУКА!

?! МЕТА! КОМПЈУТЕР ПОКАЗУЈЕ МЕТУ! ПРАВА ИЛИ ЛАЖНА? РАДАР ЈЕ ПОЛУДЕО!?

ИЗНЕНАДА...

ШТА ЈЕ ТО?

НЕМОГУЋЕ!

РАЗУМЕМ ИХ, АЛИ НЕПОТРЕБНО ЈЕ ДА... ОХ! СВЕ ОПЕТ ОДЛИЧНО ФУНКЦИОНИШЕ!? ОВО ЈЕ МАГИЈА!

ГОВОРИТЕ ЛИ РУСКИ? РАЗУМЕТЕ ЛИ МЕ?

АКО ПОКУШАТЕ ДА БЕЖИТЕ, СРУШИЋЕМО ВАС!

НЕ РАДИТЕ ТО, МОМЦИ! БИЋУ ПРИНУЂЕН ДА СЕ БРАНИМ!

ГОСПОДЕ, МАНЕВРИШУ КАО ДА ХОЋЕ ДА СЕ ПОСТАВЕ ЗА... НЕ!

НАЛЕВО КРУГ, ОЛЕГ!

ОДЛАЗЕ! МОЈИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ОДБРАНУ СУ БИЛИ УКЉУЧЕНИ...

...ГА БИ МЕ ЊИХОВИ ПРОЈЕКТИЛИ ПРОМАШИЛИ! ОСТАО БИ ИМ ТОП И... ЕЈ!

ОРАО ЦРНОМ ФАНТОМУ! СТИЖЕ „КОЊИЦА"!

ВРУМ

ГАО! СТИГЛИ СМО НА ВРЕМЕ!

ДА ЈЕ ТРЕБАЛО, САМ БИХ СЕ ОДБРАНИО! НИСАМ ТРАЖИО ВАШУ ИНТЕРВЕНЦИЈУ, МОМЦИ! БАО!

УАУ! ЈЕСИ ЛИ ВИДЕО ТАЈ СТАРТ, ЧО! КАО ДА СТОЈИМО У МЕСТУ!

ДОШЛИ СУ ДО МЕНЕ КАО ДА СУ БИЛИ ВОЂЕНИ!

ОВО ЈЕ ГЕТЛЕНДОВ ШТОС! САМО МОЈ ТАЈНИ РЕПЕТИТОР У АВИОНУ ОМОГУЋАВА ДА МЕ ЛОКАЛИЗУЈУ НА ЛЕДЕНОМ ОСТРВУ!

БИЛО ЈЕ НЕПОТРЕБНО ДА МИ ШАЉЕТЕ АНЂЕЛЕ ЧУВАРЕ! ДА СУ РУСИ ИНСИСТИРАЛИ, ПРУЖИО БИХ ОТПОР!

НАШИ РАДАРИ СУ РЕГИСТРОВАЛИ РУСКЕ АВИОНЕ! НОРМАЛНО ЈЕ ШТО СМО ВАМ ПОСЛАЛИ ПОМОЋ!

ОНО ШТО НИЈЕ НОРМАЛНО, ТО ЈЕ ДА ОТКРИЈЕТЕ ПОЗИЦИЈУ УЛТРАТАЈНОГ ПРОТОТИПА, ЧАК И НАШИМ ПИЛОТИМА! ОСИМ ТОГА, ЕЛЕКТРОНИКА ЈЕ ОПЕТ ПОЛУДЕЛА!

ПОКАЗАЛА МИ ЈЕ ЛАЖНУ МЕТУ!

ЛАЖНУ? А РУСИ?

ДЕН, ПРЕ ЛЕТА СВЕ ЈЕ ОДЛИЧНО ФУНКЦИОНИСАЛО!

ЗА ХАОТИЧНЕ ИНСТРУМЕНТЕ ПОСТОЈИ САМО ЈЕДНО ОБЈАШЊЕЊЕ, КУПЕРУ-УПОТРЕБА ЛАСЕРСКИХ ЗРАКА ОД СТРАНЕ РУСКИХ АВИОНА!

ТО ЈЕ ВАШЕ МИШЉЕЊЕ, ГЕТЛЕНДЕ, АЛИ НЕ И МОЈЕ!

СУТРА ЋУ СВЕ САЗНАТИ! ТРАЖИЋУ КОНТАКТ СА РУСИМА!

У МЕЂУВРЕМЕНУ, У СОВЈЕТСКОМ ВАЗДУШНОМ ЦЕНТРУ, У КОЛИ...

ТО ЈЕ ТАЈ МИСТЕРИОЗНИ „Ф-19" КОЈИ СУ НАШИ ПИЛОТИ СЛУЧАЈНО ПРИМЕТИЛИ!

ЊИХОВИ РАДАРИ ГА НИСУ РЕГИСТРОВАЛИ!

А НИ НАШИ НА ЗЕМЉИ! ОН ЈЕ ЗАИСТА НЕУХВАТЉИВ... НЕВИДЉИВ!

ЗНАМ ЈЕДИНО СУ ГА НАШИ ОКЕАНОГРАДСКИ САТЕЛИТИ ПРИМЕТИЛИ И ОБАВЕСТИЛИ НАС! И ТО СЛУЧАЈНО, ИАКО СУ НАШИ „КОСМОСИ"* ОПРЕМЉЕНИ НАЈСАВРШЕНИЈИМ ДЕТЕКТОРИМА!

* „КОСМОС" 1766 И 1834, ВРЛО ЕФИКАСНИ САТЕЛИТИ

НАШИ ПИЛОТИ СУ КАТЕГОРИЧНИ! КАНАЂАНИН ЈЕ ХТЕО ДА УПАДНЕ НА НАШУ ТЕРИТОРИЈУ, ГДЕ БИ БИО СРУШЕН, АЛИ ЈЕ ПРОМЕНИО КУРС КАД СУ СЕ ПОЈАВИЛИ АМЕРИЧКИ ЛОВЦИ!

КАД СЕ ОН ПОВУКАО, ПОВУКЛА СЕ И НАША ПАТРОЛА!

ИМАЛИ СУ ВИШЕ СРЕЋЕ НЕГО НАШИ НЕСТАЛИ ДРУГОВИ!

ТО ВЕЧЕ, НА ЛЕДЕНОМ ОСТРВУ...

НЕШТО МЕ КОПКА У ВЕЗИ СА ОВИМ КВАРОВИМА!

МОРАМ О ТОМЕ ПОПРИЧАТИ СА АНЂЕЛОМ! У ОВО ДОБА ЈЕ СИГУРНО У СВОЈОЈ СОБИ!

У СОБИ ЈЕ! ГОРИ СВЕТЛО!

ВЕЋ САМ ПОКУШАЛА И КОД ПРВОГ ЛЕТА! ПОКВАРИЛА САМ ПРОГРАМ КОМПЈУТЕРА!

?!

АЛИ, ВРАТИО СЕ! ЛОШЕ СИ ПРЕДВИДЕЛА, ИЛИ СИ ХТЕЛА ДА МЕ ПРЕВАРИШ, АНЂЕЛА! ВОДИ РАЧУНА! МОЈИ ДРУГАРИ ЋЕ ОСЛОБОДИТИ ТВОЈУ МАЈКУ И КЋЕРКУ ТЕК КАДА ДЕН НЕСТАНЕ!

ЖРТВУЈЕШ НЕВИНЕ РАДИ ОСВЕТЕ! МОНСТРУОЗНО!

?

МОЈ БРАТ ЈЕ ЗБОГ ЊЕГА ДЕГРАДИРАН! ЊЕГОВА КАРИЈЕРА ЈЕ УНИШТЕНА! НЕМА ВИШЕ МАЈОРА ПЕРКИНСА!

ПОСЛЕДЊЕ УПОЗОРЕЊЕ! НЕ СМЕ СЕ ВРАТИТИ СА СЛЕДЕЋЕГ ЛЕТА!

СУ... СУТРА ПОНОВО ЛЕТИ! САМА... БУ ИЗВРШИТИ ПОСЛЕДЊЕ... ПРОВЕРЕ И... УМИНИТИ ШТА ЈЕ... ПОТРЕБНО!

ГОСПОДЕ, АНЂЕЛА САБОТИРА АВИОН, А НЕ ЛАСЕРСКИ ТОП!

ПРОКЛЕТСТВО, НАРЕДНИК БИЛ ПЕРКИНС! ТО ЈЕ ЊЕГОВ ГЛАС! ЗНАЧИ, ТО ЈЕ БРАТ ОФИЦИРА ОБЕЗБЕЂЕЊА У МИСАВИ!

СВА ОВА ГРОЗОТА ЗБОГ ТОГА ШТО САМ ХТЕО ДА ГА СПРЕЧИМ ДА ИЗВРШИ СВОЈУ МИСИЈУ!

ДЕН ЈЕ СХВАТИО ИСТИНУ...

У НЕКОЛИКО СЕКУНДИ, ДЕН ЈЕ РЕКОНСТРУИСАО ЦЕЛУ СИТУАЦИЈУ.

АЊЕЛА ЈЕ ЖРТВА УЦЕНЕ. МОРА УНИШТИТИ КУПЕРА ДА БИ СПАСИЛА СВОЈЕ НАЈМИЛИЈЕ.

АЊЕЛА НЕМА ИЗБОРА, ЈЕР ДЕН ЈЕ БИО СИГУРАН, БИЛ ПЕРКИНС ЈЕ СВЕ ПРЕДВИДЕО, А ЊЕГОВИ САУЧЕСНИЦИ БИ БИЛИ БЕЗ МИЛОСТИ.

ДЕН ЈЕ БИО НЕМОЋАН. КАКО ИЗАЋИ ИЗ ОВОГ КОШМАРА? ПРОВЕО ЈЕ САТЕ ТРАЖЕЋИ РЕШЕЊЕ...

СУТРАДАН УЈУТРО, ДЕН ЈЕ ОТИШАО У ХАНГАР...

СПРЕМИ АВИОН, АЊЕЛА! ИДЕМ НА ПРОБНИ ЛЕТ!

АЛИ, ЛЕТ ЈЕ БИО ПРЕДВИЂЕН ЗА УВЕЧЕ, А НИСУ МЕ ОБАВЕСТИЛИ О ПРОМЕНИ ПЛАНА!

И НАЈЗАД...

ДА, ДА... ТО ЋУ ПОКУШАТИ!

А И МЕТЕОРОЛОШКА ПРОГНОЗА ЈЕ ОЧАЈНА!

БАШ ОДЛИЧНО! МИНИСТАР ЈЕ ИОНАКО ТРАЖИО ТЕСТИРАЊЕ У СВИМ КЛИМАТСКИМ УСЛОВИМА!

У РЕДУ, АЛИ МОРАМ ДА ОБАВЕСТИМ ПУКОВНИКА ГЕТЛЕНДА! ОН ЈЕ ГЛАВНИ!

РАДИ СЕ О ГАЛОП ПОКУШАЈУ „КАНАЂАНИНА"! ПУКОВНИК ЛАЛОНД МИ ЈЕ ОДОБРИО!

КОМАНДАНТ БАЗЕ! АЛИ, РИЗИКУЈЕШ КАРИЈУ... НЕ ИДИ!

ЈАДНА АЊЕЛА! МОЈ НЕСТАНАК БИ БИО САМО ОДЛАГАЊЕ! ИПАК БИ БИЛА ОТКРИВЕНА, ОСУЂЕНА И ТАКО ОДВОЈЕНА ОД СВОЈЕ КЋЕРКЕ! НАДАМ СЕ ДА ЋУ МОЋИ ДА ЈЕ ИЗВУЧЕМ ИЗ ОВЕ КЛОПКЕ!

ПРЕДУХИТРИЋУ АЊЕЛУ! СПРЕЧИЋУ ЈЕ ДА САБОТИРА АВИОН!

ПОД ДВА, СЛЕТЕЋУ НА НЕКУ НАПУШТЕНУ ПИСТУ И ТАКО „НЕСТАТИ", САМО ПУКОВНИК ЗНА ТАЈНУ!

И ТАКО, КАД ВИДИ ДА НЕ ДОЛАЗИМ, ПЕРКИНС ЋЕ МИСЛИТИ ДА ЈЕ АЊЕЛА УРАДИЛА СВОЈ ДЕО НАГОДБЕ, ПА ЋЕ ОСЛОБОДИТИ ЊЕНЕ! СВЕ ЋЕ БИТИ ГОТОВО ЗА ЈЕДАН ДАН!

ПУКОВНИК ЋЕ ДА КОНТРОЛИШЕ ВЕСТИ И ДА МЕ ИНФОРМИШЕ У ВЕЗИ МОГ ПОВРАТКА У БАЗУ! АЊЕЛА ЋЕ СЕ ОСЕЋАТИ НЕВИНОМ, А ПЕРКИНС НЕЋЕ НИШТА ОТКРИТИ!

ЈЕР, ЧИМ СЕ ВРАТИМ, ПУКОВНИК ЋЕ НАРЕДИТИ ПРЕКИД СВИХ ВЕЗА! БАЗА ЋЕ БИТИ ИЗОЛОВАНА!

ДАКЛЕ, ТОМ ПРОКЛЕТОМ МОМКУ ЋЕ ПРИРЕДИТИ ИЗНЕНАЂЕЊЕ!

ИСКОРИСТИЋУ ПРИЛИКУ И ПРОВЕРИТИ СТВАРИ КОЈЕ САМ ЗАПАЗИО ПРИЛИКОМ ПРЕТХОДНИХ ЛЕТОВА!

ПРОВЕРА КОЈА ЗАХТЕВА МОЈУ ПУНУ ОПРЕЗНОСТ, ЈЕР СУ РУСИ ПОЈАЧАЛИ СВОЈЕ ЕСКАДРИЛЕ У РЕГИОНУ!

СТВАР СЕ ЗАОШТРАВА! ВИДИМ ДВОЈИЦУ НА РАДАРУ, А МОЈ КОМПЈУТЕР НЕ ДАЈЕ ПОЗИТИВНЕ ОДГОВОРЕ! ЗНАЧИ, РУСИ КРСТАРЕ, АЛИ МЕ НИСУ ЛОЦИРАЛИ! НЕВИДЉИВ САМ!

НИСАМ ЖЕЛЕО ОВАЈ СУСРЕТ, АЛИ КАД ЈЕ ДО ТОГА ВЕЋ ДОШЛО, ПРОВЕРИЋУ ГЕТЛАНДОВЕ ТВРДЊЕ У ВЕЗИ ОРУЖЈА „МИГ-29"!

ПУСТИЋУ ДА МЕ ПРИМЕТЕ!

А ОНДА – ПОМОЗИ БОЖЕ!

ДВА „МИГА-29"-ФУЛКРУМ ПАТРОЛИРАЛИ СУ ИЗНАД МЕЂУНАРОДНИХ ВОДА...

02

НАМЕРНО, ДЕН ЈЕ ИСКЉУЧИО СВОЈ СИСТЕМ ОМЕТАЊА. ТАКО ЋЕ РУСИ МОЋИ ДА ГА ЛОЦИРАЈУ. ОДВАЖНА ТАКТИКА, АЛИ ЕФИКАСНА: „Ф-19" ЈЕ ПОСТАО ВИДЉИВ...

ИЗНЕНАЂЕЊЕ ЈЕ БИЛО ПОТПУНО, ЈЕР АВИОН СЕ ПОЈАВИО НИОТКУДА...

РУСКИ ПИЛОТ ЈЕ ТРЕНУТНО РЕАГОВАО. ТРЕБАЛО ЈЕ ИДЕНТИФИКОВАТИ НЕПОЗНАТУ ЛЕТЕЛИЦУ...

ПРАВО!

ПРОГУТАЛИ СУ МАМАЦ! ОКРЕЋУ СЕ ПРЕМА МЕНИ! ИГРА ПОЧИЊЕ!

САМО ДА НЕ ИЗВУЧЕМ ДЕБЉИ КРАЈ!

АКТИВИРАЋУ ПОНОВО МОЈЕ ОМЕТАЧЕ!

АЛИ?

ОПЕТ ПОРЕМЕЋЕНЕ ФУНКЦИЈЕ! ЈЕ ЛИ ГЕТЛЕНД БИО У ПРАВУ?

МИГОВИ СА ЕЛЕКТРОМАГЕТНИМ ТОПОВИМА? НЕ! ЗНАЛИ БИСМО ТО!

ГЛЕ! И ЊИХОВИ ТРАГОВИ КРИВУДАЈУ? ЗНАЧИ, И ОНИ СУ ПОД УТИЦАЈЕМ ИСТОГ ЕФЕКТА!

ВРРУМ!

НА НЕБУ СЕ ОДИГРАВАО ПРАВИ „АЕРО – ШОУ“.

СВИ СМО У ИСТОМ СОСУ! ПОМАХНИТАЛЕ МАШИНЕ!

ИНСТИНКТИВНО, ДЕН ЈЕ У ОЧАЈАНЈУ ПОВУКАО РУЧИЦУ И ГЛЕ ЧУДА, ЛЕТЕЛИЦА ЈЕ ПОСЛУШАЛА...

!

...И УЧИНИЛА ЈЕДАН НАГЛИ ОКРЕТ...

ГОСПОДЕ! ЗА МАЛО МЕ ЈЕ ПОГОДИО!

ВРАЋА СЕ! МОРАМ СЕ! БРАНИТИ!

ОВАЈ ДЕЛУЈЕ ДЕЗОРИЈЕНТИСАНО КАО И ЈА! ИМА ПРОБЛЕМА!

И ЗАИСТА, „МИГ" ЈЕ ХРЛИО КА ПОНОРУ...

ВЛАДИМИР!? НИЈЕ УСПЕО ДА ИСКОЧИ!

ИЗГЛЕДА ДА МИ ЈЕ ПРОРАДИО СИСТЕМ ЗА ОТКРИВАЊЕ МЕТА!

МОЖДА ЈЕ ОН „УХВАТИО" „МИГА"? АЛИ НЕ, НИСАМ ГА ЈА СРУШИО! НИЈЕДАН ПРОЈЕКТИЛ НИЈЕ НАПУСТИО МОЈ АВИОН!

ЕНЮ ДРУГОГ! УХВАЋЕН ЈЕ!

НЕМАМ КОНТРОЛУ НАД АУТОМАТСКИМ ПАЉЕЊЕМ!

АЛИ, НА ДЕНОВО ВЕЛИКО ОЛАКШАЊЕ, „ФУЛКРУМ" ЈЕ ИЗАШАО ИЗ ПОСМАТРАНОГ ПОЛОА...

ПРАВИ ШОК! ГАДОБРАН СЕ ОТКИНУО! ПОКУШАЈ ПОНОВО С КАТАПУЛТОМ!

ПРЕПЛАШЕН, АЛИ ХЛАДНОКРВАН, СОВЈЕТСКИ ПИЛОТ ЈЕ, ДА БИ УСПОРИО ПАД, ИЗБАЦИО ПАДОБРАН ЗА КОЧЕЊЕ...

ЖЕЉА ЗА ЖИВОТОМ ПОБЕДИЛА ЈЕ СМРТ...

ИЗВУКАО СЕ, А ФЕНОМЕН ЈЕ ПРЕСТАО!

ОПЕТ СВЕ НОРМАЛНО ФУНКЦИОНИШЕ!

ШТА МУ СЕ ДЕСИЛО?

ПАО ЈЕ МЕЂУ САНТЕ ЛЕДА! ПОТОНУБЕ! ЗАДНИК!

МИСЛИМ ДА НЕ БИСТЕ ЈОШ ДУГО ИЗДРЖАЛИ! ПОЛОМИЛИ СТЕ НОГУ!

ТРЕБА ДА СЕ СКЛОНИМО! ИМАМ МАЛИ ШАТОР У ОПРЕМИ, ПА ЋЕМО ГА РАШИРИТИ!

УГАЛИТЕ ЛАМПУ С ВРЕМЕНА НА ВРЕМЕ! ДА БИСМО СЕ МАЛО ЗАГРЕЈАЛИ! НАДАЈМО СЕ ДА СНЕГ НЕЋЕ ПАДАТИ ЦЕЛЕ НЕДЕЉЕ!

И ТАКО, ДВА ПРОТИВНИКА СУ БИЛА СПОЈЕНА НЕСРЕЋОМ...

МЕЂУТИМ, СОВЈЕТСКИ ВОЈНИК НИЈЕ УПУТИО ДЕНУ НИ РЕЧ ЗАХВАЛНОСТИ. САМО ГА ЈЕ НЕПРИЈАТЕЉСКИ ГЛЕДАО...

НИСАМ ПУЦАО У ВАШЕГ ДРУГА, А НИСАМ НИ ВАС СПАСАО ДА БИХ ВАМ НАНЕО ЗЛО! ИЗБИЈТЕ ТО СЕБИ ИЗ ГЛАВЕ!

БИО ЈЕ ЖРТВА ЕЛЕКТРОМАГНЕТНИХ ФЕНОМЕНА КОЈИ СУ ВАШЕ АВИОНЕ ПРЕТВОРИЛИ У ГВОЖЂУРИЈУ! ИСТО БИ БИЛО И СА МНОМ!

ТО МИ СЕ И РАНИЈЕ ДЕШАВАЛО! ПРОВЕРИО САМ ПРЕТХОДНЕ ИЗВЕШТАЈЕ С ЛЕТА!

СВАКИ ПУТ ЈЕ ТО БИЛО У ИСТОЈ ЗОНИ!

МНОГО НАШИХ ПИЛОТА ЈЕ НЕСТАЛО ПОСЛЕДЊИХ СЕДМИЦА! МИСЛИМ ДА ЗНАМ О ЧЕМУ СЕ РАДИ!

СТРУЧЊАЦИ ЋЕ ОТКРИТИ ЧИМЕ СУ ПРОУЗРОКОВАНЕ ОВЕ ПРОМЕНЕ, А МИ ТРЕБА ДА ИХ ОБАВЕСТИМО О ПОЈЕДИНОСТИМА! САМО НЕ ЗНАМ КАД ЋЕ СТИЋИ СПАСИОЦИ!

ЛОШЕ САМ ВАС ОЦЕНИО! ХВАЛА ШТО СТЕ МЕ СПАСИЛИ! НЕСТАЛО ЈЕ И МНОГО НАШИХ ПИЛОТА! МИ СМО ВЕРОВАЛИ...

"... ДА СУ БИЛИ УБИЈЕНИ ДОК СТЕ ВИ ВРШИЛИ СВОЈЕ ШПИЈУНСКЕ ЗАДАТКЕ!

ИСТЕ ГРЕШКЕ СМО И МИ ПРАВИЛИ! ЗНАЈТЕ ДА НИКАД НИСАМ ПРЕШАО ВАШУ ГРАНИЦУ!

НА ЛЕДЕНОМ ОСТРВУ ЈЕ РАСЛА НАПЕТОСТ...

ЧУЛА СУ СЕ ТРИ ЕХА! БИО ЈЕ ТО ОН И ДВА РУСА! АНЂЕЛА ЈЕ ОДГОВОРНА!

ДОСТА, ГЕТЛЕНДЕ!

КУПЕР ЈЕ УЗЛЕТЕО СА МОЈИМ ДОПУШТЕЊЕМ, А НЕКУ ТИ САД ПРИЧАТИ ИЗ КОЈИХ РАЗЛОГА САМ МУ ГА ДАО!

У РЕДУ! ОГРАЂУЈЕМ СЕ ОД СВЕГА!

ТРИ ДАНА КАСНИЈЕ, ПОТРАГА ЈЕ БИЛА У ТОКУ...

СПАСИЛАЧКИ АВИОНИ НЕЋЕ ИМАТИ ПРОБЛЕМА ДА ЛОЦИРАЈУ "Ф-19", ЈЕР ИМА ВИДЉИВУ ОЗНАКУ!

НИЈЕ ГА ЛАКО ЛОЦИРАТИ МЕЂУ ОВИМ ГЛЕЧЕРИМА!

А НЕМАМО ВИШЕ НИ ГОРИВА!

CANADA

ОТКРИО САМ НЕШТО НА 18! УХВАТИ ПРАВАЦ, ИСТА ВИСИНА!

САД МОЖЕМО ПРЕЦИЗИРАТИ; ПРАВАЦ АЗ-З -20! ЈОШ ТРИСТА СТОПА!

НЕ МОЖЕМО ДАЉЕ! НЕМА ГОРИВА!

CANADIAN ARMED FORCE

КОНТРОЛИ! ВРАЋАМО СЕ У БАЗУ! ИМАМО ОДРЕДНИЦЕ!

РАЗУМЕО! „ТРАКЕРИ" ПРЕУЗИМАЈУ!

ИНФОРМАЦИЈЕ СУ ПРОСЛЕЂЕНЕ...

БЛИЗУ СМО!

ЧИСТ ЈЕ! ИДЕМО ПРАВО НА ЊЕГА! УСКОРО ЋЕМО ГА УГЛЕДАТИ!

ДАЈ МИ ДОГЛЕД! ТО ЈЕ ОН!

ЈЕДАН ОД „ТРАКЕРА" ЈЕ СЛАЗИО „Ф-19"...

ИМА СРЕЋЕ ОВАЈ КУПЕР!

ПОЗИЦИЈА ЈЕ ЈАВЉЕНА СОВЈЕТИМА, КОЈИ СУ ОДМАХ ПОСЛАЛИ ХЕЛИКОПТЕР ПО СВОГ ПИЛОТА.

ДЕН ЈЕ УЗЛЕТЕО И ВРАТИО СЕ У „АЈСБЕРГ." ЊЕГОВ ПОВРАТАК ЈЕ ОТВОРИО МНОГА ПИТАЊА.

ПРВО ЈЕ ИМАО РАЗГОВОР СА ПУКОВНИКОМ, А ЗАТИМ СА АНЂЕЛОМ...

СВЕ САМ ЧУО, АНЂЕЛА, И ЗАТО САМ ОВО ИСПЛАНИРАО! БИЛ ЈЕ УПАО У ЗАМКУ И ПОВЕРОВАО ДА СИ МЕ ТИ ОТЕРАЛА У СМРТ!

ОСЛОБОДИО ЈЕ МОЈУ МАЈКУ И КЋЕРКУ ТАКО ШТО ЈЕ ДРУГАРИМА ПОСЛАО ПОРУКУ КОЈА ЈЕ, НАРАВНО, УХВАЋЕНА!

ЗА БИЛА НЕМА ОПРОШТАЈА! ИМАМ ЈА ЊЕГА ЈЕДНО ИЗНЕНАЂЕЊЕ, АЛИ ИМА НЕШТО ХИТНИЈЕ! ЗАБРАНИТИ НАДЛЕТАЊЕ ЗОНЕ БОФОРСКОГ МОРА И ИСПИТАТИ ЈЕ ДЕТАЉНО!

СИТУАЦИЈА КОЈУ ЈЕ ДЕН ОПИСАО, ОЦЕЊЕНА ЈЕ КАО ДРАМАТИЧНА. ОКЕАНОГРАФСКИ БРОД КОЈИ СЕ НАЛАЗИО У ЛЕДЕНОМ МОРУ, УПУЋЕН ЈЕ ОДМАХ У СУМЊИВЕ ВОДЕ...

ЗАУСТАВИТЕ МОТОРЕ! СТИГЛИ СМО ДО ЗОНЕ!

МАЛА ПОДМОРНИЦА ЈЕ ПОДИГНУТА НА ПАЛУБУ...

СА СВИМ ТИМ ИНСТРУМЕНТИМА, БРЗО ЋЕМО ЗНАТИ ИСТИНУ!

УКОЛИКО ЕЛЕКТРОМАГНЕТНЕ ЕФЕКТЕ ПРОИЗВОДИ МОРЕ!

ЕТО, СКОРО ЈЕ НА ДНУ! КАМЕРА ЈЕ УКЉУЧЕНА, А И СОНАР!

ДО ЂАВОЛА! ПОГЛЕДАЈ КАКВЕ РЕЗУЛТАТЕ ДОБИЈАМ! ОВО ЈЕ ЛУДО! МИСЛИМ ДА ПРИСУСТВУЈЕМО НЕВЕРОВАТНОМ ОТКРИЋУ!

У БАЗИ, БИЛ ПЕРКИНС ЈЕ ДОЖИВЕО ИЗНЕНАЂЕЊЕ КАД ЈЕ ДОВЕДЕН У ЈЕДАН ЛОКАЛ ДА СЕ СУСРЕТНЕ СА СВОЈИМ БРАТОМ, МАЈОРОМ ЏЕРИЈЕМ ПЕРКИНСОМ...

ЏЕРИ!?

НЕМИО СУСРЕТ, БИЛЕ! НИСАМ БИО НИ ЗАТВОРЕН, НИТИ МИ ЈЕ ПРЕТИЛА ДЕГРАДАЦИЈА КОЈУ ЈЕ КУПЕР ПРОУЗРОКОВАО!

ЗНАЈ ДА ЈЕ КУПЕР ПРИХВАТИО ДА ПИЛОТИРА „Ф-19" САМО ПОД УСЛОВОМ ДА МЕ НЕ КАЗНЕ! МОЈА ОБАВЕЗА ЈЕ ЈЕДИНО БИЛА ДА СЕ НЕГДЕ СКЛОНИМ ДОК СЕ НЕ ЗАВРШИ ЊЕГОВА МИСИЈА!

АЛИ, КАД ЈЕ ЧУО ЗА ТВОЈУ УЦЕНУ, ХТЕО ЈЕ ДА СПРЕЧИ ДА ПОСТАНЕШ УБИЦА И ПОСЛАО МЕ ОВАМО!

ЈА САМ ХТЕО...

„ДА МЕ ОСВЕТИШ! ЗНАМ! АЛИ, КАКО? ОТЕВШИ НЕВИНУ ДЕТЕ! ГРОЗНО! ТРЕБА ТЕ СТРОГО КАЗНИТИ!

ДВА ДАНА СУ ПРОШЛА ОД ЗАРАЊАЊА ТЕЛЕДИРИГОВАНЕ ПОДМОРНИЦЕ.

ИЗВЕШТАЈ О НЕВЕРОВАТНОМ ОТКРИЋУ ДОСТАВЉЕН ЈЕ БАЗИ У „АЈСБЕРГУ..."

НА ДНУ БОФОРСКОГ МОРА, ХРПА МЕТАЛНИХ ОТПАДАКА КОЈА ЈЕ НЕДАВНО ИЗБАЧЕНА ЕРУПЦИЈОМ ПОДЗЕМНОГ ВУЛКАНА ЕМИТОВАЛА ЈЕ ЕЛЕКТРОМАГНЕТНЕ ТАЛАСЕ ЧИЈИ УТИЦАЈ СЕ ОСЕТИО САМО У ОДРЕЂЕНИМ ОКОЛНОСТИМА. НА ПРИМЕР, ФЕНОМЕН ЈЕ БИО ВИДЉИВ ПРИЛИКОМ ПОЛАРНИХ НОЋИ, А У СЛУЧАЈУ КАД СУ СЕ СУНЧЕВИ ЗРАЦИ СУДАРАЛИ С РАЗРЕЂЕНИМ ГАСОМ У ЈОНОСФЕРИ, ДОЛАЗИЛО ЈЕ ДО СЕВАЊА МУЊА, АЛИ БЕЗ ИКАКВОГ ЗВУКА. ОВАЈ ФЕНОМЕН ЈЕ БИО ФАТАЛАН ЗА АВИОНЕ ЗБОГ ЕЛЕКТРОМАГНЕТНОГ ДЕЈСТВА НА ИНСТРУМЕНТЕ У АВИОНУ. ПИЛОТИ ВИШЕ НИСУ МОГЛИ ДА УПРАВЉАЈУ ЛЕТЕЛИЦАМА И ИШЛИ СУ У СИГУРНУ СМРТ...

НЕМА ВИШЕ МИСТЕРИОЗНИХ НЕСТАНАКА ПИЛОТА, ГЕТЛЕНДЕ, ЗАР НЕ? ШТЕТА, ЈЕР ЈЕ ТО ОДГОВАРАЛО ВАШИМ МАХИНАЦИЈАМА!

?

ИНСИСТИРАЛИ СТЕ НА ТОМЕ ДА СУ ИХ РУСИ СРУШИЛИ! ПРОУЧИВШИ МОЈЕ ПЛАНОВЕ ЗА ЛЕТ, УТВРДИО САМ ДА СТЕ ХТЕЛИ ДА ИЗАЗОВЕТЕ ОТВОРЕНИ СУКОБ СА СОВЈЕТИМА! МОЈ „Ф-19" ЈЕ БИО ИДЕАЛАН ЗА ТО!

БИЛИ СТЕ СПРЕМНИ ДА, АКО ТРЕБА, ЧАК И МЕНЕ ЖРТВУЈЕТЕ!

ВИ...

КОНТРОЛИШИТЕ СЕ МАЛО... ТО ВАЖИ И ЗА ВАШЕ ПРИЈАТЕЉЕ! НЕМОЈТЕ ДА ИЗАЗИВАТЕ СУКОБ!

ИЗЛОЖИЋУ ВАШ СТАВ ТАМО ГДЕ ТРЕБА! НЕЋУ БИТИ НИМАЛО БЛАГ! ВИ НИСТЕ ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ...

АГРЕСИВАН?

КАНАДА ЈЕ МИРОЉУБИВА ЗЕМЉА! ЗАР НИСТЕ ЗНАЛИ?

ДО ВИЂЕЊА, ПУКОВНИЧЕ ГЕТЛЕНД!

И ДА ЗНАТЕ ДА ЈЕ ДОСЈЕ КОЈИ САДРЖИ ШИФРОВАНЕ ПОРУКЕ, КОЈЕ СТЕ РАЗМЕЊИВАЛИ СА СВОЈИМ ПРИЈАТЕЉИМА, КАО И ПЛАНОВЕ ЛЕТА ЗА „Ф-19", УПУЋЕН У ОТАВУ И ВАШИНГТОН!

ДАНАС ЈЕ ВАЗДУХ МНОГО ЧИСТИЈИ! ЛАКШЕ СЕ ДИШЕ!

ПОСЛЕ НЕКОЛИКО ДАНА...

ДЕНЕ, ХТЕЛА БИХ ЈОШ ЈЕДНОМ ДА ТИ КАЖЕМ!

НИСИ МОГЛА ДРУГАЧИЈЕ, АНЂЕЛА! ПЕРКИНС ТЕ ЈЕ ДРЖАО У РУКАМА!

ИМАЛА СИ САМО ЈЕДНО РЕШЕЊЕ – ДА ДОЖИВИМ „НЕСРЕЋУ"!

ДЕНЕ, ТИ БИ...

НЕ БИХ! СУВИШЕ ЈЕ БИЛО КРИМИНАЛА И КРИМИНАЛАЦА! АЛИ, СВЕ СЕ САМО СРЕДИЛО!

БИТНА ЈЕ САДАШЊОСТ! ВРАТИМО СЕ НАШЕМ АВИОНУ И ПРОБАМА!

ПРОБНИ ЛЕТОВИ СУ НАСТАВЉЕНИ, АЛИ ПОДАЉЕ ОД ЗОНЕ ЗРАЧЕЊА И ОД СОВЈЕТСКИХ ТЕРИТОРИЈАЛНИХ ВОДА...

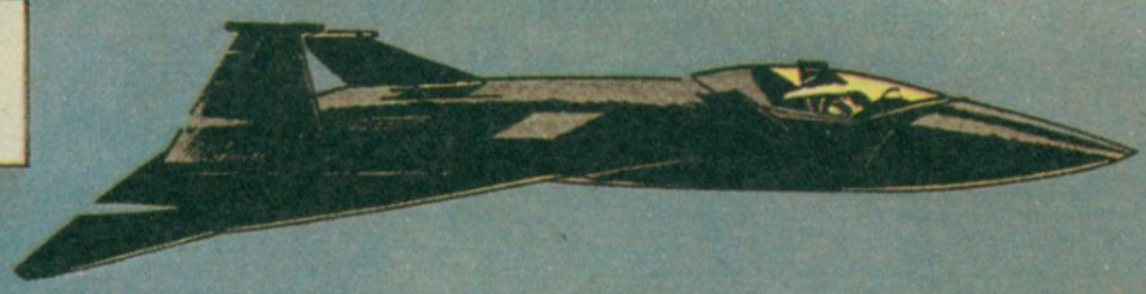

ВЕЋ ПРИЛИКОМ ПРВИХ ЗАДАТАКА, НЕВИДЉИВИ АВИОН ЈЕ ПОСТАО ЧУВАР НЕБА НАД АЉАСКОМ...

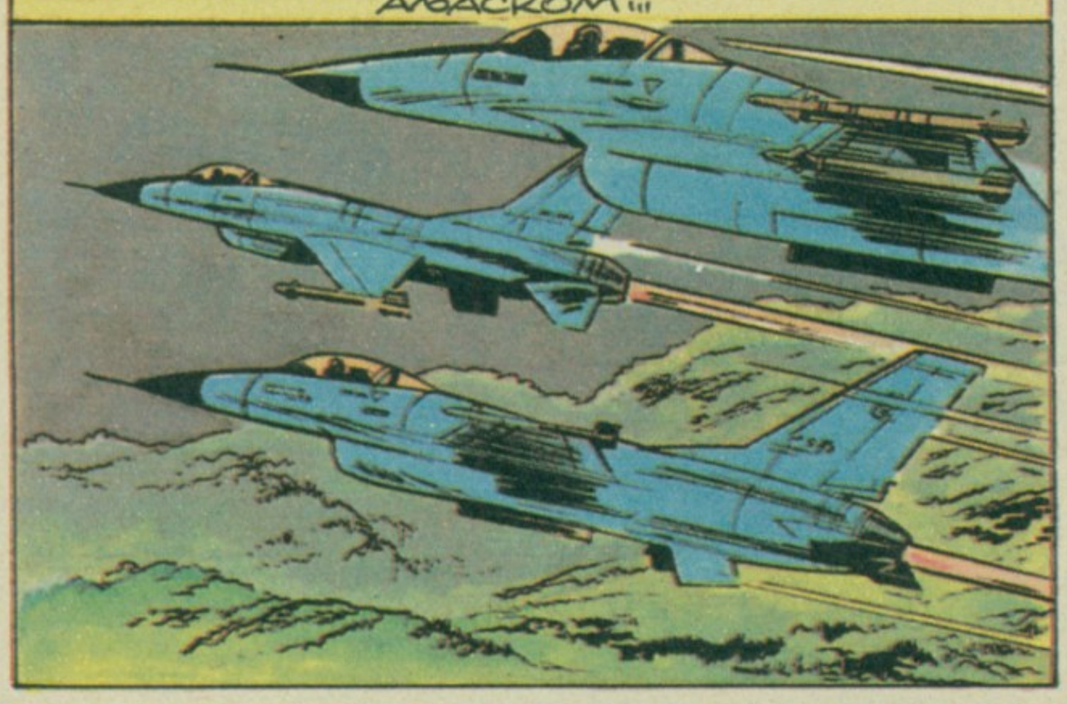

А ШТО СЕ ТИЧЕ РАДАРА КОЈИ ПОКРИВАЈУ КАНАДСКИ ВАЗДУШНИ ПРОСТОР, БИЛИ СУ НЕМОЋНИ ДА ГА ОТКРИЈУ ИАКО СУ БИЛИ ОБАВЕШТЕНИ О ЊЕГОВОМ ПРЕЛЕТАЊУ...

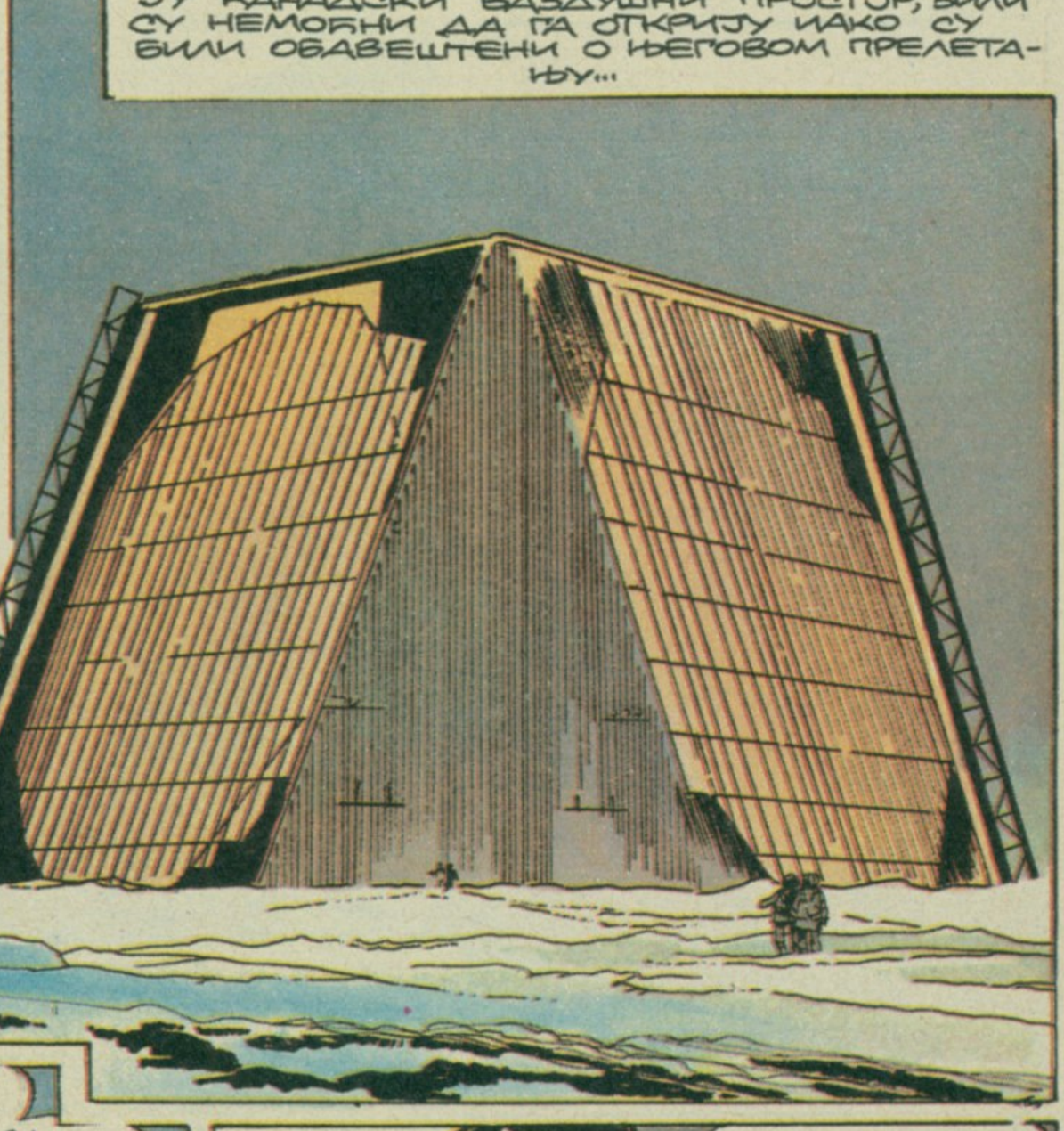

НЕВЕРОВАТНО! КАКВА МАШИНА! ДАЈЕ СИГУРНОСТ НАШИМ ПИЛОТИМА У СЛУЧАЈУ БОРБЕ!

ПРЕСРЕТАЊЕ И ИДЕНТИФИКАЦИЈА ЗА ОВОГ ЛЕПОТАНА НЕ ПОСТОЈЕ!

ШТА СЕ ИНАЧЕ ДЕШАВА КАД ЈЕДАН СТРАНИ АВИОН УЂЕ У ВАЗДУШНИ ПРОСТОР?

ПРВО: РАДАР ГА РЕГИСТРУЈЕ ШИФРОВАНИМ СИГНАЛОМ, КОНТРОЛОР ЛЕТА ИСПИТУЈЕ „НЕПОЗНАТОГ." ВОЈНИ АВИОНИ ИМАЈУ АУТОМАТСКИ ОДГОВОР: IFF (IDENTIFICATION FRIEND OR FOE) – ПРИЈАТЕЉ ИЛИ НЕПРИЈАТЕЉ.

УКОЛИКО СЕ РАДИ О НЕПРИЈАТЕЉУ, ДАЈЕ СЕ УЗБУНА СВИМ КОНТРОЛАМА У ЗЕМЉИ...

У ИСТО ВРЕМЕ, ДАЈЕ СЕ УЗБУНА И НАЈБЛИЖОЈ ВОЈНОЈ ВАЗДУШНОЈ БАЗИ ГДЕ ЈЕ НАЈМАЊЕ ДВА АВИОНА УВЕК СПРЕМНО ДА СЕ ВИНЕ У ВАЗДУХ...

...ЗА МАЊЕ ОД ПЕТ МИНУТА ОД ДАТЕ УЗБУНЕ, АВИОНИ СУ НА НЕБУ...

У ТОКУ УЗЛЕТАЊА, ПИЛОТ УБАЦУЈЕ У СВОЈ КОМПЈУТЕР ПОДАТКЕ КОЈИ СЕ ТИЧУ „НЕПОЗНАТОГ," А КОЈЕ ДОБИЈЕ ОД РАДАРСКОЕ СЛУЖБЕ. ЗА МАЊЕ ОД ДВА МИНУТА ДОСТИЖЕ 13 000 МЕТАРА ВИСИНЕ. ЗА НАРЕДНА ДВА МИНУТА ДОСТИЖЕ БРЗИНУ ОД 2 МАХА И ЛЕТИ ХОРИЗОНТАЛНО. ТУ БРЗИНУ МОЖЕ ЗАДРЖАТИ СВЕ ДО КОНТАКТА СА „УЉЕЗОМ"!

РАДАРИСТИ ПРАТЕ „УЉЕЗА," БЕЗ ОБЗИРА ГДЕ СЕ НАЛАЗИ...

ДЕНОВА ЕУФОРИЈА ЈЕ КРАТКО ТРАЈАЛА, ЈЕР НА ПОВРАТКУ...

КАКАВ ЈЕ ОВО АВИОН?! НИКАД НИСАМ ВИДЕО...

ОХ! РУС! НИЈЕДАН МОЈ ДЕТЕКТОР НИЈЕ РЕГИСТРОВАО ЊЕГОВО ПРИБЛИЖАВАЊЕ!

ХА! ТО ЗНАЧИ ДА ЈЕ И ОН "НЕВИДЉИВ" КАО И ЈА!

ХА! ХА! ХА! БАШ ЈЕ СМЕШНО! НЕРЕШЕН РЕЗУЛТАТ ЈОШ ПРЕ НЕГО ШТО ЈЕ ИГРА И ПОЧЕЛА!

ЕХ, ДЕНЕ! ИМАШ ТУ ПРИВИЛЕГИЈУ ДА ВИДИШ ТАЈНИ ПРОТОТИП НАЈНОВИЈЕГ СОВЈЕТСКОГ БОРБЕНОГ АВИОНА.

ПОТПУНА МИСТЕРИЈА ОКРУЖУЈЕ ТАЈ ИЗВАНРЕДНИ АВИОН. САМО НЕКОЛИКО ФОТОГРАФИЈА СНИМЉЕНИХ ИЗ АМЕРИЧКИХ САТЕЛИТА, ПОТВРЂУЈУ ЊЕГОВО ПОСТОЈАЊЕ.

ИЗГЛЕДА ДА СЕ РАДИ О "МИГ-У 37 Б", СА ШИФРОВАНИМ ИМЕНОМ "ФЕРЕТ."

ИСТИНИТО

ОВУ ПРИЧУ ПИСАЦ ПОСВЕЋУЈЕ СВОМ ПРИЈАТЕЉУ АРИЕЛУ.

КРАЈ

ХИТ ХИТ ХИТ

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ:

Илустровао: Зоран Петканић – Петко

HEAL THE PAIN

Let me tell you a secret
Put it in your heart and keep it
Something that I want you to know
Do something for me
Kisten to my simple story
And maybe we'll have something to show

You tell me you're cold on the inside
How can the outside world
Be a place that your heart can embrace
Be good to yourself
Cause nobody else
Has the power to make you happy

How Can I help you
Please let me try to
I can heal the pain
That you're feeling inside
Whenever you want me
You know that I will be
Waiting for the day
That you say you'll be mine

He must have really hurt you
To make you say the things that you do
He must have really hurt you
To make those pretty eyes look so blue
He must have knowr
Taht he could
That you'd never leave him

Now you can't see my love is good
Ant that I'm not him

Won't you let me in
Let this love begin
Won't you show me your heart now
I'll be good to you
I can make this thing true
And show me that heart right now

Who needs a lover
That can't be a friend
Something tells me I'm the one
You've been looking fot
Oh if you ever should see him again
Won't you tell him you've found
Someone who gives you more

Someone who will protect you
Love and respect you
All those things
That he never could bring to you
Like I do
Or rather i Would
Won't you show me your heart
Like you should

ДРУГА СТРАНА МЕДАЉЕ

Текст и музика: Џори Мајкл

● На жалост, концерти нису увек само забава. Када закаже организација, они могу да се претворе и у трагедију. Тако је наступ састава „AC/DC" у Америци завршен смрћу два четрнаестогодишња младића и једне деветнаестогодишњакиње. У гужви која је настала током концерта они су једноставно прегажени. Ни велики „Rock in Rio" фестивал није прошао без жртава. Током наступа Билија Ајдола на Маракани дошло је до сукоба између две групе полицајаца који су обезбеђивали наступ и један од њих је убијен. Били Ајдол је изјавио да је веома узнемирен због таквих догађаја.

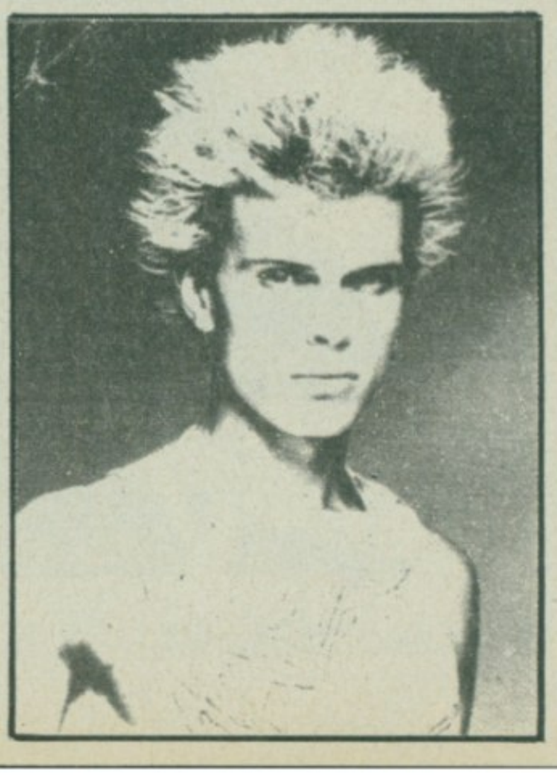

ИЗЛЕЧИ БОЛ

Рећи ћу ти тајну
Смести је у срце и тамо сачувај
Нешто што желим да знаш
Учини ми нешто
Саслушај моју једноставну причу
И можда ћемо имати нешто да покажемо
Кажеш ми да си хладна изнутра
Како спољни свет може бити
Место које твоје срце може заволети
Буди добра према себи
Јер нико други
Нема моћ да те усрећи
Како да ти помогнем
Молим те, дозволи ми да покушам
Могу да излечим бол
Који у себи осећаш
Кад год ме пожелиш
Знаш да ћу
Чекати на дан
Када будеш рекла да ћеш бити моја
Мора да те је заиста повредио
Када си све оно рекла
Мора да те је заиста повредио
Када су те лепе очи тако тужне
Мора да је знао
Да то може
Да га никад нећеш напустити
Зар не видиш да је моја љубав добра
И да нисам исти као он
Хоћеш ли ми дозволити да будем ту
Учини да та љубав започне
Хоћеш ли ми сада препустити своје срце
Бићу добар према теби
Учинићу да то постане стварност
Покажи ми своје срце одмах
Коме је потребан љубавник
Који не може бити и пријатељ
Нешто ми говори да сам тај
Кога си тражила
Ох, ако га икада поново будеш видела
Хоћеш ли му рећи да си пронашла
Другог који ти више пружа
Некога ко ће те штитити
Волети и поштовати,
Све оне ствари
Које ти он никада није могао дати
Као ја
Или као што бих могао
Хоћеш ли ми препустити своје срце
Као што би могла

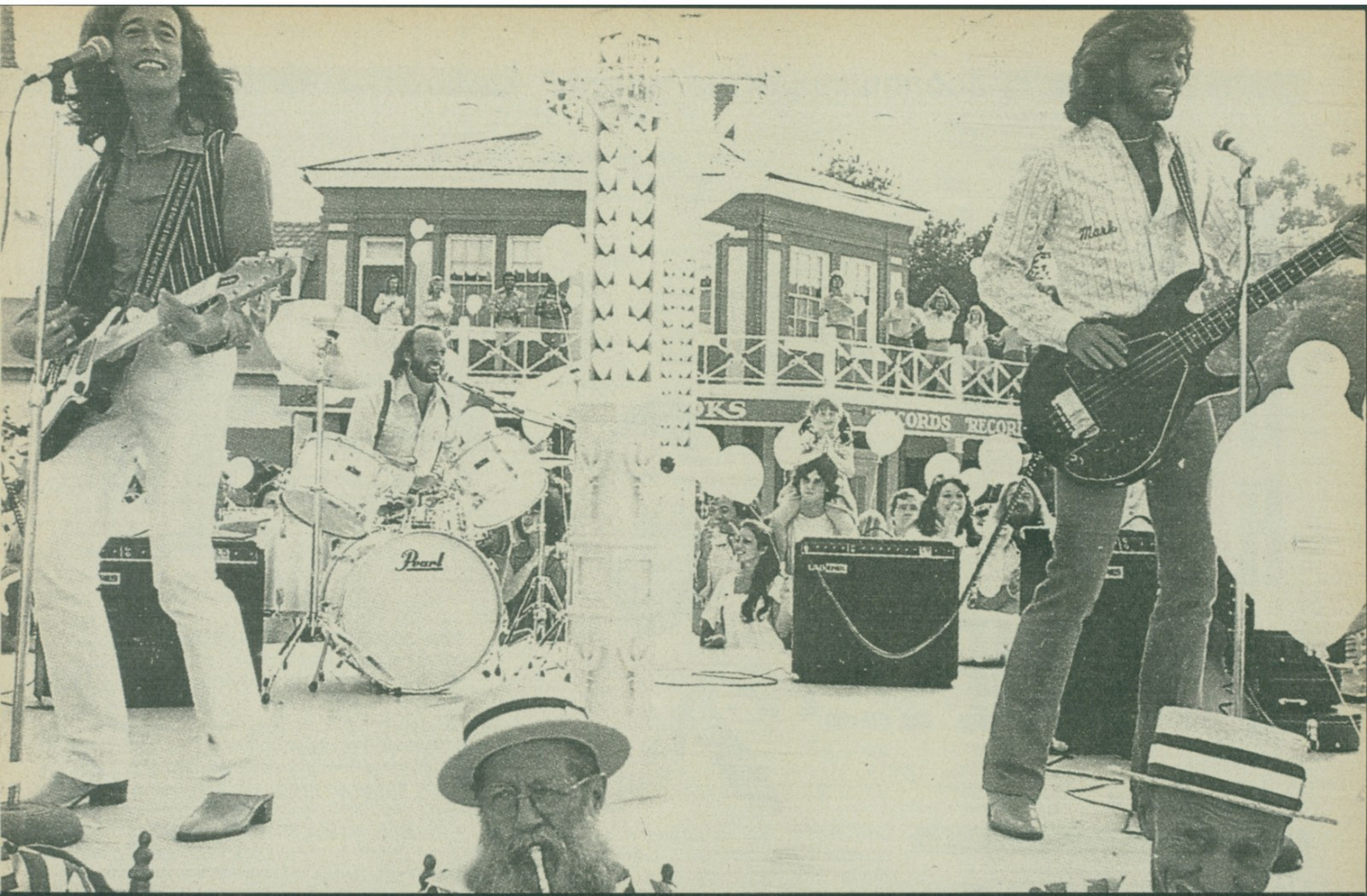

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ:

„Замолили смо Мајкла Џексона да дође у школу наше деце и нешто отпева. Појавио се у потпуној сценској опреми, нашминкан, у кожној јакни, с ланцима. Тада нам је рекао: Не смем да дозволим да ме деца виде у обичном издању јер ћу тако уништити илузију који имају о мени".

Морис Гиб („Bee Gees")

ПРОПАЛА ПРОСЛАВА

Све познатија институција „Rock'n'Roll Hall Of Fame" припремала је велику церемонију у част Ајка и Тине Тарнер као заслужних рок извођача. Тина и Ајк су, додуше, још од развода у свађи, али су организатори сматрали да ће се за један тако значајан догађај помирити. Ипак, од целог спектакла се одустало из сасвим других разлога. Ајк је још у затвору, где су га стрпали због препродаје дроге, а Тина је објаснила да се налази на одмору после осмомесечне турнеје, тако да се осећа емоционално неприпремљена за повратак у Америку а и не би могла на прави начин да се представи на тој свечаности.

КАД НА ПУТУ НАЂЕТЕ „КЛУПЧЕ”...

Јежа ћете најлакше уклонити с друма ако га узмете с обе руке

Мале птице најлакше се умире кажипрстом и средњим прстом

Човек мора да се осети нелагодно кад додирне тело које је обликом и по својој осетљивости другачије од нашег, нарочито ако постоји могућност да му нанесе бол или да сам буде жртва

Били или не били стручњаци за животиње, односно њихови љубитељи, сви се нађемо у прилици да морамо да се суочимо с неким „хитним" случајем – да, рецимо, ухватимо птицу која је однекуд улетела у стан и не уме да изађе сама, да вратимо канаринца или папагаја у кавез, извучемо иза ормара неког тврдоглавог хрчка, уклонимо јежића који се необазриво упутио на другу страну друма... Иако ретко, догађа се и да морамо да се ослободимо слепог миша који се ноћу, док смо проветравали стан, увукао између прозорских окана или уклонимо водену змију која се безбрижно сместила у неком влажном кутку нашег подрума. Све ово спада у неку врсту зоолошке хитне помоћи, али је мало оних који, у тренутку кад се то не може избећи, знају правилно да поступе са животињама.

Истраживања су показала да је ретко који ватрогасац, на пример, за овакве случајеве обучен како треба и да велики број љубитеља животиња такође не зна правилно да поступи, што би се могло рећи чак и за људе који раде по зоолошким вртовима.

Познавањем против страха

Правилно ћемо се опходити са дивљим животињама само ако познајемо њихову биологију, ако умемо да их посматрамо и да запажамо њихове навике у природи и ако имамо способност да с њима успоставимо везу. Пратити двогледом неког јелена у природи није исто што и гледати га на телевизији, не само због могућности, да се, у првом случају, добије много више одређених података, већ и зато што се осматрач у природи налази у прилици да његова запажања добију једну нову инстинктивно-емотивну димензију. Што значи – да може боље да схвати животињу и да истовремено може да изгради свој лични однос према њој.

Животиње осете кад их неко посматра и управо та чињеница може да послужи успостављању директне везе, што је важно за премошћавање основне препреке у узајамним односима, а то је страх. Он је готово неизбежан кад се нађемо у прилици да морамо да додирнемо неку животињу или да она додирује нас, кад постоји могућност да јој нанесемо бол или да ми будемо жртва. У најбољем случају, збуњени смо кад треба да узмемо у руке неко тело које је обликом, а и по својој осетљивости, другачије од нашег. Радозналост и спонтана жеља да према њему испружимо руке помаже много у савлађивању почетне неодлучности.

Мислите на крила – и кљун

Ево како можемо да научимо да „рукујемо" дивљим животињама – после првих и неизбежних искустава са псима, мачкама и другим домаћим животињама. Први савет је увек исти: користите сваку прилику да их што боље упознате. (То не значи да треба да их јурите по шуми!) И не заборавите: ако са дивљим животињама поступате као са играчкама, ако сте у томе несигурни или површни, може свашта да се догоди! Животиња коју хватамо руком, нарочито ако је повређена и престрашена, може да буде веома опасна. Наши покрети морају да буду лагани, али и одлучни, односно, строго контролисани.

Ако чак и правилно ухватите роду или чапљу

За грабљивице је најбоље да имате рукавице

за крила, а при том не размишљате о кљуну, може да вам страда лице. Осим тога, готово све птице ове врсте, као и многе сисаре, нарочито зечеве, треба одмах да подигнете са земље која им служи да се лакше одупру снажним ногама.

Осетљиве водоземце најлакше ћете држати у руци ако успете да им пратите покрете задњих ногу

Најбољи начин да обуздате малог сисара попут овог пољског миша

Мање птице хватајте руком и то веома пажљиво. Кажипрстом и средњим прстом држаћете им главу, а осталим делом шаке – тело и склопљена крила. Међутим, треба да знате да не важи правило да је с мањим птицама лакше. Птица батокљуни трешњар, на пример, мало је већа од врапца, али има кљун који може да поломи сваку кошчицу. То значи да може озбиљно да вам повреди руке. За жуну и сврачка најбоље је да имате рукавице. Друге врсте животиња, за које обично мислимо да су питоме и безопасне, могу да нас изненаде. Међу првима веверица и хрчак.

Мали и средњи сисари обично се хватају за горњи део врата, док склупчаног јежа узимамо са обе шаке... Изузетна обазривост неопходна је у опхођењу са јазавцем, ласицом и куном. Најбоље је да их прво смирите покривши их мајицом, кошуљом или капутом и да затим поступите најбрже могуће, нарочито ако су негде уплетене и желите да их ослободите. То су врсте које имају изузетно брзе рефлексе и кад су застрашене постају врло нападне.

Чувајте се зелембаћа!

Мање невоља праве водоземци и гмизавци, иако према њима чешће осећамо одбојност. А у ствари, само неке змије могу стварно да буду опасне, па је најбоље да се њих клоните, односно да се на време упознате са онима које су отровне. С воденом змијом или белоушком можете чак и да се играте, а нису ретки случајеви да се држе и као кућни љубимци. Свим овим животињама, осетљивим пре свега на вибрације терена, приближавамо се полако, а онда их хватамо наглим покретом иза главе. Њихово тело, чврсто и мишићаво, изненадиће сваког ко мисли да је само вијугаво и љигаво.

Кога то занима, гуштере може да хвата као што је приказано на илустрацији. Чувајте се уједа зелембаћа. Иако је нешкодљив и не изазива бол, толико је неочекиван да може да збуни и престраши чак и боље познаваоце. Зато је за гмизавце такође добро имати пар рукавица.

За преношење даждевњака, тритона, жаба крекетуша, гаталинки и других које су врло осетљиве послужите се шакама које треба да буду наквашене и склопљене тако да се обезбеди простор за животињу или пак да се животиња држи у једној руци, али тако да су јој непокретне задње ноге.

Ево како треба да поступите са зелембаћем

Све у свему, не заборавите основно правило: дивље животиње не треба да узнемиравате или, ако немате избора, да их додирујете само у случају кад је то неопходно или неизбежно.

Припремио: ***Диего Варагић***

Дан када се Ужице тресло

ПАКАО У ТРИ

Ни до данас није откривен узрок експлозије у фабрици муниције која се налазила у бетонским трезорима бивше Народне банке

После окончања Првог светског рата прилично великој радионици ловачког оружја у Крању ишло је сасвим добро. Убрзо су почеле да се гомилају невоље, продаја је опала. Радионицу је откупио Јаков Пожингер и претворио у фабрику војног оружја. Близина границе, међутим, нагнала је владу Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца да размишља о премештању фабрике у унутрашњост земље. То је званично објашњење. Биће да је на владину одлуку пресудно утицала чињеница што је фабрика доносила знатну зараду а налазила се далеко од главног кредитора „Београдске задруге А. Д." у којој је краљ Александар Карађорђевић поседовао већину капитала.

Било како било, Пожингерова фабрика је 1928. пресељена из Крања у Ужице. У први мах смештена је у просторије касарне. Оне нису одговарале намени а и војска није хтела у својој близини фабрику тако великог ризика.

Коначно, Градско поглаварство Ужица доделило је априла 1935. Јакову Пожингеру земљиште у Крчагоду, одмах испод пута, за подизање нове фабрике оружја и муниције.

Добошар зове

У тренутку стицања тапије на земљиште фабрика је већ запошљавала 200 радника и поседовала око 265 машина укупне тежине од неколико стотина тона. Податак сам по себи и не мора да буде значајан, да сва та силна тежина касније није малтене на рукама пресељавана.

Због војног, самим тим и државног значаја, фабрика оружја и муниције Јакова Пожингера није могла да остане у рукама једног човека. Кредитори су се постарали да постане акционарско друштво. У међувремену, Пожингер млађи се „потрудио" да изигра оца и докопа се, на своје и име сестара, девет десетина акција фирме чија је укупна вредност у деоницама износила 10 милиона динара.

Толико о ужичкој фабрици оружја и муниције и њеном настанку. За нашу причу значајнији је даљи ток збивања.

А догодило се то да су у град дошли партизани и Врховни штаб на челу са Титом, створена је Ужичка република.

Фабрика Пожингерових била је неоштећена, али је избијањем рата престала с радом. Међутим, народноослободилачкој војсци био је потребан сваки метак и неопходна оправка сваке неисправне пушке. Фабрику је требало активирати. У раним преподневним часовима 25. новембра 1941. добошар је обиграо град позивајући све дојучерашње Пожингерове раднике да се јаве на посао. Следећег дана највећи део људства био је на окупу.

Због честих бомбардовања немачких авиона Врховни штаб и штаб Ужичког партизанског одреда одлучили су да се фабрика из Крчагова расели на више разних погодних места у граду и околини. Демонтирање, утовар, истовар и поновно монтирање машина причињавали су големе тешкоће. Расељавање је обављено по производним одељењима.

Волођин тежак задатак

Није наодмет поменути да се даља производња одвијала под руководством поверљивих људи штаба Ужичког партизанског одреда и да су они, уопште, одговарали за организацију посла и безбедност објеката.

Најтеже је било наћи погодно место за производњу муниције за пушке и пиштоље због опасности руковања са експлозивним пуњењем. Изабрано је у том часу најбоље – трезори Народне банке изграђени пред сам рат. Додуше, нису били завршени, али уграђени у брду, дебелих армираних бетонских зидова,

ПО ПОДНЕ

Илустровао: Драгутин Њежић

пружали су солидне услове за производњу муниције.

Требало би заиста много простора да се опише како је изгледала та подземна и бетоном окована фабрика муниције. Укратко, постојала су три паралелна тунела, названа галерије, која су се простирала стотинак метара у дубину брда а била су висока око дванаест. Први и други тунел повезивао је прокоп. Како је предратна Народна банка предвидела и заштиту трезора од напада из ваздуха, део подова тунела био је изграђен степенасто у виду каскаде чиме се ублажавао ваздушни удар.

• Владимир Смирнов Волођа, касније чувен по рушењу моста на Неретви, добио је задатак да конструкционо преради унутрашњост тунела како би били погодни за производњу и одлагање муниције. У изузетно тешким условима Волођа је беспрекорно обавио посао. На жалост, није могао да исправи основну намену објекта па је фабрика муниције у трезорима радила у отежаним околностима.

Стравичан вихор

Тако је осванула субота 22. новембра 1941.

Сељаци су стизали на пијацу. Надали су се да ће за новац добијен за своју робу моћи да купе мало соли или гаса.

У два по подне у фабрици муниције била је смена радника. Хроничари бележе да је тада један дечак пошао у склониште фабрике да би мајци и брату предао ручак. Други дечак је, веле, тражио сестру у фабрици да би је позвао на ужину. На улазу у склониште два дечака су играла шах. Један је седео пред улазом, други ослоњен о бетонски масив. Чекао је родитеље да заврше смену.

Било је три сата после подне када се огласила прва експлозија. Град је задрхтао. Зграде су се тресле, пуцала су прозорска стакла.

У граду је настала паника. Људи су бесомучно трчали на све стране не знајући о чему се ради.

У фабрици муниције избила је експлозија.

Све партизанске јединице које су се затекле у граду латиле су се оружја и потрчале према трезорима.

После прве проломила се друга експлозија, јача и снажнија. Из тунела је сукнуо вихор и подизао као сламке све што би се нашло на путу. Неки човек са актен-ташном подигнут је увис и бачен на телефонске жице. Један од двојице дечака који су играли шах нађен је стотинак метара даље без појединих делова тела!

Похитале су ватрогасне чете и шмрковима улетеле у галерије. Уз помоћ гас-маски ватрогасци су покушали да допру што даље. Нису успели. Оно мало мртвих на које су наишли извлачили су напоље. Призори су били стравични.

Спасиоци нису издржали

Но, био је то само почетак трагедије коју Ужичани никада неће заборавити. Одјеци у тунелима су се смењивали, час слабије, час јаче.

Спасиоце је заустављала јара и ваздушни удари који су надолазили у таласима. Гранате од 75 и 100 милиметара у стешњеном простору изазивале су ужас.

Цео град био је на ногама. Родбина запослених у фабрици муниције похрлила је пред трезоре. Унутра је била цела смена. Људи спаљени, разнети.

Тито и Врховни штаб грозничаво су тражили решење да се спасе Ужице јер ако пожар у трезорима доспе до сандука са бомбама, од града неће остати ништа. Покушало се са затварањем улаза врећама земље и песка. Није вредело, кисеоник је продирао у трезоре и одржавао ватру. Свима је било јасно да се мора спречити довод кисеоника. Једини начин да се то учини био је да се зазида улаз. Али, како донети такву одлуку ако у унутрашњости трезора има преживелих? Зазидати их, значило је осудити их на смрт. С друге стране, опасност по град повећавала се из минута у минут. Одлука је била тешка. И донесена је: затворити излазе. Пошто није било довољно зидарског материјала, послужиле су дебеле борове даске и набијена земља.

Тек следећег дана после сванућа експлозије су почеле да јењавају, размаци између детонација постали су дужи. Трагедија се ближила крају.

Било би сурово да вам описујемо на шта су све спасиоци наишли када су коначно продрли у све тунеле. Неки од њих падали су у несвест од онога што су видели.

■■■

Никада није разјашњено како је дошло до експлозије у фабрици муниције и трезорима бивше Народне банке у Ужицу. Зна се поуздано да је погинуло 111 особа.

Миленко Тодоровић

Уређује
др Зоран Живковић

НАУЧНА ФАНТАСТИКА

РОД СЕРЛИНГ

ЧУДОВИШТА НА

Недељно поподне у Мепл стриту. Сунце је још сачувало понешто од топлоте михољског лета и људи који су живели у овој тихој улици користили су то. Шишали су травњаке, прали кола, а деца се играла „школице". Стари господин Ван-Хорн изнео је на травњак електричну тестеру и кренуо да реже коље за ограду. Са једне веранде одјекивао је из транзистора пренос фудбалске утакмице.

Мепл стрит. Октобар, 4. 40 по подне. Последњи мирни минути пре но што ће се појавити чудовишта.

Стив Бренд, крупан четрдесетогодишњак у избледелом морнарском комбинезону, прао је своја кола кад је изненада јако блеснуло. Сви који су се нашли на улици подигли су главу.

– Шта је то било? – довикнуо је Стив суседу Дону Мартину који је тог часа исправљао жицу на бициклу свог сина. Мартин, који је као и остали са длаком изнад очију гледао према небу, довикнуо је:

– Личи на метеор, а? Ја нисам чуо да је пао, а ти?

Стив је одречно махнуо главом:

– Ни ја, само фијук док је прелетао.

Уто се на веранди појавила Стивова жена питајући шта је било.

– Вероватно метеор, душо – одговорио је он. – Али, пролетео је тако близу...

– Сувише близу, по мени – приметила је она. – Сувише.

Вратила се у кућу и тек тада схватила нешто. У целом Мепл стриту људи су престали да раде и почели да се осврћу јер су примећивали то исто. Сви су звуци најједном умукли. Сви. Наступила је мртва тишина. Ништа није радило. Ни радио. Ни косилице. Ни уређаји за вештачку кишу. Тишина.

Госпођа Шарп, педесетпетогодишња удовица, управо је телефоном диктирала рецепт за торту и таман је сестричина питала колико јаја иде, кад се њен глас усред реченице прекинуо. Како гђа Шарп није спадала у претерано сталожене особе, почела је да лупа по тастеру. Телефон је ћутао.

Пит Ван-Хорн је гласно опсовао кад се његова електрична тестера зауставила. Проверио је утикач, прикључницу, осигурач. Све је било у реду, једноставно није било струје.

Агнес, супруга Стива Бренда, поново се појавила на веранди и пожалила се да јој рерна не ради. Може ли Стив да погледа? Али, Стив тог тренутка није могао да се бави шпоретом: управо је открио да мотор не убацује воду у шмрк којим је прао кола.

Чарли Фарнсворт, који је становао преко пута њих, дебељко у шареној хавајској кошуљи грдио је фирму која прави овакво ђубре од транзистора. Да стане усред утакмице!

Тишине више није било. Чула су се питања и узбуђени повици, жалбе на недопечено месо, неполивене травњаке, неопране аутомобиле, незавршене телефонске разговоре. Вероватно је за све крив метеорит? То је било главно питање – постављано чешће од свих. Пит Ван-Хорн је бесно одбацио гајтан и групи која се сакупила око аута Стива Бренда изјавио да ће поћи до Бенет-авеније да провери јесу ли тамо искључили струју.

Тек кад је Хорн отишао, Стив Бренд се сетио:

– Па то нема никаквог смисла – рекао је. – Како је у исто време нестала и струја и зањутао телефон?

– Можда је олуја прекинула вод – јавио се Дон Мартин скидајући са руку машинско уље.

– Не долази у обзир – умешао се дебели Чарли својим непријатно високим гласом. – Небо је плаво, без иједног облачка.

– Али, то је ужасно – упорно је настављала збрчкана удовица гђа Шарп. – Молим вас, каква је то телефонска компанија која нема линије независне од централе.

– А мој радио – кукао је Чарли чије су очи од узбуђења постале сасвим округле. – Утакмица траје, а ја појма немам... Стив – предложио је пискавим гласом – а да одеш до полиције...

– Јесте, па да помисле да смо сви овде фијукнули – побунио се Дон Мартин. – Неки је квар у централи, а ми дижемо панику.

– Није централа – одлучно је одговорио Стив. – Онда би транзистор радио. – С тим су се сви сложили, а Стив је отворио врата својих кола: – Ипак идем у полицију. Треба их обавестити. Сео је за волан, окренуо кључ, али мотор је ћутао. Пробао је још два пута и – ништа.

– Шта је сад ово? Јутрос је радио као сат.

– Можда немаш бензина – предложио је решење Дон.

– Није то – прекинуо га је Стив. – Јуче сам напунио резервоар.

– Људи моји, шта све ово има да значи? – прошаптала је гђа Шарп.

Мале свињске очице Чарлија Фарнсворта широко су се отвориле.

– Једноставно... Једноставно све се изненада зауставило... Стив, треба да одеш у полицију.

– И ја ћу с тобом – јавио се Дон. – Окренули су се у правцу полицијске станице кад се зачуо глас дванаестогодишњег Томија Бишопа:

– Господине Бренд! Господине Мартин! Боље да останете овде.

Стивен је направио корак назад и упитао „Зашто?"

– Они не желе да ви одете тамо – продужио је Томи.

Стив и Дон су се згледали.

– Ко то неће да ми идемо тамо?

– Они. – Томи је показао према небу.

– Ко су они? – питао је Чарли.

– Они који су били у оној справи што је прелетела изнад нас – узбуђено је изговорио дечак.

– О чему то причаш, Томи? – пришао је Стив дечаку. – Објасни.

– Они који су били у тој справи изнад нас – поновио је Томи. – Ја мислим да они не желе да ми одемо одавде. – Стив се нагнуо према дечаку:

– Ништа не разумем! Шта хоћеш тиме да кажеш?

– Ма, они не желе да ми икуд идемо и зато су све искључили.

– Откуд ти то? – У Стивовом гласу осећала се нервоза, док је коментар гђе Шарп која се приближила гласио:

– Никад у животу нисам чула такву глупост.

Томи је осећао да му не верују, али је упорно наставио:

– Тако је увек. У свим књигама кад се спусти васионски брод!

Чарли Фарнсворт је изговорио презриво „пих".

Сали Бишоп је поцрвенела и ухватила сина за раме:

– Томи – тихо је рекла. – Не причај глупости, душо!

Стив није скидао поглед с дечаковог лица.

– Све је у реду, Томи! Брзо ћемо се вратити. И, видећеш, никакав васионски брод и ништа слично није у питању. Једноставно метеор или нешто тако...

Окренуо се према осталима и са оптимизмом који у ствари није осећао изрекао: – Наравно, тиме ће се све објаснити. Ти метеори свашта изазивају, као Сунчеве пеге. И два човека кренула су према полицијској станици.

– Господине Бренд! – разлегао се Томијев глас. – Молим вас, господине Бренд, не идите одавде.

Сви присутни су се узнемирили. У дечаковом понашању било је нечег необјашњивог... У његовим речима било је и уверења и страха. Они су их чули, али логика им није дозвољавала да узму у обзир тамо неке космичке бродове и мале зелене.

МЕЈЛ СТРИТУ

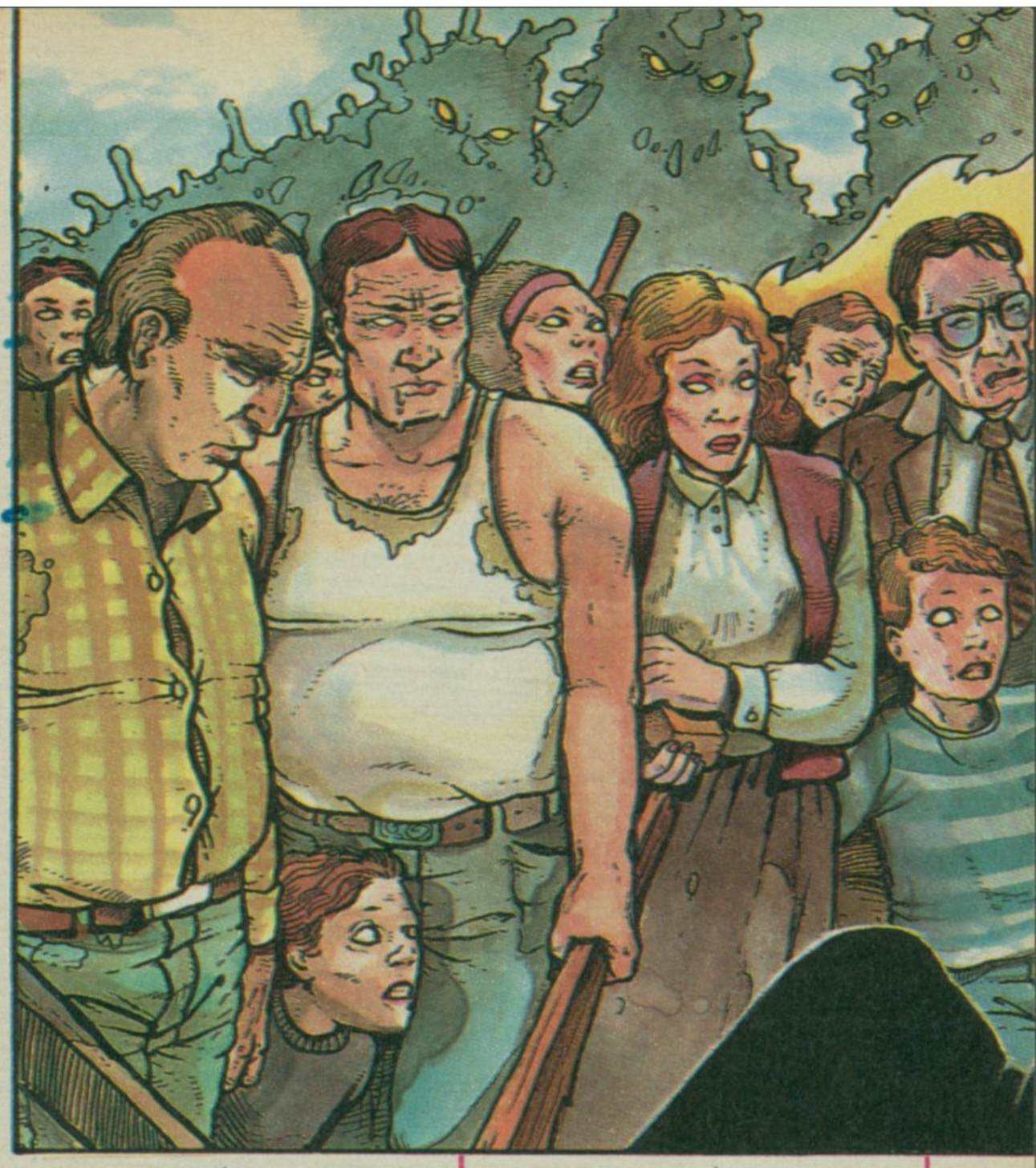

– Требало би га добро налупати – предложио је неко. А Томи Бишоп је опет проговорио:

– Уосталом, можда ви више и не можете да одете одавде. Тако је било у оној причи. Нико није могао да оде осим...

– Осим кога? – питао је Стив.

– Осим оних које су послали као претходницу. Изгледали су потпуно исто као људи, али кад се брод спустио...

Мајка га је ухватила за руку:

– Томи – прошаптала је – молим те ни речи више!

– Тако је, можда је боље да ћути – рекао је човек који је стајао ближе од осталих. – Ми смо будале што га слушамо. Дечко нам препричава неку књигу, а ми... Човек је ућутао јер се тог часа Стив исправио и одлучно погледао гомилу. Страх може у људима да изазове панику, али он исто тако може из њих да издвоји вођу и тог тренутка Стив Бренд је постао такав вођа.

– Хајде, Томи, реци нам – обратио се дечаку. – Каква је то прича и кога су послали испред себе?

– Тако су се припремали за искрцавање – господине Бренд – блед и узбуђен одговорио је Томи. – Послали су четири особе. Једну породицу. Мајку, оца и двоје деце који су изгледали сасвим као људи. Али, нису били људи.

Неко се насмејао, али то није био весео смех.

– Значи – рекао је Стив – сад би требало све да проверимо и откријемо ко је од нас заиста људско биће...

– Ове речи као да су отвориле брану: зачуо се јак талас смеха који је одједном, као пресечен, престао. Људи су сад гледали један другог другачијим очима. Дечак је посејао зрно сумње и оно је изникло...

Изненада, зачуо се звук стартера и све главе су се као по команди окренуле у том правцу. На другој страни улице у својим колима са покретним кровом седео је Нед Роузин и покушавао да их упали, али без успеха. Чуло се само безнадежно крклјање па је и оно постепено престало. Нед Роузин, мршав тридесетогодишњак, изашао је из кола и бесно лупио вратима.

– Шта је, Нед, неће? – позвао га је Дон Мартин.

– Неће – одговорио је Нед. – А јутрос је све било у реду.

Одједном се ауто сам упалио и мотор почео нормално да ради у месту испустивши облачић издувних гасова. Нед Роузин се уплашено окренуо ка колима разрогачених очију. А онда је, исто тако изненада, мотор заћутао.

– Сам се упалио! – узбуђено је протискутао Чарли Фарнсворт.

– Како је то могуће? – упитала је гђа Шарп. – Зар то може?

Сви су ћутке посматрали Неда Роузина, док је он час гледао у ауто, час у окупљене људе.

– Нека ми неко објасни ово – несигурно је изговорио. – Тако нешто у животу нисам видео!

– Само да кажем да он уопште није изашао да види ону ствар што је прелетела изнад нас – значајно је приметио Дон Мартин. – Није га занимала...

– Да ми њему поставимо неколико питања – сав важан предложио је Чарли Фарнсворт. – Хтео бих да знам шта се овде дешава? Чули су се гласови одобравања и сви су се померили према Неду Роузину. Сада су имали циљ. Какав, то још нико није знао јасно, али Нед Роузин био је од крви и меса, било је могуће видети га, чути, опипати.

Нед Роузин је забринуто посматрао људе који су му прилазили, а онда прстом показао своја кола:

– Ни ја ништа не разумем, као ни ви! Кад сам хтео да их упалим, нису хтела. Сви сте видели.

Људи су направили круг око Неда и њему је наједном постало тешко да дише. Напред је иступио Чарли Фарнсворт:

– Објасни нам – захтевао је. – У нашој улици ништа не ради. Ништа. Нема струје. Транзистор се не чује. Ништа не ради осим једног аутомобила и то – твог!

У гомили се зачуо шапат. Стив Бренд је стајао по страни и ћутао. Није му се допадало оно што се догађа. У мирној улици расло је нешто што је претило да се отме контроли.

– Хајде, хајде, Роузин, кажи шта имаш! – командовао је Дон Мартин. – Објасни како се твој аутомобил сам од себе упалио!

Нед Роузин није био кукавица. Био је тих, миран човек, није волео насиље и никад се ни са ким није свађао. Али, није трпео ни да га неко изазива и сада се наљутио:

– Станите мало! – викнуо је. – Не прилазите ми ближе. То се односи на све. Добро, имам аутомобил који се пали сам и то је, наравно, чудно, али зар сам због тога злочинац. Ја не знам зашто се и како мој ауто пали сам и – то је све.

Гомилу није умирило то што је Роузин рекао, али још није ништа предузимала. Људи су наставили да се сашаптавају, а Роузин је шетао погледом по лицима присутних док се није зауставио на Стиву Бренду. Добро је знао Стива и од свих у улици изгледао му је најразумнији.

– Шта све ово значи, Стив? – упитао га је.

– Изгледа да смо на помен чудовишта сви полудели – тихо му је одговорио овај. Као да породица, „једна породица", више уопште није што су досад мислили. Породица – ванземаљци, стигли су ко зна откуд... У гласу Стива Бренда осећао се подсмех. – Можда ти познајеш неког ко крије рогове испод шешира?

– Шта то треба да значи – Роузинове очи су се сузиле. – Шала? Или извлачење имена кривца на лутрији? – Тог часа његов ауто, без икаквог видног разлога, поново је прорадио и умукнуо. Једна жена је вриснула, а мушкарац је погледао Роузина хладно и претећи. Роузин се попео на веранду и окренуо суседима: – Чујте – рекао је измењеним гласом. – Сви нас познајете. Овде живимо четири године. У овој кући. Ни по чему се не разликујемо од вас. Нед је раширио руке према гомили, али људи које је видео једва да су личили на суседе поред којих је све ове четири године проживео. Као да је неко узео четкицу и са неколико пакосних потеза изменио лице свакога.

– Ако је тако, господине Роузин – изговорила је отежући гђа Шарп – можда бисте могли да нам објасните...

– Шта да објасним? – уморно је питао Роузин.

– Видите, понекад лежем јако касно – очигледно невољно почела је гђа Шарп. – И већ два... да, два пута излазила сам на веранду

Илустровао: Добросав БОБ Живковић

испред куће и видела вас како сте касно у ноћ стајали крај своје куће и гледали у небо. Заћутала је. бацајући погледе према суседима. а онда. одлучивши се. довршила: – Као да је некога чекао!

„Последњи ексер у поклопац мртвачког сандука", помислио је Стив Бренд. „Једна глупост изречена у одсудном тренутку и..." Гомила је забрујала. Нед Роузин је побледео. На веранду је изашла његова жена Ен. Погледала је у гомилу. па у лице свог мужа.

– У чему је ствар. Нед? – упитала је.

– Не знам – одмахнуо је руком Нед. Ја заиста не знам. Али. чуј шта ћу ти рећи. Ен. Мени се ти људи не свиђају. Не допада ми се шта раде. нити то што стоје у мом дворишту. И. ако се неко приближи веранди још један корак. рабићу му зубе. Кунем ти се. разбићу. А сад се губите. губите се одавде. сви!

– Нед... – Ен је од узбуђења застао дах.

– Јесте ли ме чули? Губите се одавде! – урлао је Нед. Нико није журио да крене у акцију и људи су почели да се повлаче. Ипак, били су задовољни на неки начин: пред собом су имали противника. Неког ко није личио на њих... Полако су кренули назад заборављајући за неко време како је све почело. Заборавили су и да нема струје. да телефони не раде. Чак и то да је сасвим недавно изнад њих прелетео метеор. Тек много касније неко се сетио: Стари Ван-Хорн отишао је у улицу Бенет. И није се вратио. Где ли је? Али, сада о томе нико није мислио. Нико од 30 до 40 људи који су седели испред својих кућа и гледали како се спушта ноћ.

У десет увече испред свих кућа на Мепл стриту гореле су плинске светиљке, а у дневним собама светлуцале свеће. Људи су стајали на улици у групама, тихо разговарали и стално погледавали на једну страну – на веранду Неда Роузина. Сам Нед седео је на огради и зурио у таму истачкану светлуцавим пегама. Знао је да је опкољен и да га неће поштедети. Ен му је донела чашу лимунаде и остала да стоји поред њега.

Мепл стрит се страшно изменио у мраку. Трепераве светлости учиниле су нешто чудно од његовог уобичајеног изгледа. Улица је изгледала претеће. Сасвим другачија. Туђа.

Нед Роузин и његова жена зачули су кораке који су се приближавали њиховој кући.

– Ко год да је, нека се заустави! – устао је и повикао Нед. – Не желим никоме ништа лоше, али ако неко ступи на моју веранду... Тада је угледао Стива Бренда и лакнуло му је.

– Нед... – почео је Стив, али га је Роузин прекинуо:

– Већ сам објаснио некоме од ваших... Патим од несанице и онда изађем да прошетам. Погледам у небо. На звезде...

– Тачно тако – потврдила је Ен. – А људи стварно као да су изгубили разум.

– Колективно лудило – сложио се мрачно Стив Бренд. – Никад није било тако.

– А ти, Стив, ризикујеш што се дружиш са сумњивим људима – зачуо се из мрака суседног дворишта пискав пакостан глас Чарлија Фарнсворта. – Док се ствари не разјасне, ни ти ниси изван сумње.

Стив се нагло окренуо на ове речи:

– Зар и ти, Чарли? – повикао је. – И ти као остали!

Стиву Бренду пришао је тог часа Дон Мартин с батеријском лампом у руци. Деловао је несигурно:

– Мислим да је дошло време да једну ствар истерамо начистац – изјавио је. Ућутао је а за то време око њега се скупила гомила суседа. – Стив, твоја жена је причала да си чудак – продужио је Дон.

Стив Бренд је знао да ће се пре или касније ово десити. Није био зачуђен, али је осетио како у њему расте гнев.

– Хајде, Дон, причај – затражио је. – Шта је то моја жена причала? Реци све.

– Па, видиш, десило се да је Агнес причала... Па, ето, да ти увече много времена проводиш у подруму и правиш неки радио или нешто тако. А нико од нас никад није видео тај радио.

– А, тако, Стив – завршио је Чарли Фарнсворт. – Какав ти то радио правиш? И с ким причаш помоћу тог радија?

Стив се горко насмејао:

– Знаш да ме чудиш, Чарли. Како си одједном постао тако глуп. С ким разговарам? Па с чудовиштима из космоса. Са троглавим зеленим чудовиштима која лете изнад нас у справама сличним метеорима.

Агнес Бренд је пришла мужу и нежно га ухватила за лакат:

– Стив! Стив, смири се – молећиво је рекла. – Људи, то је само аматерска радио-станица – покушала је да објасни гомили. – То је све. Ја сам му купила упутство да би могао да је састави. Такве апарате имају многи. Могу да вам га покажем. У подруму је. Стив је истргао руку:

– Ништа им ти нећеш показати. Ако хоће да прегледају нашу кућу, нека покажу налог за претрес. Тог тренутка гђа Шарп је вриснула. Сви су се окренули према њој и угледали фигуру која је изненада почела да се материјализује на тамној позадини улице, а чуо се и равномеран звук корака који се приближавају. Сали Бишоп је пригушено зајецала и пригрлила Томија.

– То је чудовиште! – крикнуо је Томи. – То је чудовиште!

Људи су стајали скамењени од ужаса, а нешто непознато ишло је улицом према њима. Дон Мартин је нестао у својој кући и истрчао с пушком у руци. Нанишанио је у фигуру која се приближавала. Стив му је истргао пушку.

– До ђавола, зашто нико неће да мисли? – рекао је гневно. Шта можеш пушком против...

Тада је Чарли Фарнсворт насмрт преплашен отео пушку од Стива:

– Нема ту шта да се прича, Стив. Твоје брбљање ће нас све отерати у гроб. Нанишанио је и опалио. Заглушујући звук проломио се кроз ноћ. Фигура која је била пришла на стотинак метара застала је на тренутак, а затим пала. Људи су са свих страна потрчали према њој. Стив се нашао први на месту. Спустио се на колена, превртнуо тело и погледао у лице.

– Драги суседи – рекао је тихо. – И то се догодило. Прва жртва је Пит Ван-Хорн!

– Боже, прошаптао је Дон Мартин. – Па он је отишао да сазна нешто о струји... – Лице Чарлија Фарнсворта личило је на тесто, дрхтало је на светлости гасне лампе.

– Нисам знао ко је – покушавао је да објасни док су му низ дебеле образе цуриле сузе. – Стив, ти ме разумеш. Откуд сам могао да знам да то није неко чудовиште?

– Ја сам знао да ће наш страх убити неког од нас – кроз зубе је процедио Стив.

– Сви се бојимо истог – Чарли се окренуо према Дону. – Само сам хтео да заштитим своју кућу и породицу! Само то!

У кући Чарлија Фарнсворта тог часа упалило се светло и људи су се сада осећали као голи. Гледали су једни у друге жмиркајући, полуотворених уста.

– Чарли – рекла је гђа Шарп гласом судије који улаже приговор. – Зашто само у твојој кући гори светлост?

– И ја бих то хтео да знам – прикључио јој се Нед Роузин. Нешто у њему покушавало је да га заустави, али превагнуо је гнев. – Зашто, Чарли? И

зашто ћутиш? Хор гласова придружио се Роузину, а он је продужавао: – Ниси оклевао да убијеш човека и пожурио си да нам објасниш како морамо да будемо опрезни. А можда је тебе требало убити? Пит Ван-Хорн, почивао у миру, покушавао је нешто да нам каже. Можда је он знао кога треба да се чувамо.
Чарли је кренуо унатрашке док није налетео на жбун поред своје куће.

– Не – истиснуо је из себе. – Не, не. – Дебеле ручице покушавале су нешто да кажу уместо њега молећивим покретима: – То нисам ја, нисам!

Камен га је погодио у лице, крв је линула. Чарли Фарнсворт је завриштао, а људи су почели да затварају круг око њега. Као нилски коњ у циркусу он је почео да пузи кроз жбуње које му је цепало одело, гребло лице и руке. Жена је потрчала за њим, неко јој је подметнуо ногу и она је пала ударивши главом о тротоар. Нови камен разбио је сијалицу на веранди.

– Нисам ја! – вриштао је Чарли. – Нисам ја, али знам ко је! Рекао је то не размишљајући, али је одмах схватио да је изговорио оно једино могуће.

– Говори ко је то! – командовало је стотину гласова одједном.
Чарли је грозничаво размишљао. Требало је навести било чије име.

– То је дечак – викнуо је. – Ето ко је! Дечак.
Сали Бишоп је вриснула, зграбила Тома и привукла га себи.

– Ви сте полудели – обратила се људима који су сада сви гледали у њу. – Он је још дете.

– Али, он је знао – значајно је приметила гђа Шарп. – Он је једини знао. И испричао нам. А како је могао да зна?

– Тачно, како? Ко му је казао? – подржали су је други. – Нека мали одговори.

Томи се отргао и почео да бежи. Неко је покушао да га заустави, неко је бацио камен. А онда су потрчали за дечаком у гомили, уз повике, крике. Само један глас покушао је нешто да каже, једини нормалан глас усред лудила – то је био глас Томијевог друга, такође дванаестогодишњег дечака, али њега никo није чуо.

Одједном се светлост упалила у другој кући – била је то лепа двоспратница са гипсаним украсима која је припадала Бобу Виверу.

Један човек је заурлао:

– То није дечак. Погледајте кућу Боба Вивера!

Над верандом гђе Шарп упалила се лампа и Сали Бишоп крикнула је промуклим гласом:

– То није Боб Вивер! Ено, ено, код гђе Шарп гори светло!

– А ја тврдим да је то дечак – није се предавао Чарли:

Одједном су у целој улици почела да се пале и гасе светла. А косилица се укључила сама и кренула остављајући иза себе кривудаву стазу покошене траве док није ударила о зид куће. Људи су трчали тамо-амо, од једне до друге куће. Пролетео је један камен, још један. А светла су се палила и гасила. Чарли Фарнсворт је пао. Главу му је пробило парче цигле. Гђу Шарп су оборили и она више није могла да се дигне...

● ● ●

На врху брега, скривена у тами, два човека стајала су крај васионског брода и гледала на Мепл стрит.

– Сад разумеш наш метод? – казао је један од њих. – Треба им само зауставити аутомобиле, ископчати струју из косилица и телефоне. Оставити их у мраку неколико сати – а све остало урадиће они сами.

– И увек се дешава исто? – питао је други.

– Са малим варијацијама – следио је одговор. – Они изабирају најопаснијег непријатеља кога могу да нађу, а то су – они сами. Нама остаје само да седимо и чекамо... Овај свет пун је таквих улица као што је Мепл стрит. Летећемо од једне до друге, а становници ће се сами уништити...

Кад је сутрадан ујутру сунце обасјало Мепл стрит, у њој је владала мртва тишина. Готово све куће су изгореле. На земљи је лежало мноштво тела. Нико није остао жив.

А за недељу дана на Мепл стриту су се појавили нови становници. Били су врло лепи, а посебно су се истицале њихове елегантне, као извајане главе. По две на сваког становника.

Едвард Родман Серлинг, писац и режисер, направио је прави бум серијом фантастичних филмова на америчкој телевизији („Зона сумрака") за коју су му припале све могуће награде, између осталог и шест „Емија" (ТВ „Оскара"). Ова прича била је једна од најгледанијих епизода.

ЕНИГМАТИКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

●	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Приликом решавања ове укрштенице сами уписујете црна поља. Колико их има у поједином реду, означава број у загради.

ВОДОРАВНО: 1. Корачајући сложно – Религиозне заједнице (1). **2.** Хладно годишње доба – Узвик при скоку – Острво на Јадрану (2). **3.** Иницијали глумца Налиса – Хармоничност (1). **4.** Ауто-ознака за Мостар – Преокрет, пуч – Ознака за радијус (2). **5.** Коњ (песн.) – Онај који врши рекламу (мн.) (1). **6.** Жена која се удаје, млада (мђ.) (0). **7.** Нарочито одело за поједине прилике (1). **8.** Склопови (0). **9.** Ознака за литар – Ауто-ознака за Кикинду – Ознака за непознату особу (2). **10.** Место код Опатије – Планина јужно од Врњачке Бање (1). **11.** Веће војне формације (0). **12.** Приморски четинар – Суседна слова азбуке (1).

УСПРАВНО: 1. Узалуд, бадава – Фотографија (1). **2.** Филмски архив – Дипломатско тело (1). **3.** Мера за ел. отпор – Произвођачи предмета од воска (3). **4.** Развити упредено, расукати – Деветнаесто и последње слово азбуке (1). **5.** Ознака за ампер – Украс на глави петла – Ономатопеја гукања (3). **6.** Колективни дух, повезаност (0). **7.** Име и презиме глумца са слике (1). **8.** Гипс (0). **9.** Ознака за електрон – Част, углед (тур.) (1). **10.** Сразмерни део (мн.) (0). **11.** Врста четинара – Ознака за реомир (1). **12.** Једињења алкохола и киселина (0).

ЛЕТЕЋИ ТАЊИРИ

Пронађите два потпуно иста цртежа!

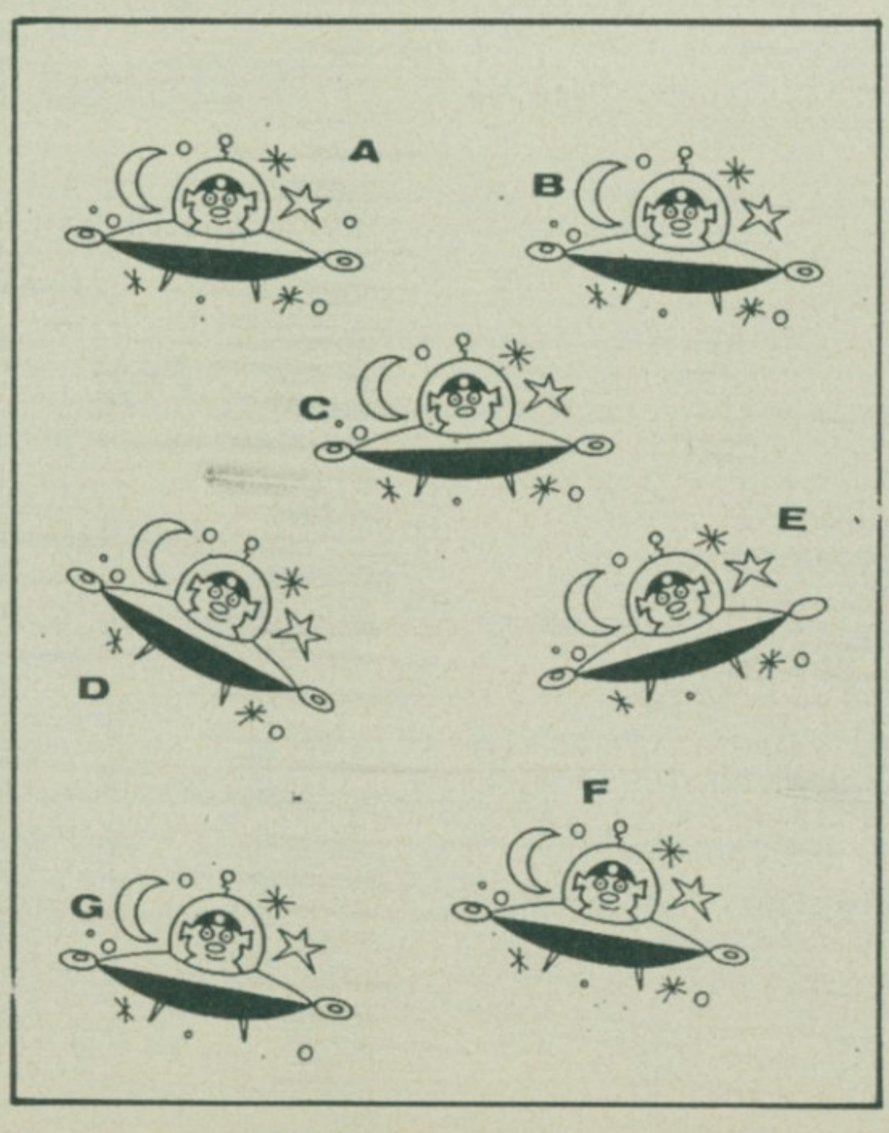

Soko Štark

НОВА НАГРАДНА ИГРА

желе ZEKA

ЗЕКА, ЖЕЛЕ ЗЕКА
СА ЛЕПТИР МАШНОМ И
СА ЦВИКЕРИМА
ПРАВИ ЈЕ БОМБОН

И

medeni

МЕДЕНИ, МЕДЕНИ
ФИНИ, МЕКИ, СВЕЖИ И
– ПОЈЕДЕНИ!

ПРОБАЈТЕ НАС
БАШ СМО СЛАТКИ
И МЕДЕНИ

Драга децо,
После већ познатог „ЖЕЛЕ ЗЕКЕ"
опет нешто ново из „СОКО ШТАРКА"

МЕДЕНИ МЕДЕЊАЦИ

Прави медењаци са медом – фини, слатки, свежи већ Вас очекују у продавницама.
Паковани су у кесицама од 200 г и право су уживање за цело друштво.

Изненађење!

Не бацајте кесице „МЕДЕНОГ" и „ЖЕЛЕ ЗЕКЕ", јер Вам требају за учествовање у новој наградној игри коју смо спремили за Вас. Игра траје од 1. 3. до 31. 5. 1991. г.
У овој наградној игри могу учествовати одељења и појединци.

ПРОПОЗИЦИЈЕ:

за одељења:

500 кесица „Желе Зека" и
100 кесица „Меденог"

за појединца:

40 кесица „Желе Зека" и
5 кесица „Меденог"

НАГРАДЕ:

за одељења
- 5 плаћених екскурзија
за цело одељење
за појединца
- 3 видео рикордера
- 5 бицикла BMX
- 20 сетова ЛЕГО коцки
- 20 радних лампи
- 50 сатова-будилника
- 100 рекламних мајица
- 100 рекламних блокова

Резултати извлачења
биће објављени у јуну
Сакупљене омоте
шаљите на адресу:

Предузеће „СОКО ШТАРК"
СЛУЖБА МАРКЕТИНГА
11000 Београд
Кнез Данилова бр. 3

Пријатно и срећно
жели Вам „СОКО ШТАРК"

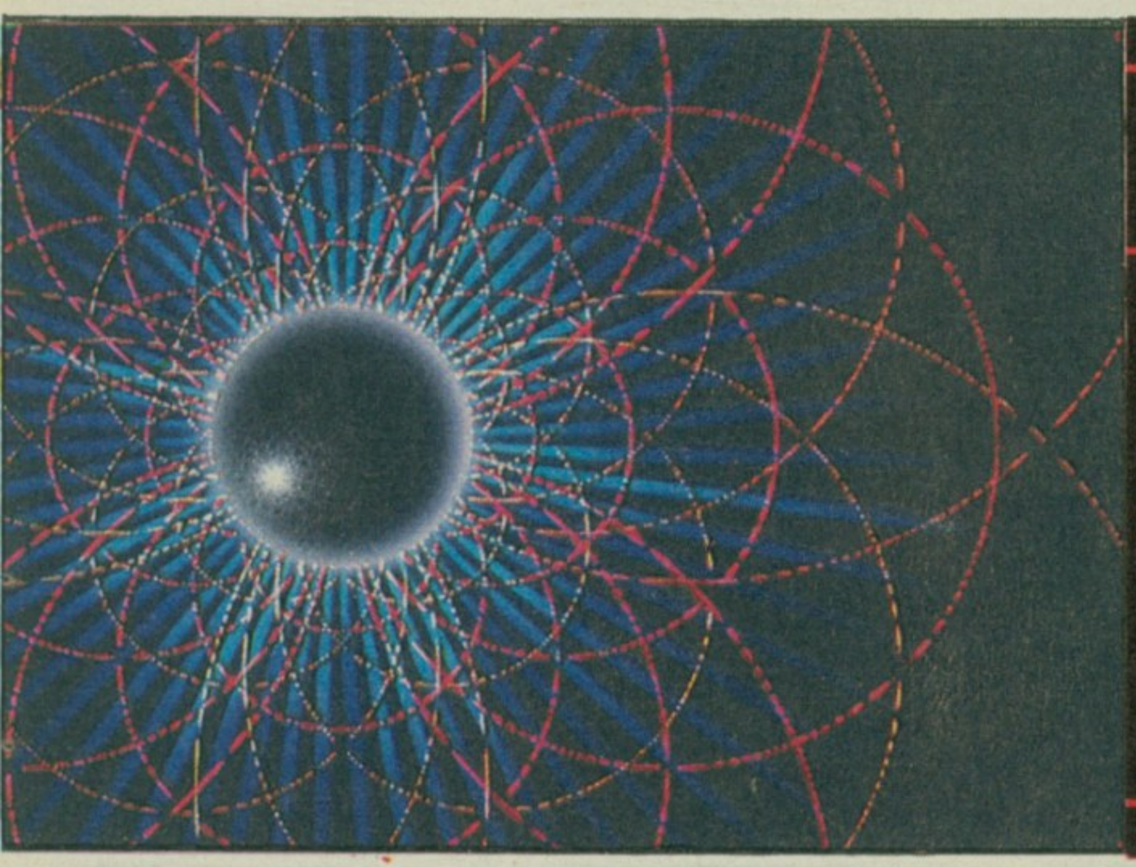

ДО МАРСА И НАТРАГ...

...У БРОДУ ОД ЛЕДА...

За тридесетак година кроз свемир ћемо можда путовати у летелицама од леда које ће саме себе „јести" – до програмиране границе

Идеални свемирски брод будућности морао би да буде лак, јевтин и економичан у погледу потрошње горива. А кад је већ о томе реч, сасвим је могуће да ће бити направљен од џиновских гроздова хидрогенског леда који би уједно служио и као материјал од кога је брод начињен и као његово гориво.

Међузвездана главица лука

Хидроген (водоник) је далеко најраспрострањенији елемент који чини најмање 75 одсто укупне масе свемира. Друга особина због које је савршен кандидат за материјал од кога би се градили свемирски бродови будућности јесте чињеница да је у чврстом стању изузетно лак. Једини његов недостатак је густина која отприлике одговара густини бутера због чега ће највероватније бити потребно да се ојача влакнима која би му дала жељену чврстину.

Водоник у чврстом стању могао би да се издвоји, растопи или претвори у житку масу, а затим употреби као гориво за мотор на фузиони погон. Најзад, али нипошто најмање значајно: сви делови брода који у одређеној фази лета постану сувишни могли би да се употребе као гориво. Другим речима, била би то летелица која саму себе „једе", разуме се само за потребе обезбеђивања горива и само до границе којом се не угрожава њено постојање.

Најозбиљнији недостатак идеје о хидрогенским леденим бродовима је ниска тачка топљења хидрогена у чврстом стању: минус 259 степени Целзијусових. Ову невољу, као и друге невоље које ће морати да буду решене пре него што свемиром крену да крстаре бродови од леда, покушава да реши аеронаутички инжењер Џонатан Пост, начелник Одељења за свемирске системе компаније „Роквел интернешнел". Пост чврсто верује да ће ледени бродови постати стварност у следећих тридесетак година.

Да би хидрогенске ледене грудве остале у чврстом стању до тренутка када постану потребне као гориво, Пост предлаже да се бродови граде од гроздова ледених лопти које би имале грађу главице лука и од којих би се свака састојала од низова ледених слојева међусобно одвојених танким плочама изолационог материјала. Читава лопта била би обложена дебелим слојем истог изолационог материјала који би је штитио од топлоте и радијације.

Век трајања: 24 године

Џонатан Пост нипошто није једини заговорник ледених галактичких бродова. Џемс Салваил са Универзитета Хаваја израчунао је да би век трајања свемирске летелице у облику ледене хидрогенске лопте пречника 3,6 метара износио 24 године у релативно благим условима Земљине орбите. У случају дужих летова, дакле оних током којих би се летелица знатно удаљила од Сунца, век брода би се значајно продужио зато што би у условима хладних свемирских дубина утрошак хидрогена био далеко мањи.

Прави „отац" идеје о леду као савршеном свемирском материјалу и погонском гориву иначе је Џејмс Стивенс, стручњак Насе, кога је двадесетогодишње проучавање комета, небеских тела састављених од различитих врста леда, навело на размишљање о могућим применама ове врсте природног материјала у аеронаутици.

Најзанимљивији Стивенсонов предлог је да се хидрогенски лед који би се користио као гориво складишти у Земљиној орбити – при чему, с обзиром на његову природу, за то не би били потребни никакви резервоари. Средином осамдесетих Стивенс је покушао да за овај пројекат заинтересује Насу, а затим и америчко Министарство одбране. У обе институције предлог је оцењен као неизводљив у догледној будућности и стога незанимљив.

Стон је кренуо од Стивенсоновог предлога, а затим отишао и корак даље. Хидроген у леденом стању могао би да се искористи и за градњу ледених свемирских летелица на хидрогенски погон које би се склапале у орбити и то тако што би се ледене хидрогенске лопте слале у орбиту помоћу ракета са Земље. Тако склопљене летелице имале би и људску посаду и користиле би се због своје дуговечности за међузвездана путовања.

Разлог више да озбиљно размислимо о леду као материјалу од кога ћемо градити свемирске бродове јесте чињеница да је у поређењу са постојећим материјалима лед свакако најјевтинији (мање од 20 долара по килограму хидрогенског леда) што га посебно препоручује за тренутно прескупе летове до Марса.

А кад се Јапанци нечег лате...

Мада би коришћење хидрогенског леда у виду житке масе с додатком кисеоника као горива за конвенционалне моторе који немају фузиони погон по општем мишљењу стручњака било исувише „егзотично", бар када је реч о летовима за Марс који се тренутно планирају, Пост каже да читава замисао нипошто није тако „егзотична" као што се тврди.

У сваком случају, стоји чињеница да компаније као што су „Локид", „Груман" и „Јунион карбајд" навелико проучавају могуће примене хидрогенског леда.

Стивенс, додуше, признаје да можда још није тренутак за ледене свемирске бродове, првенствено зато што је претходно потребно да се бар у лабораторији оствари фузиона реакција на којој би се њихов погон заснивао. Боље изгледе у догледној будућности за сада имају јонски мотори који би користили воду у чврстом стању или хемијски елемент литијум.

Упркос свему, Стивенс је оптимиста: „Пре или касније доживећемо примену хидрогенског леда у свемирским истраживањима." По свему судећи, човек је у праву. Ако ни због чега другог, онда зато што су се Јапанци бацили на проучавање идеје о леденим свемирским бродовима. А кад се Јапанци нечег лате...

Припремила:
Мина Илић

ЈА ♥ ПТТ

ПТТ 11000 БЕОГРАД
МАЈА
ПОШТА
П. ФАХ 124
МАКЕДОНСКА 29

Уређује: Вито Недељковић

Најтежи златник

Имам неколико златника који за мене имају већу вредност пре свега као породична реликвија. Један је прилично велики, проверавао сам код нумизматичара и установио да су сви велики златници отприлике тих димензија. Можеш ли да ми одговориш који је највећи златник на свету.

Д. БЕЉИН
Нови Сад

Највећи и најтежи златник издат је у Аустралији, у граду Перту. Тежак је тачно један килограм. Већ се налази у продаји и за један примерак треба платити десет хиљада аустралијских долара.

РЕШЕЊЕ ЕНИГМАТИКЕ

БЕЛА УКРШТЕНИЦА: укорак, секте, зима, опа, Вис, ан, складност, мо, превrат, р, ат, рекламери, невесте, костим, састави, л, ки, нн, Мка, Гоч, корпуси, ариш, тћ.

ЛЕТЕЋИ ТАЊИРИ: б и ф.

Зову ме Шиља

Имам петнаест година и другови ме зову Шиља. Знам да сам висок за своје године, уз то и јако мршав, али ми се чини да у овом надимку има можда оног „глуп као Шиља", мада сам у школи врло добар ученик. Замолио сам их да ме тако не зову, али није помогло. Надам се да ће они прочитати ово моје писмо.

МИРОЉУБ
Качарево

Надимак „Шиља" осликава особу доброћудну и симпатично неспретну и нема разлога да се због њега љутиш на своје другове. Вероватно и неки од њих имају надимке, што је уобичајена појава. Надимке су носили и неки наши познати људи.

Надимци, ако су погрдни и скрећу пажњу на неке физичке недостатке, особама којима су наденути могу да донесу извесне психичке непријатности и треба их избегавати.

Влажне руке и ноге

Имам 14 година и много се бавим спортом, али велику непријатност причињава ми знојење руку и ногу. Има ли томе лека?

БОБА
Тешањ

Претерано знојење дланова и табана (хиперхидроза) последица је претераног лучења знојних жлезда и врло је непријатно. На стопалима тај зној подстиче размножавање микроба, гљивица. Локални лекови делују само привремено.

Новија терапија јонофореза састоји се у стављању стопала у алуминијумски суд који је напуњен водом у висини од два центиметра и везан са генератором галванске струје. Та једносмерна струја слабог напона утиче на излазне канале знојних жлезда сужавајући их, као и пречник пора. Поступак треба поновити седам пута по двадесет минута у току петнаест дана, а кроз четири до шест недеља понавља се само једном. На исти начин ради се и са рукама.

Ова терапија примењује се у одређеним здравственим установама, а теби саветујемо да се прво обратиш школском лекару јер узроци знојења могу да буду и друге природе.

Канибализам

Волела бих да знам да ли још негде у свету постоје људождери. Сви које сам питала давали су ми прилично непоуздане одговоре.

ВЕРА ГЛИГОРИЈЕВИЋ
Београд

Открићем Америке Европљани долазе на Малим Антилима у додир са ратничким племеном Караиби (шпански Canibi), који су јели месо заробљених непријатеља. Отуда и назив канибализам за људождерство. Оно није увек израз окрутности дивљих племена, већ је често имало религијски карактер, а некада је било и последица дуготрајне глади. Тако је било случајева људождерства и код цивилизованих народа, на пример за време опсаде Париза 1590. године и великог прогона Цигана у Чешкој и Трансилванији у 18 веку.

Продор цивилизације у далеке крајеве света село је људождерство на незнатна подручја у Конгу и Гвинеји, на Соломонским острвима, Новој Гвинеји, неким областима Индонезије и у ширем појасу бразилских прашума, Амазону.

Код ових племена главни мотив људождерства је магијски ритуал жртвовања божанству.

Прва циркуска академија

У Италији постоји Факултет за циркуске артисте. Занима ме колико траје школовање, шта је потребно за пријем и у ком се граду факултет налази.

А. ПЕРАС
Трогир

У италијанском туристичком центру Ћезенатико отворена је 1988. године прва, и за сада једина, Циркуска академија у Европи. Школа траје пет година и за то време савлађују се неке основне циркуске вештине, акробатика, комика, маскирање, плес и остало, а на дипломском испиту студенти припремају самосталну артистичку тачку. На пријемном испиту морају да се покажу физичке способности као и склоност за бављење овим позивом.

Фараонски пас

Желео бих да ми кажете какав је то фараонски пас и одакле потиче. Чуо сам да је то ловачки пас.

С. ТУЊИЋ
Куманово

Фараонски пас потиче са Медитерана, тачније са Малте и околних острва Гозо, Комино и Коминото. Он је ловачки пас и користи се за лов на зечеве. У подручју из кога потиче зову га „Келб тал Фенек" што значи пас за лов зечева.

Ови пси су краткодлаки, дугих ушију, висине гребена (леђа) 70 cm – мужјаци – и женке 50 cm. Веома су добри тркачи и спадају у вишу класу гонича.

Паганski обичај

Одакле потиче обичај да се спортским победницима дарују пехари и зашто баш пехари?

ТОМИСЛАВ КУЈУНЏИЋ
Прокупље

Спортски трофеји у облику пехара потичу још из античког доба. Сва такмичења приређивана су у славу неког бога коме су на крају свечаности приносили на дар пехар с вином. Касније су ти паганski обичаји пали у заборав, а остало је само додељивање пехара победнику.

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

Илустровао:
Зоран
Петканић
Петко

Remigiusz Wlodarczak, W. Jagielly 6/4, 43-200 Pszczyna, Polska i Grzegorz Nurzynski, Morcinka 13a/12, 40-124 Katowice, Polska – имају по 22 године, студирају српскохрватски језик и књижевност, воле дружење, музику, спорт и путовања. Језици дописивања: српскохрватски, словеначки или македонски.

Гордана Лалић, Сјењак 48, 54000 Осијек – 11 година, воли дописивање, сакупља постере и украсна писма.

Маја Берић, Краља Томислава 6/4, 71000 Сарајево – жели да размењује салвете и сличице „Животињско царство".

Кристина Кирова, М. Тита бб, 38250 Гњилане – 12 година, сакупља постере, тренира рукомет.

Александра Урошевић, Исидоре Секулић 9/25, 26000 Панчево – 16 година, воли спорт и музику, сакупља постере и разгледнице.

Катерина Теохарева, Ул. 162 бр. 2, 91220 Тетово – 12 година, воли музику, сакупља постере.

Ненад Јеремић, Дом за децу „Вера Благојевић", 15316 Бања Ковиљача – 13 година, сакупља постере и календаре.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

БРОЈ 2055 YU ISSN 0032-339X

Први број Политикиног Забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НИП „Политика"
др Живорад Миновић

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Помоћник главног уредника
Славољуб Кецић

Уредник стрипа
Мирјана Маринковић

Ликовно графички уредник
Соња Јашовић

РЕДАКЦИЈА:
Диего Варагић, Олга Вукадиновић, Бојана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрногић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић и Бранислава Црномарковић.

ТЕХНИЧКА РЕДАКЦИЈА:
Душан Глушац, Радоје Савић, Зоран Петканић и Радана Весовић

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић

Издаје и штампа НИП „ПОЛИТИКА" – редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК" Македонска 29, 11001 Београд, Поштански фах 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761, претплата: 328-776. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Месечна 110,40 динара, тромесечна 331,20 динара, полугодишња 662,40 динара, годишња 1.324,80 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ – ГОДИШЊА:

САД	USD	198.–
СР НЕМАЧКА	DEM	294.–
ШВЕДСКА	SEK	1.099.–
ФРАНЦУСКА	FRF	1.000.–
ШВАЈЦАРСКА	CHF	248.–

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Месечна 220,80 динара, тромесечна 662,40 динара, полугодишња 1.324,80 динара, годишња 2.649,60 динара.
Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-603-24875, уз обавезну назнаку НИП „Политика" – ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"
Уплате из иностранства слати на девизни рачун НИП „Политика" код БЕОГРАДСКЕ БАНКЕ, Деоничарско друштво, Главна филијала, „ИНВЕСТБАНКА" – Београд, на рачун број: 60811-623-63-257310-999-00054, уз обавезну назнаку: ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, штампање, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника, одговорних за садржину часописа.

ОБУЛИТЕ КЕРМИТА

ОДЕЖДА НЕ ТРЕБА ДА ЛЕПИТЕ НА КАРТОН

КЕРМИТ (ГИДИНА СИМПАТИЗА)

ЧИЗМЕ

МАЙЧИН КУШАК

СВЕЧАНО ОДЕЛО

КЕРМИТА ЗАЛЕПЕТЕ НА КАРТОН И ИСЕЧЕТЕ

МАЈЦА

ПАНТАЛОНЕ

ШЕШИР

ПРОСЕЦИ ПО ЧЕТИРИ ЧЕТВРТИНА

ПИЖАМА

МОДЕРАН ПРСЛУК

СПОРТСКИ КОМПЛЕТ

ПОГЛЕД (ЧИСТЕ) ЉУБАВИ

Готово да вам више није ни до чега, он (она) је савршено равнодушан (равнодушна)? Ствар се да лако решити. Дуго, узајамно гледање у очи је, тако рећи, стопроцентно сигуран начин да очарате чак и незаинтересовану другу страну. Ово тврди психолог Џејмс Лерд са универзитета Кларк у Масачусетсу.

Почело је тако што је Лерд једног дана у неком кафеу дуго посматрао понашање једног младог пара. Он и она су без речи зурили једно другом у очи, очигледно заљубљени до ушију. Лерду је ово дало идеју за занимљиво истраживање. Испитаницима, добровољцима који се до тог часа никада нису видели, наложено је да нетремице гледају партнера у очи два минута. Резултат: зурење у

очи, показало се, осетно појачава осећање узајамне привлачности, занимања, нежности и узбуђења.

Како би искључио сваку могућност грешке, Лерд је једном броју парова наложио да уместо у очи гледају једно другом у руке, док је од друге групе тражио да један партнер гледа другоме у очи, а овај њему у руке. Како је зурење у руке деловало на испитанике? Као да су то време провели у две различите просторије. Или, јасније, остали су узајамно „мртви – хладни".

Нек' је све тако како се тврди, ипак – откуд толика моћ узајамног зурења у очи? Лерд верује да кад год чак и само опонашамо гестове заљубљене особе, наша осећања прате такво понашање као да је оно стварно. „Уопштено речено, што се више понашате као да сте заљубљени, то ћете се више и заљубљивати. Али, поглед мора да буде узајаман, никако једностран. И једна и друга страна морају у томе да учествују", објашњава Лерд.

ДИЈЕТАЛНИ МЕКДОНАЛД

Обично се такозвана „брза храна" (fast food) оптужује да није здрава јер има сувише калорија. Како је Мекдоналд надалеко чувен баш по тој врсти хране – не једе ли цео свет њихове хамбургере? – у тој фирми дебело су размишљали како да доскоче овоме. И решили су ствар. На америчком тржишту већ увелико хвале те чувене (и „озлоглашене") пљескавице, овога пута лишене готово укупне масноће: чак 90 процената је избачено. Сада су хамбургери малтене поснији од зелене салате.

Захваљујући овом успеху, Мекдоналд је одмах постигао још један. Америчко Министарство за пољопривреду дало је сагласност да се управо ове посне пљескавице нађу на јеловнику школске деце широм САД.

БУДИ МОЈ МУЖ

У подножју планинског венца Атлас у Северној Африци, недалеко од мароканског града Имашил, налазе се два језера. Према легенди, настала су од суза двоје заљубљених којима родитељи нису дозволили да се узму јер су им племена била завађена. Данас је Имишл, где углавном живе Бербери из племена Ајт-хадиду, чувен по прослави Мосен која је у ствари права пијаца – мужева!

Сваке године овде се из околних места окупљају удовице и разведене жене које се лако и препознају јер носе црно-црвене шиљате капице

док су девојачке заобљене на темену. Оне се шетају у мањим групама, загледају мушкарце и нимало се не снебивајући – бирају. Јер, по традицији која влада међу Ајт-хадидима то је њихово право. Први пут су их удали родитељи кад су биле сасвим младе за младожењу кога су први пут виделе на свадби и тада су морале да их послушају, али ако брак не иде, он се растура без икаквих тешкоћа и жена сада може сама да бира себи мужа. Разведене жене су међу Берберима на цени. Просек година им је – 20.

Е, НЕ ДАМ ТЕЛЕФОН!

Сигурно вам се бар једном десило да нервозно чекате пред јавном говорницом да телефон коначно буде слободан. Минути пролазе ужасно споро, а брбљивац (брбљивица) који славодобитно држи телефонску слушалицу намерно одуговлачи јер види да се ви журите.

То се вама само чини? Не, психолог Бари Рубек тврди да је баш тако. Он је, наиме, мерио дужину трајања разговора више од 200 људи у јавним телефонским говорницама и утврдио следеће: кад нема реда, разговор траје просечно минут и по, а ако испред кабине неко чека, средња дужина разговора скаче на пуна четири минута!

Рубек има и научно објашњење. Он сматра да је у питању такозвани територи-

јални инстинкт који имају многи мајмуни а и други човекови преци. Онај ко разговара, наравно потпуно несвесно, посматра говорницу као своју територију и труди се да је одбрани од оних који желе да му је отму.

БУБЕ И НА НЕБУ

Средином осамдесетих година амерички астрономи Скиф и Боуел из Лоуеловске лабораторије, држава Аризона, открили су четири нова астероида. То и није неки редак случај о чему, уосталом, сведоче и бројеви под којима су уписани од 4147 до 4150. Али, зато по традицији проналазачи имају право да новим небеским телима дају име по своме избору што су ова два Американца и учинила. Недавно су, наиме, објавили да су четворку својих малих планета назвали у част славне ливерпулске групе „Битлси". Тако су се на

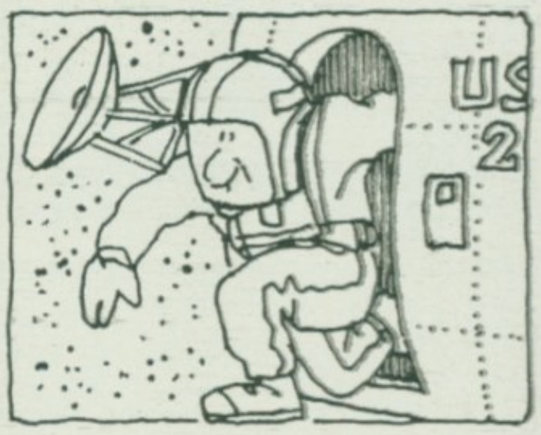

небу појавили астероиди Ленон (4147), Макартни (4148), Харисон (4149) и Стар (4150).

Али, зашто је прошло толико година између открића и крштења? Тајна лежи у томе што Међународни астрономски савез потврђује име тек пошто се прецизно одреди путања на шта је утрошено преко пет година стрпљивог посматрања.

Илустровао: Зоран Петканић Петко

WALT DISNEY

МИКИ

ГРЕБ, ГРЕБ ДО НАГРАДЕ

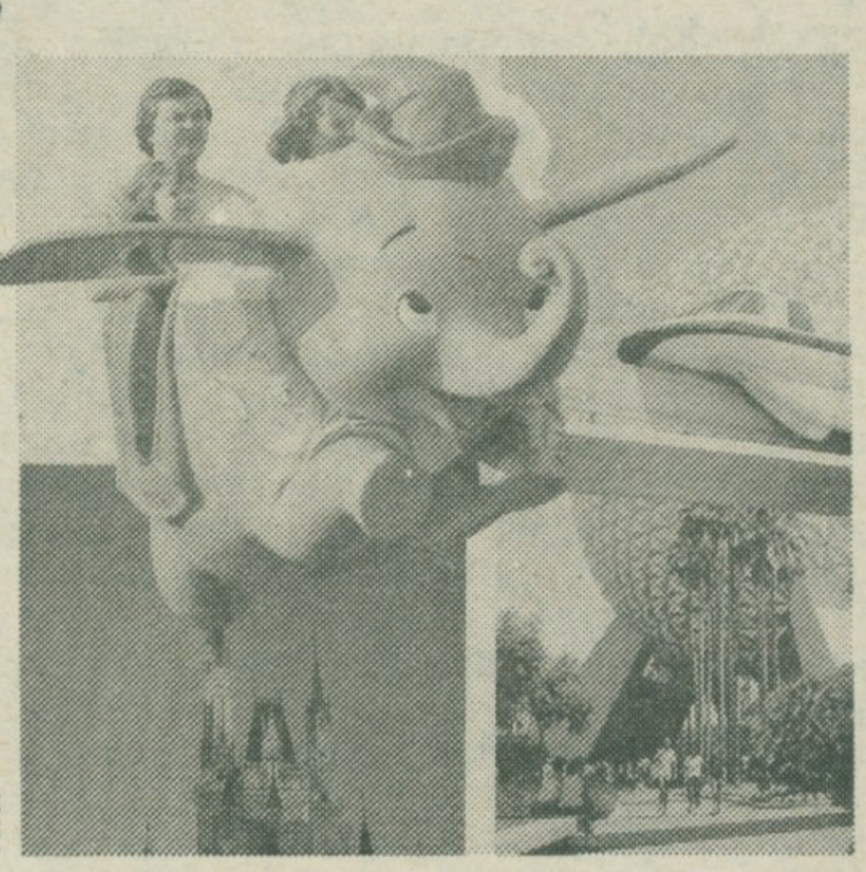

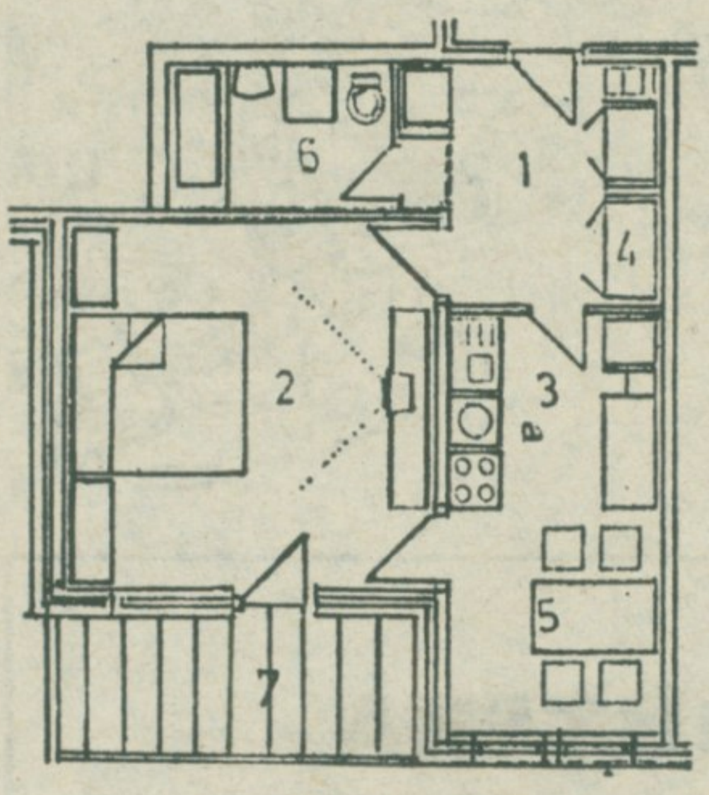

JEĐNOSOBAN STAN 43.43m²

BR	NAZIV PROSTORA	M²
1.	ULAZ	5.45
2.	DNEVNA SOBA	17.26
3.	KUHINJA	5.40
4.	PLAKAR OSTAVA	0.72
5.	TRPEZARIJA	5.54
6.	KUPATILO	4.59
	UKUPNO	38.96
7.	0.75	4.47
	SVEGA	43.43M²

НАГРАДЕ СВАКОГ КОЛА:

- Путовања за две особе у САД, на Флориду и DISNEY WORLD, поклон ЛУТРИЈЕ ВОЈВОДИНЕ
- Летовање за две особе у Шпанији, Грчкој, Италији, Тунису, Турској, Португалији, Кипру и Југославији
- Мини ципови и 330 скејтборда

СУПЕРПРЕМИЈЕ НА КРАЈУ ИГРЕ:

- Стан у Београду од 44,43 m², на II спрату, бр. 12 у ексклузивном насељу „Филмски град”
- Стан апартман у насељу „Свети врачи” – Бока Которска
- Петнаестодневни боравак за две особе, по избору добитника

ИГРА ИЗНЕНАЂЕЊА У СВАКОМ БРОЈУ:

- Сваке недеље уз купон „Забавника” НАГРАДЕ ИЗНЕНАЂЕЊА, увек за две особе

Забавникова игра над играма

Највећа, најоригиналнија и најбржа наградна игра на свету је почела! У сваком примерку „Политикиног Забавника" потражите срећку АМЕРИКА и одмах ћете сазнати да ли сте, на пример, добитник путовања у САД, на Флориду и DISNEY WORLD, за две особе или ћете овога лета уживати у Шпанији и башкарити се у Љорет де Мару.

Ако немате стан, очекује вас један у луксузном насељу „Филмски град" у Београду као суперпремија наградне игре АМЕРИКА. Можда вам је привлачнији апартман у Боки Которској или вашем авантуристичком духу више одговара, рецимо, награда – петнаестодневни боравак за две особе по избору добитника на било којој тачки Земљине кугле!

То, наравно, није све што смо вам припремили у наградној игри АМЕРИКА, чије награде вреде више од 10 милиона динара. Али, пођимо редом...

■

10 КОЛА ЗА 10 НЕДЕЉА

Наградна игра траје 10 кола, односно 10 наредних недеља, од 26. априла до 5. јула 1991. године када се извлаче награде последњег, десетог, кола. До тада ћемо доделити укупно седам хиљада дана боравка у иностранству читаоцима – добитницима награда.

Дакле, сваке недеље можете постати добитник једне од вредних награда које смо вам припремили у игри АМЕРИКА.

Из наслова наградне игре јасно је, надамо се, да је једна од главних награда путовање у САД, боравак на Флориди и посета чувеном Disney Worldu.

■

И ОДМАХ НЕШТО ВАЖНО

Свака награда (добитак) путовања важи за две особе. Реч је о заиста ексклузивним летовалиштима и у туристичким земљама као што су Шпанија, Грчка, Италија, Португал, Кипар, Турска и Тунис. Једно од њих очекује и вас. Зато не заборавите да следећих десет недеља, приликом куповине „Политикиног Забавника", проверите да ли је у њему срећка АМЕРИКА. Благим скидањем емулзије са срећке сазнаћете одмах да ли сте добитник неке од награда. Ако се појаве звездице, нема добитка, али биће још прилика! Зато пазите! Све друго, осим звездица, **је шифра** једне од многобројних награда.

Примера ради: ако се после скидања емулзије са срећке појави, рецимо, шифра 1KK16 или 4PTH8 – прави сте срећковић, јер сте обезбедили летовање, и то какво, за две особе, наравно!

■

И ПОНОВО НЕШТО ВАЖНО!

Било коју шифру можете веома лако дешифровати у сваком броју „Политикиног Забавника" (у рубрици о Наградној игри). Из броја у број штампаћемо цео шифрарник.

Ваша обавеза је, уколико сте добили неку од награда, да се јавите редакцији „Политикиног Забавника", најкасније у року од седам дана, на телефон 011/324-471 или 011/325-761 локал 520 и то за:

I коло – до 3. 5. 1991.
II коло – до 10. 5. 1991.
III коло – до 17. 5. 1991.
IV коло – до 24. 5. 1991.
V коло – до 31. 5. 1991.
VI коло – до 7. 6. 1991.
VII коло – до 14. 6. 1991.
VIII коло – до 21. 6. 1991.
IX коло – до 28. 6. 1991.
X коло – до 5. 7. 1991.

SVET KOMPJUTERA

JUGOSLOVENSKI MIKROKOMPJUTERSKI ČASOPIS

Poklanjamo
Amigu 500, kompjuter
koji je u pobedio u gotovo
svim svetskim izborima najboljih
kompjutera 1990. godine i osvojio domaći
„Kompjuterski Grand-Prix '90."!

"Računarski čas",
specijalni dodatak na 16 stranica
o svemu što je potrebno znati o kompjuterima.

*** aktuelne teme ***
*** primena kompjutera ***
*** ličnosti ***
*** kompjuteri ***
*** korisnički programi ***
*** kompjuterske igre ***
*** zabava...**

Извлачење суперпремија

Осим награда летовања за две особе, чији је укупан фонд седам хиљада дана боравка у иностранству током летње сезоне, можете добити боравак, такође за две особе, у Југославији – и то у Будви, Петровцу, Бечићима и на Златибору.

Сваке недеље додељиваћемо велики број скејтборда, што ће вероватно обрадовати млађе читаоце, као и мини џипове. Скејтборд и мини џипови су појединачне награде.

■

И НА КРАЈУ ОНО НАЈВАЖНИЈЕ!

Читаоци, учесници наградне игре АМЕРИКА који нису извукли награду треба да сачувају своје срећке. Како игра траје 10 кола (10 недеља), предвидели смо СУПЕРПРЕМИЈЕ за све учеснике игре који су сакупили десет празних срећака АМЕРИКА. Уз талон који ћемо објавити у „Забавнику" број 2061 (28. 6. 1991. године) пошаљите на нашу адресу 10 празних срећака и учествоваћете 14. јула 1991. године у телевизијском извлачењу СУПЕРПРЕМИЈА. Дакле, 10 празних срећака АМЕРИКА са знаком „Политикиног Забавника" и Лутрије Војводине, са личним подацима на талону, треба да пошаљете на адресу „Политикиног Забавника" најкасније до 13. јула 1991. до 12 часова за извлачење СУПЕРПРЕМИЈА.

А СУПЕРПРЕМИЈЕ су: стан од преко 40 m^2 у једном од најлепших делова Београда, у насељу „Филмски град", затим апартман у насељу „Свети Врачи" – Бока Которска и петнаестодневни боравак за две особе по избору добитника.

Игра изненађења

Сви учесници наградне игре АМЕРИКА који нису добили ни једну од награда могу да учествују сваке недеље у „Игри изненађења". Довољно је да попуните купон „Игре изненађења" који објављујемо у сваком колу наградне игре у „Политикином Забавнику" и да га у одређеном року пошаљете на нашу адресу, са обавезном назнаком за **„Игру изненађења".**

Наградни фонд ове игре која ће трајати 10 кола, из недеље у недељу, нека остане изненађење и за вас. Имена добитника награда у **„Игри изненађења"** објављиваћемо у „Политикином Забавнику" почев од броја 2055 од 17. 5. 1991. године.

IV коло
„ИГРА ИЗНЕНАЂЕЊА"

Име и презиме: _____

Улица и број: _____

Место становања: _____

Поштански број: _____ **Тел.** _____

Купон број 4 треба да стигне у редакцију најкасније до 24. 5. 1991.
Адреса: „Политикин Забавник", 11001 Београд, Македонска 29 – са назнаком: за „Игру изненађења".

Добитник награде I кола наградне игре АМЕРИКА

МАЛЕРОЗНИ, ПА СРЕЋНИ САША ИЗ ШАПЦА

Десетогодишњи Александар Ерић из Шапца, Враштановићева 80, добитник путовања у WALT DISNEY WORLD, после драме коју је тешко режирати...

Први добитник путовања у **Walt Disney World,** на Флориду, Александар Ерић – десетогодишњи ученик четвртог разреда ОШ „Стојан Новаковић" из Шапца – први је, срећом, на списку путника који ће 28. августа полетети за Disney World. Кажемо срећом, јер све оно што се догађало од 26. априла, када нам се јавила мајка добитника Александра и пријавила у телефонском разговору да је њен син нашао срећку са ознаком 1DDDD, спада, најблаже речено, у ред вешто режираних представа.

Наиме, већ неколико часова касније јавио се десетогодишњи Александар и плачним гласом „признао" како је у одушевљењу због добијене награде, не читајући баш детаљно упутства о Наградној игри у „Забавнику", срећку ставио у коверат и послао на адресу „Политикиног Забавника".

Уверавања редакције да ништа не брине и да ће се срећка пронаћи у пошти која свакодневно стиже у „Политикин Забавник" нису, изгледа, помогла да умире Александра. Ујутру се са мајком нашао у нашој редакцији.

„Потрага" је почела. Свако писмо је пажљиво отварано и контролисано да се види да ли се баш у њему налази Александрова срећка. А на сваки нови неотворени бели коверат симпатични десетогодишњи Шапчанин осмехивао се говорећи: „Мора да је у њему".

Први џакови поште отворени су у суботу 27, затим у понедељак, 29, па у уторак, 30. априла, а од Александровог писма и срећке са ознаком 1DDDD ни трага.

Александар се вратио у Шабац а једина утеха била су наша уверавања да ћемо и даље пажљиво прегледати свако писмо. Ни ми у редакцији, а вероватно ни он, више није веровао у могућност да ће се појавити срећка са шифром која би га одвела у Disney World.

И, чудо се догодило! У понедељак 6. маја, када су се већ јављали добитници Другог кола наградне игре АМЕРИКА, пронађена је Александрова срећка– у белом коверту, како је упорно тврдио док је помагао у разврставању поште.

Телефонски позив за Шабац и једно дечије „Хвала" са друге стране жице, уз сузе...

АЛЕКСАНДРЕ, СРЕЋНО!

ШИФРАРНИК

ЧЕТВРТОГ КОЛА

4PLT – Грчка, Лутраки, 11 дана авионом

4PTH8 – Tunis, Hamamet, 8 dana avionom

4JTV1 – Turska, Ajvalik, 13 dana autobusom

4JA1 – Grčka, Atina, 12 dana autobusom

4JKL1 – Grčka, Krf, 12 dana autobusom

4JIR1 – Italija, Rimini, 13 dana autobusom

4JB2 – Budva, privatan smeštaj I kategorije, 12 dana, sopstveni prevoz

4JP1 – Petrovac, privatan smeštaj I kategorije, 12 dana, sopstveni prevoz

4JZJ3 – Zlatibor, hotel „Jugopetrol”, 7 dana, sopstveni prevoz

4KT16 – Грчка, Тасос, 16 дана аутобусом

4KK16 – Грчка, Кавала, 16 дана аутобусом

4DDD – САД, Флорида, Walt Disney World, 7 дана авионом

4ZČ7 – Златибор, седмодневни третман ЧИГОТА, сопствени превоз

4SKBR – СКЕЈТБОРД

4G12V – Мини џип

********* – Без добитака (сачувајте ову срећку јер ако сакупите 10 срећака са пет звездица, можете да учествујете у извлачењу суперпремија на крају наградне игре).

4PKB – Шпанија, Коста Брава, 12 дана авионом

4PM12 – Шпанија, Мајорка, 12 дана авионом

4PP11 – Португалија, Алгарве, 11 дана авионом

4PL16 – Грчка, Лептокарија, 16 дана аутобусом

4PK16 – Грчка, Кавала, 16 дана аутобусом

Добитници награда четвртог кола, јавите се редакцији „Политикиног Забавника” на тел. 011/324-471 или 011/325-761 локал 520, најкасније до 24.05.1991. радним даном од 9 до 15 часова.

ДОБИТНИЦИ ПУТОВАЊА ЗА ДВЕ ОСОБЕ КОЈИ СУ У ПРВОМ КОЛУ ПРОНАШЛИ СРЕЋКУ „АМЕРИКА" СА НЕКОМ ОД ДОБИТНИХ ШИФАРА:

1. ЉИЉАНА ЈОКОВИЋ, ЈНА 14, 32240 ЛУЧАНИ: 1PKB8 – ШПАНИЈА, Коста Брава, 8 дана авионом
2. ЗОРИЦА МАРИНКОВИЋ, Д. Петровића Шанета 6/8, ЛАЗАРЕВАЦ: 1PKS8 – ШПАНИЈА, Коста дел Сол, 8 дана авионом
3. КАТА БУЊЕВАЧКИ, I пролетерска 29, БУДВА: 1PT16 – ГРЧКА, Тасос, 16 дана аутобусом
4. ДАЛИБОР САБЉИЋ, П. Шкондрића 20, 79260 САНСКИ МОСТ: 1PT16 – ГРЧКА, Тасос, 16 дана аутобусом
5. СНЕЖАНА ДАМЊАНОВИЋ, Дубљанска 14, БЕОГРАД: 1PTH8 – ТУНИС, Хамамет, 8 дана авионом
6. МИРАН МИЛОШЕВИЋ, Под брезама 8, Церак, 11030 БЕОГРАД: 1PTH8 – ТУНИС, Хамамет, 8 дана авионом
7. НАТАША ШУШИЋ, Чиче Романијског 3, БЕОГРАД: 1JPC1 – ПЕТРОВАЦ, хотел „Castellastva", 12 дана, сопствени превоз
8. САВА ЋУРЧИН, С. Марковића 40, 23270 МЕЛЕНЦИ: 1JPC2 – ПЕТРОВАЦ, хотел „Castellastva", 12 дана, сопствени превоз
9. ЈОВО СТАНКОВСКИ, Ал. Бјелића 11, БЕОГРАД: 1JBB1 – БЕЧИЋИ, хотел „Bellevue", 12 дана, сопствени превоз
10. ЗОРАН ЈЕВЂЕНИЋ, Дунавски кеј 18, БЕОГРАД: 1PG11 – ГРЧКА, Глифада, 11 дана авионом
11. ДИВНА ЈОВАНОВИЋ, Авалска 3/10, Железник: 1PKRF – ГРЧКА, Крф, 11 дана авионом
12. САША МИЛОЈКИЋ, Нова скојевска 23/XV, БЕОГРАД: 1KK16 – ГРЧКА, Кавала, 16 дана аутобусом
13. СТАНЧЕ ГАШЕВИЋ, Николе Скобаљића, ламела 11, 2/18, ЛЕСКОВАЦ: 1KK16 – ГРЧКА, Кавала, 16 дана аутобусом
14. КОСТАДИНКА МИЋОВИЋ, Дурмиторска, 11300 СМЕДЕРЕВО: 1KK16 – ГРЧКА, Кавала, 16 дана аутобусом
15. ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ, Војвођанских бригада 84, СРБОБРАН: 1KK16 – ГРЧКА, Кавала, 16 дана аутобусом
16. СТЕВАН ЛАКАТОШ, Школска 47, 24414 ХАЈДУКОВО: 1ZČ7 – ЗЛАТИБОР, седмодневни третман ЧИГОТА, сопствени превоз
17. ИВИЦА МАЂАР, Цетињска 4, 71000 САРАЈЕВО: 1KK16 – ГРЧКА, Кавала, 16 дана аутобусом

● ***Због великог броја имена, добитнике скејтборда не објављујемо***

ДОБИТНИЦИ НАГРАДА „ИГРЕ ИЗНЕНАЂЕЊА" ПРВОГ КОЛА (КУПОН БРОЈ 1)

У присуству комисије НИП „Политика" награде „Игре изненађења" извукла је Весна Костић, шеф одсека за Маркетинг и пропаганду Агенције „FOLLOW ME" („Југопетролтурс"). Награде су добили:

1. БИЉАНА АНТОНИЈЕВИЋ, М. Тита 2, 32300 ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ: ШПАНИЈА, Мајорка, 8 дана авионом
2. АЛЕКСАНДАР РИСТИЋ, В. Роловића 15/15, 34000 КРАГУЈЕВАЦ: ГРЧКА, Лептокарија, 16 дана, аутобусом
3. АНДРО БУРИН, Његошева 1, 50000 ДУБРОВНИК: ГРЧКА, Лептокарија, 16 дана аутобусом
4. ЗОРАН М. ЖИВАНОВИЋ, Кнеза Милоша 25, 11000 БЕОГРАД: ГРЧКА, Кавала, 16 дана аутобусом
5. МАРТИНА УКМАР, Сјењак 28, 54000 ОСИЈЕК: ГРЧКА, Кавала, 16 дана аутобусом
6. КЛИМЕНТ КУЗМАНОВСКИ, Бул. револуције 3/а/2, 96000 ОХРИД: ТУНИС, Хамамет, 8 дана авионом
7. БОРИС БЛАГОЈЕВИЋ, Д. Симовића 88, 71420 ПАЛЕ: ТУНИС, Хамамет, 8 дана авионом
8. РАДОЈИЧИЋ МИЛОШ, Доситејева 56, 18230 СОКОБАЊА: БЕЧИЋИ, хотел „Bellevue", 12 дана, сопствени превоз
9. ОЛИВЕРА МАРКОВИЋ, Д. Марковића 5, 35250 ПАРАЋИН: ГРЧКА, Кавала, 16 дана аутобусом

10. ДУШАН ПЈЕВАЦ, Калањевачка 10, 47215 ТОПУСКО: ГРЧКА, Кавала, 16 дана аутобусом
11. ЖЕЉКО КЕПИЋ, Иве Курјачког 81а, 26000 ПАНЧЕВО: ЗЛАТИБОР, седмодневни третман ЧИГОТА, сопствени превоз
12. МАЈА КОЛАРСКИ, Гундулићева 25, 21000 НОВИ САД: ЗЛАТИБОР, седмодневни третман ЧИГОТА, сопствени превоз
13. СВЕТЛАНА ЦЕРОВИЋ, 14. децембар 61/а, 11000 БЕОГРАД: ЗЛАТИБОР, седмодневни третман ЧИГОТА, сопствени превоз
14. СВЕТЛАНА ЋОПИЋ, Бул. АВНОЈ-а 137/6, 11070 НОВИ БЕОГРАД: ЗЛАТИБОР, седмодневни третман ЧИГОТА, сопствени превоз

Правила

ИГРА У ИГРИ ИЛИ ВИШЕ ОД (ЈЕДНЕ) ИГРЕ

У свом програму летовања за ову годину „Путник" је припремио избор од 45 познатих летовалишта у 20 познатих туристичких области Европе, Африке и Азије. Купајте се на плажама Шпаније, Малте, Туниса, Италије, Француске, откријте шарм Португала, преко Грчке и Егејског мора допловите до Турске, Израела, Кипра, поцрните на Црном мору, у Совјетском Савезу или Бугарској.

„Забавник" вам доноси делић тога света. Заједно са „Путником" обавештаваће вас о сваком атрактивном путовању које нуди и рећи понешто занимљиво о факултативним излетима који су уједно и награде у нашој новој заједничкој игри. Ништа лакше!

Упишите своје податке на купон, купон залепите на дописницу, а дописницу пошаљите на адресу „Забавника".

Остало је наша брига. Једном недељно извлачиће се 10 добитника. Награде су, као што већ знате, бесплатно коришћење на купону наведених факултативних излета за две особе, наравно, уколико се ове године определите да летујете са „Путником". Ови излети организују се из летовалишта која су наведена у „Путниковој" брошури „Летовања у иностранству '91" и нису урачунати у основну цену аранжмана. Имена првих добитника објавићемо у броју од 24. маја, односно четири недеље после извлачења.

Награде не могу да се мењају за новчану противвредност, али ако добитник жели, своју награду може да замени за комплет излета у некој другој регији или земљи. Добитник може да одреди другу особу која ће користити награду уместо њега. На крају игре, после свих девет недеља и девет могућности да добијете неки од комплета излета, сви до тада приспели купони учествују у финалном, џокер извлачењу за 50 награда – комплета излета за једну особу, по жељи добитника који ће сам одабрати излет.

Желимо вам да овог лета пакујете кофере у друштву са „Путником", а „Забавник", као и увек, остаје ваш најбољи другар и сапутник.

ПУТНИК – информације у свим пословницама у земљи. У Београду: Трг Маркса и Енгелса 1, тел. 011/331-163, Генерала Жданова 32, тел. 342-588, Драгослава Јовановића 1, тел. 332-911, Теразије 27, тел. 339-818, Трг братства и јединства 1а, тел. 657-995, Гаврила Принципа 52, тел. 644-874, Пожешка 45, тел. 541-366, у Земуну, Маршала Тита 24, тел. 614-516, Булевар револуције 97, тел. 423-915, у Младеновцу, Иве Лоле Рибара 32, тел. 822-1213.

ПУТНИК вас води на Малту и Кипар

ЛЕТО НА МАЛИМ ВЕЛИКИМ ОСТРВИМА

Свима су по чувењу доста добро знана.

Смештена између континената, на главним средоземним поморским путевима, недалеко од великих лука, на географским картама личе на сићушне тачке којима се ни контуре јасно не разазнају.

Мала по површини и броју становника, истовремено су велика по значају и улози коју су имала у прошлости медитеранског света, нарочито у доба када су им посетиоци долазили ненајављени, мање–више униформисани и на неодређено време.

Међутим, те некада неугодне и дуготрајне посете показале су, после много векова и деценија, и своју добру страну коју је тада било немогуће предвидети. Оне су, без сумње, довеле нове, сада добродошле и прижељкиване, армије туриста радознале да виде, чују и сазнају шта су оне претходне, у сасвим различитим мисијама, урадиле и оставиле обележивши за сва времена своје присуство.

Поређење Малте и Кипра занимљива је тема којом се, међутим, овде нећемо бавити. То препуштамо вама. Сличност је, кажу у „Путнику", првој југословенској туристичкој агенцији, што ће вам као својим гостима, и на Малти и на Кипру, обезбедити заиста безбрижно летовање са смештајем у удобним хотелима и апартманима уз предусретљивост стручних водича који ће вас упознати са знаменитостима на острву за које се ове године определите.

Једна стена, врло вредна, добро постављена

Природа према Малти није била много дарежљива. Она нема ниједну реку, ни језеро, ни бању ни планину и готово да нема сировина. Обрадиво земљиште заузима једва 5 одсто територије која је иначе мало мања од ужег подручја Београда.

Поред главног истоименог острва (246 km²), највећим делом стеновитог, дужине 27 а ширине само 15 km, у саставу ове мале земље су и Гозо (67 km²) и Комино (3 km²), острва удаљена стотинак километара од сицилијанских и троструко више од најближих северноафричких обала. Највеће природно богатство Малте је изузетан положај који јој је предодредио улогу моћног каменитог бастиона са кога се лако надгледа пловидба из источног у западни Медитеран кроз оближњи Сицилијански пролаз, што су још у старом веку уочили први самозвани посетиоци. Све остало створили су њени вредни становници, преко хиљаду по квадратном километру, који густо насељавају острва, по чему су у врху европских демографских лествица.

Њихови преци, о којима и сами мало знају, прешли су на острво са Сицилије пре 6000 година. Први су за њима стигли Феничани, Грци, Римљани, па Византинци, Арапи, Нормани а затим накратко Шпанци.

Средњи век је златно доба Малте, чему је допринело насељавање монашких редова, њихова дисциплина и стваралачки усмерен религиозни занос. Французи су на Малти од 1370. године. Следили су их кармелити, августинци и доминиканци 1461. Последњи пристигли међу њиховом сабраћом у највећој мери су допринели слави острва. То су јовановци чији је ред (и чувена болница) основан 1070. године у Јерусалиму. Њихов задатак је био да лече крсташе, штите хришћанске путнике и трговце и бране Свету земљу од неверника. После пада Јерусалима 1187. повукли су се на Кипар а затим на Родос. Када су Турци заузели ова острва, најмоћнији владар католичког света тога времена шпански краљ и немачки цар у једној личности великог владара и освајача Карла V, преселио их је на Малту.

Са својим традиционалним црним плаштовима и великим белим крстом на њему постали су познати и славни као малтешки витезови после велике поморске битке 1565. када су разбили надмоћну турску флоту која је опседала острво. Годину дана доцније основана је Ла Валета, садашња престоница, која носи име Великог мајстора малтешких витезова који је командовао победничком војском.

После предаје Наполеонових трупа 1800. године, након две године боравка на острву, Малта је била, и до данашњих дана остала, под британским утицајем који је видљив на сваком кораку. До 1979. године служила је као важна лука британске средоземне флоте, чак 15 година пошто је Малта стекла независност.

То је земља у којој би многи волели да живе: окружена морем, целе године обасјана сунцем, са здравом климом која је делом условила један од највиших стандарда у здравству међу европским земљама. Зна то веома добро и тако мисли већина од 360.000 Малтежана и 800.000 туриста које домаћини лепо распореде током године у само четрдесетак хиљада кревета, у заиста добрим хотелима и апартманима са одличном услугом и умереним ценама. Израчунали су да на сваких 60 квадратних метара имају споменик или знаменитост коју могу да покажу својим гостима, од праисторијских до савремених.

Организујући излете по острву, „Путник" ће вам омогућити да видите најзначајније међу њима. Они су истовремено и награда добитницима у „Путниковој" „Игри у игри или... више од (једне) игре" чија ћете правила наћи на наредним страницама.

Обилазећи престоницу посетићете чувену тврђаву Ла Валете и део њене моћне ратне луке на коју су немачки авиони током рата сручили товаре бомби којима је одолела и која је допринела да се, уз помоћ ратних бродова којима је пружала заштиту, уништи више од трећине ратног материјала који су Немци и Италијани слали у Северну Африку. Посетићете катедралу Светог Јована из 16. века и Палату витезова.

Други излет води вас на Гозо, друго по величини острво малтешког архипелага. Возићете се бродом кроз малтешки мореуз до живописне луке Мгар, а затим до праисторијских Кзанитиха храмова. Следи посета градићу Викторија са обиласком катедрале и цитаделе. Уз друге знаменитости, у заливу Рамла, видећете најлепшу пешчану плажу овог острва са црвенкастим песком, где је пећина у којој је, према легенди, чаробница, нимфа Калипсо из Хомерове „Одисеје", седам година држала славног јунака у заточеништву. На путу ка Марсалфорну, рибарском градићу и познатом летовалишту, проћи ћете кроз села у којима се негују традиционални

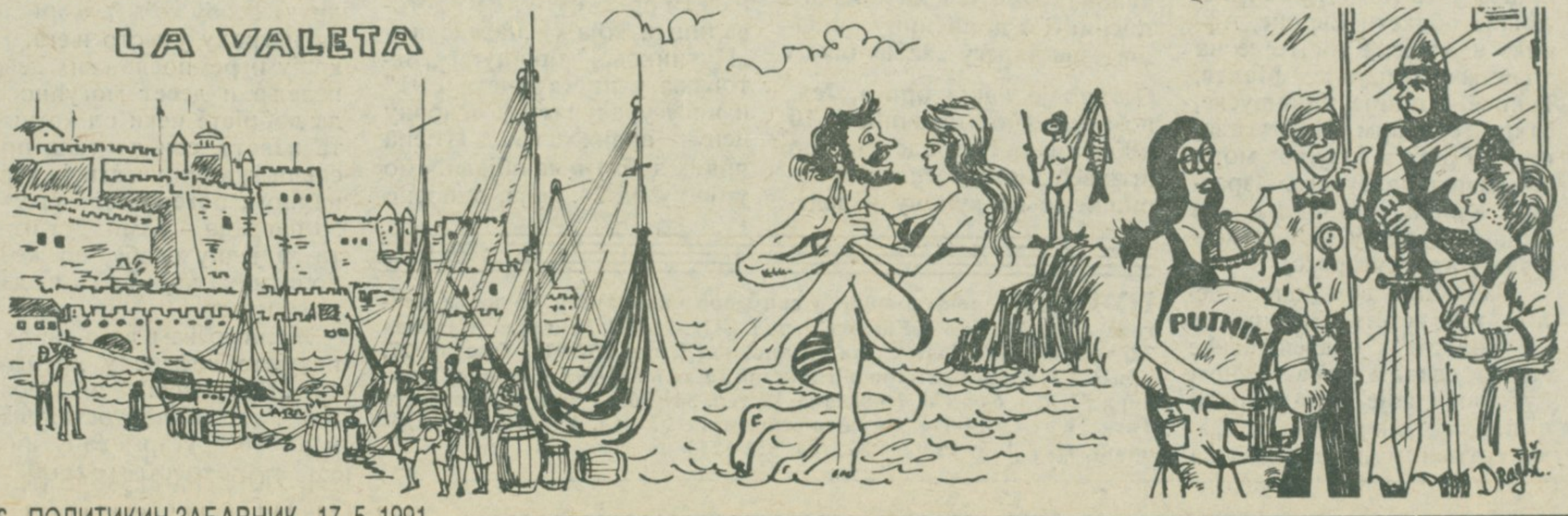

занати – израда стакла и плетење чипки.

Трећи излет је обилазак три, уз Ла Валету најпознатија, града на главном острву. У Мости ћете се дивити цркви Свете Марије, са куполом која је четврта по величини у свету. После посете занатском центру Та Кали прошетаћете Мдином, некадашњом престоницом Малте, типичним средњовековним градићем, а у Рабату, једном од најлепших настањених градова у зидинама на Медитерану, проћи ћете катакомбама Светог Павла и Свете Агате. На крају је предвиђен обилазак пећина Светог Павла, где је парохијска црква саграђена изнад подземне капеле у којој је велики хришћански светитељ провео део свог тромесечног боравка на Малти.

У постојбини богиње лепоте

Стена која штрчи из мора крај плаже у близини кипарског града Пафоса свакодневно привлачи погледе бројних туриста узбуђених што се налазе на месту рођења једне богиње. И то не било које, него оне најлепше – Афродите.

Према грчком миту, који је забележио мудри писац Хесиод из Беотије, баш на том месту из мора је изишла богиња, рођена из морске пене, коју је оплодио бог неба Уран. Постоји, међутим, и друга митска прича, она по Хомеру, која каже да је Афродита кћерка Зевса и богиње кише Дионе. Кипрани нису побијали славног Хомера али су, наравно, још у давна времена усвојили Хесиодов запис, тако да се уз назив Кипар још у најстаријим текстовима налазила одредница којом се и данас поносе – Афродитино острво. Богиња је одувек помагала своје земљаке. Данас можда више него икада. Под заштитом њеног имена, магичне привлачности за странце, развија се изузетно брзо и успешно кипарски туризам који овој лепој земљи, која има 35 пута мање становника него Југославија, доноси приходе приближно једнаке нашим.

Кипарска република простире се на најјужнијем и трећем по величини (9.251 km²) медитеранском острву које је за трећину мање од наше Црне Горе. Лежи у источном Средоземљу удаљено седамдесетак километара од турских, стотинак километара од сиријских обала и – два и по сата лета од Београда авионом којим ће долазити „Путникови" гости.

Они који најбоље познају ово острво са 340 сунчаних дана – Швеђани, Енглези и Немци – посећују га готово целе године највише због дивних пешчаних плажа, чистог и прозирног мора чија је температура током седам месеци изнад 20 степени тако да сезона купања траје дуже него било где на Медитерану.

Више због изузетног положаја у Средоземљу, него због његових природних богатстава која су коришћена од памтивека, Кипар је био значајан древним царевима, средњовековним краљевима и крсташима, колонијалним монархијама па и данашњим велесилама. Сви су доста узели, али су понешто и оставили његовим завађеним становницима, Грцима и Турцима, који живе – странац би рекао јако добро – у посебним заједницама на северу и југу подељеног острва.

„Путникови" гости биће смештени на јужном делу острва у комфорним хотелима и апартманима у Ларнаки, затим у четрдесетак километара удаљеној Аја Напи која ужива углед најпривлачнијег градића на кипарској обали и, најзад, малом месту Протарасу које се налази крај најлепше плаже острва.

Излети које „Путник" организује омогућиће да се упозна добар део културне баштине острва, вредан највеће пажње.

● Упознавање Никозије, кипарске престонице, почиње вожњом крај венецијанског утврђења из 16. века и најлепше градске капије Фамагуста претворене у изложбену галерију. На тргу испред Архиепископске палате видећете задивљујући споменик оцу нације архиепископу Макариосу чије име носи оближњи културни центар и музеј са збирком изузетно вредних византијских икона и најзначнијих дела кипарског сликарства. Ту је Саборна црква Светог Јована из 17. века крај које су Етнографски музеј и Музеј грчког покрета отпора (ЕОКА). Обилазак се наставља шетњом кроз реконструисану стару четврт из 19. века Лаики Јитониа, у којој се налазе бројни ресторани и таверне. Посета Археолошком музеју је прилика да се види део античког блага острва а одлазак до „зелене линије", којом је Никозија подељена на грчки и турски

део, подсећа посетиоца на неveселу збиљу житеља острва.

● Други излет води у срце Кипра, масив Тродоса покривен боровом и храстовом шумом. Уз пут су живописна села са старим кућама, позната по узгајању воћа и винове лозе. У предивној природи ове планине, чији су врхови зими покривени снегом, налазе се бројни византијски манастири од којих ћемо посетити најзначнији и најбогатији – Кико. Изграђен је почетком 12. века указом цара Алексеја Комнена, а у њему је живео и радио архиепископ Макариос који почива у каменој крипти недалеко од манастира. У повратку је предвиђен краћи одмор у Лимасолу, другом по величини кипарском граду.

● У западном делу острва лежи Пафос који ћемо обићи током нашег трећег излета. Заустићемо се пре доласка у град крај Афродитине стене, а затим у Пафосу обићи краљевске гробнице из 3. века и видети чувене подне мозаике из римског доба у Тезејевој и Дионисијевој кући. Предвиђена је и посета Одеону у коме се и данас одржавају позоришне представе. Посебна знаменитост Пафоса је камени стуб за који је, по предању, свети Павле био везан и бичеван по наређењу римског гувернера Сергеја Паулуса. Он је ипак 45. године наше ере прешао у хришћанство претварајући тако Кипар у прву земљу са хришћанском управом, у којој је црква увек играла и данас задржала водећу улогу у друштвеном животу.

Два мала велика острва – Малта и Кипар – две изузетне прилике за овогодишње летовање.

Д. Ж.

ПУТНИК
НАГРАДНИ КУПОН бр. 4

а) МАЛТА
1. Ла Валета
2. Гозо
3. Моста, Мдина и Рабат

НАГРАДА:
Комплет излета за две особе.
Вредност:
180 долара

б) КИПАР
1. Никозија
2. Масив Тродоса и манастир Кико

НАГРАДА:
Комплет излета за две особе.
Вредност:
140 долара

Име и презиме: _____

Адреса и телефон: _____

НАПОМЕНА: Биће извучено пет добитника комплета излета на Малти и пет добитника комплета излета на Кипру.

Упишите своје име и пошаљите купон на адресу: „Политикин Забавник", 11000 Београд, Македонска 29.

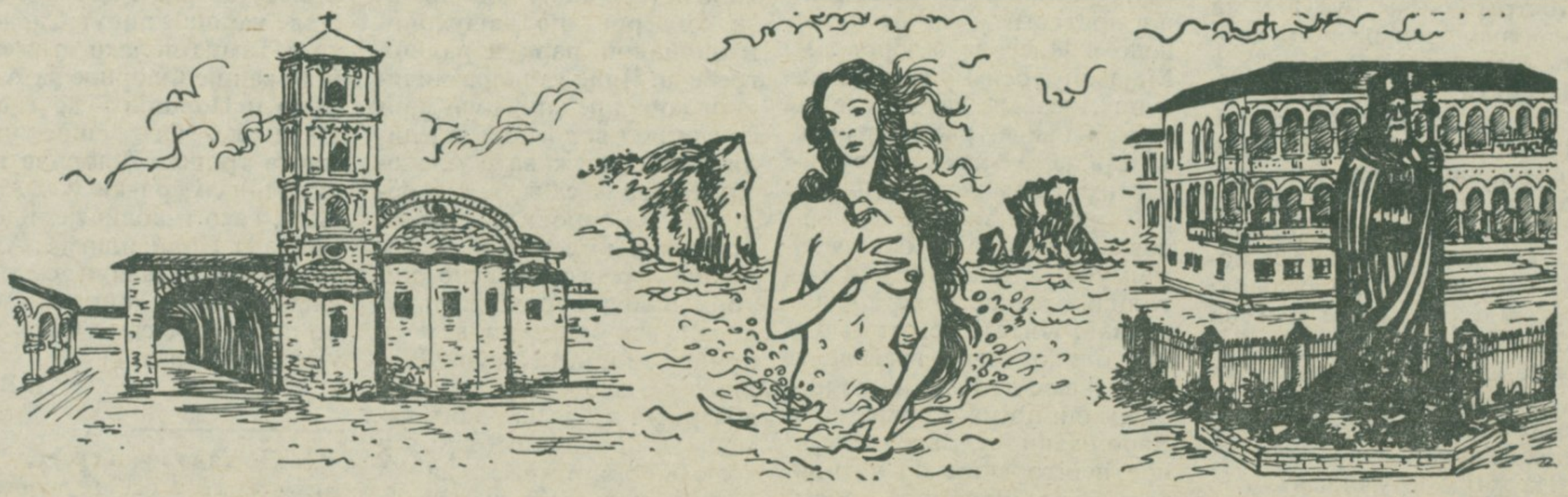

Флорида – обећана земља

ПАЛАЦ ЗАРОЊЕН У ОКЕАН

Прича о Флориди почиње овако... Витез Понс де Леон, који је пратио Колумба на другом путовању до Новог света, чуо је на Карибима од портори-канских Индијанаца за необичну земљу Бимини. По казивањима, то је била земља пуна злата и у њој се налазио скривени извор вечне младости. Чак се и један домородац клео да је његов отац пронашао чудотворни извор и да се из земље Бимини вратио подмлађен. Радознали Шпанац вероватно се више обрадовао причи о злату и са малом посадом 1513. кренуо је ка северу. После три недеље угледао је предивну зелену обалу. Пошто се на то копно искрцао у време ускршњих празника, назвао је откривену земљу Пасква Флорида, што на шпанском значи „Цветни ускрс".

Понс де Леон није ни слутио колико је био у праву. Јер он, први Европљанин који је крочио на ово тло, није се вратио са Флориде ни подмлађен, ни са ћуповима пуним злата – већ са бусенима егзотичног цвећа. Нимало чудно за тропску Флориду која међу савезним државама Америке носи надимак „цветна држава" и „држава сунца". Али, вратимо се у време шпанских освајача...

„Формула 1" и ружичасти фламинго

Упорни конквистадори почели су да истражују ово полуострво, али будући да Флорида личи на прст који је Америка „умочила" у Мексички залив, дуго су мислили да је она острво. Па ако и личи на прст, онда сигурно на кажипрст или палац, а не неки прстић јер Флорида са преко 600 километара дужине урања у море. Оно што је прославило Флориду без сумње је њена обала која је, рачунајући све рукавце и заливе, дуга чак 13,5 хиљада километара. А на толиком пространству – хиљаде чуда.

Па, хајдемо у шетњу... На североисточном делу, на Атлантику, налази се град Сент Аугустин основан још 1565. тако да је то најстарије трајно насељено место дошљака из Европе у целој Северној Америци. Сазидан као штаб шпанских војника и дан–данас чува куће, капије и утврде с краја 16. века, које су браниле шпанску територију од Француза и Британаца.

Ако кренемо ка југу, у обилазак обала Флориде, већ првим кораком направићемо скок из прошлости у будућност. Из романтичног Сент Аугустина долазимо у прави правцати орбитални центар – чувени Кејп Канаверал са кога су полетале, и полећу, све космичке мисије Насе – од „Аполовог" првог путовања на Месец до савремених летова „спејс шатла". Мало „ниже", од Палм Бича до Мајамија, највећег града Флориде, пружа се „златна обала" коју познајемо из филмова: непрегледне пешчане плаже, авеније под палмама, луксузни хотели, јахте... Кратко и јасно: право зимовање из снова. Зимовање?! Па да, главна туристичка сезона на Флориди је зима јер се „сунчани прст" лети „топи" на преко 35 степени у хладу, али зато зими, док се земљаци са севера пробијају кроз снежне смetове, становници Мајами Бича уживају на пријатних 25 степени.

Због монденског сјаја Флориду бије глас да је прескупа, али овде се може дивно провести и са плитким џепом. Идеја је безброј... У Мајамију, осим уживања на сунцу, позваће вас да гледате узбудљиве трке „формуле 1" или да се сликате са ружичастим фламингом који ће вам правити друштво у парковима папагаја, орхидеја, мајмуна. У близини је и католички манастир стар 800 година. Питате се откуд овде толико стара грађевина када знамо да Индијанци нису имали појма о црквама, а Европљани су овде дошли пре нешто више од четири века. Е, па, Шпанци су током свог насељавања читав један манастир једноставно бродовима, камен по камен, пренели из родне Шпаније и поново га „саставили" у новој домовини.

Огрлица од коралних острва

Од врха полуострва, ту негде у близини Мајами Бича, почиње да се ниже најнеобичнија природна „огрлица" Америке – чувена острва Флориде. Реч „ки" на језику Индијанаца значи мало острво – тако овај ланац чини више од хиљаду острва која су се поређала под конац, ка југу. Већина су само мајушне тачке копна на мору и њихово становништво чине само шкорпиони и слична створења. Али, ту су и велика острва која су, наравно, насељена, а по једном попису с краја прошлог века на њима је, једно време, било више становника него на целој Флориди заједно. Први и највећи је Ки Ларго, са кога почиње нешто између аутопута и моста који повезује сва острва и острвца, од првог до последњег – Ки Веста. Ако не колима, на крстарење по „репићу" можете кренути и бродом и пронаћи своје пусто острво.

Овде је увек довољно топло, што погодује да се око острва стварају корали који, како знамо, не подносе температуре ниже од 20 степени. У близини Ки Ларга, десетак километара ка пучини, налази се вероватно најчуднији национални парк коралних гребена. Чине га најразличитији корални спрудови који су сви под водом, па је једини начин да уживате у лепотама корала свих боја и облика – да зароните. Оваква атракција има и чар пустоловине јер осим опасно оштрих ивица коралних спрудова, увек може да вам се придружи и нека ајкула. Шалимо се, ако сте разумни и обазриви, ту је нарочит чамац са провидним дном у коме без бриге можете да посматрате тајанствени водени свет. За разлику од топле, благе климе, по области у којој су острвца повремено знају да протутње оркани.

Некада су овим крајем, осим ветрова, харали и гусари и кријумчари. Овде је био рај свих карибских пирата, а ако сте мислили да је стара прича о гусарском благу чиста измишљотина, на Ки Плантејшну вас чека збирка драгоцености које су изроњене из олупина потопљених гусарских бродова. И дан–данас из тих вода извади се понеки пун ковчег. Амерички писац Ернест Хемингвеј писао је и пецао далеко од гужве баш на последњем Ки Весту који је свега стотинак километара удаљен од Кубе. Кренимо даље.

На западној страни Флориде, на Мексичком мору, мирније је, а што се више пењемо ка северу, клима је све пријатнија и зато се овде и налазе градови које сматрају најбољим лечилиштима и бањама у целој Америци. Прича о подмлађивању испашће да је била тачна. У граду Форт Мајерсу једва чекају да вам покажу лабораторију у којој је радио славни амерички научник Томас Едисон, али и да вас одведу у велики музеј школьки. Један од тих градова зову и „град клупа" којих је заиста безброј јер пензионери, али и млади из целог света, овде воле да уживају на сунцу. Дуж обале којој је име „10.000 острва", кроз занимљиве вароши попут Сарасоте и Тампе полако стижемо и до капије Флориде ка Алабами и Џорџији – до града Панаколе. Ово више није жарка тропска Флорида већ типични амерички југ. А уз њега, како и доликује, иде и прича о Индијанцима. Али, ту причу оставили смо за следећи пут, и још пуно, пуно прича које само Флорида уме да исприча.

А. В.

P.S. До тада пуно среће у игри – да се у све те приче и лично уверите!